

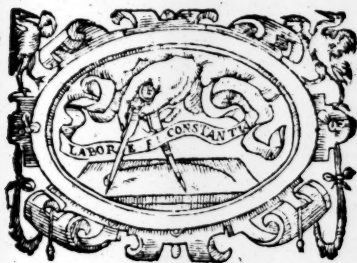
San. Matthia. Meinoni

San. Matthia. Meinoni

DEFENSIO
VERITATIS
ADVERSUS
ASSERTIONES CATHOLICÆ
FIDEI REPVGNANTES,
Libro Domini de LANOVE De politico
& militaribus rebus, asperfas:

Auctore

PETRO CORETO, S. Theologiae Licentiat
o, Tornaci Canonico, & Pastore
ad D. Virginem.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam, & Ioannem Moretum.

M. D. XCI.
CVM PRIVILEGIO.

ILLVSTRISSIMO

NOBILISSIMOQUE DOMINO,
D. PHILIPPO DE CROY, COMITI
Sorano, Domino de Moulembais; &c.
Prætorianorum apud Regem Catholicum
Præfecto, ac Neruiorum Gubernatori
prudentissimo,

PETRVS CORETVS S.

QVOD Hannonia nostra, cuius
Illustrissimus Comes insigne est
columnen, supra ceteras Belgij
Prouincias religionē Christiana-
nam stabilem & inconcussam hætenus re-
tinet, neque ad hæreses inclinat, secundum
Deum, Reuerendissimorum Antistitum, Sa-
cerdotumque ei in partem sollicitudinis ad-
iunctorum, ac deinde nobilium Virorum re-
ligioso studio, non temerè ascribendum duco.
Principum enim cum Sacerdotibus ad com-
munem salutem pia cura conspirans, fortissi-
mum ac inuictum Ecclesiæ Dei propugnacu-
lum molitur: quæadmodum contrà facile po-
pularis fides nutat, quoties illi hæresim am-
plexatur, eiusq. defensionem patrociniumque
suscipiunt. An non est manifestum quanta in-

A 3 crementa

crementa Ecclesia Catholica Cōstantini Magni beneficio acceperit: ac simul quantam calamitatem eidem inuexerit Principum ad hareses defectio? Quæ res effecit, vt ingenti & importuno semper studio, hæretici Principum fauorem ambierint, vt eorum potentia subnixi, & omni metu superiorum potestatum vacui, facilius ad euertendam Ecclesiam, & labefactandam fidem, grassarentur. Non enim est obscurum, violentissime tum Ecclesiam oppugnasse Lutherū, & impudentissima fronte quicquid sacrum & sanctum est proculcasse, cū Saxonem aliosque Principes nactus est defensores. Proinde incredibile Ecclesie Dei beneficium attulerit, quisquis nobilibus author erit, vt patrum suorum exemplo, ad fidei Christianæ protectionem, omnem authoritatem, consilium, fortunas, viresque conferant, certi rutilantes, instar stellarum in firmamento fulgentium, se consecuturos coronas, ac mercedem Prophetis Verbiq; Dei præconibus paratam recepturos, si Euangelij ministros honorent, Ecclesiamque tueantur: contrà verò grauissimis supplicijs obnoxios fore, si sese hæresibus inuoluant, eis-
que

que prouehendis manum praebeant, earum ministros ament, defendant, inque familiaritatem admittant. Non enim fallit qui dixit: Math. 10.

Qui recipit vos, me recipit. Et, Qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet. Et, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicii, quàm ciuitati quæ vos non receperit, neque audierit sermones vestros. Prorsus igitur ab hæreticis abhorreant viri generis claritate spectabiles, ne dolis eorum & simulatione, pietatisque prætextu peruertantur. Hanc enim ob cau- Nicephorus
lib. 18. cap. 8.
sam Placilla, Theodosij senioris vxor, cura & studio omni hoc egit, ne Eunomius omnino cum illo colloqueretur. Maximè quippe verita est, ne institutorum vitæ illecebris, & verborum vi ac grauitate, Imperatorem ille in suam sententiam abduceret. Huc accedit, quòd, si vitæ fortunisque suis cautum volunt esse Principes, hæreticis illos obniti sit necesse. Firmatis enim viribus, non tantum illi Christi templa disturbant, ministrosque eius persequuntur, sed ad ciuitates etiam arcesque euertendas, & nobilitatem profligandam, furij suis acti, cōcurrunt, Regibus

2. Paral. 24.

quoque sceptrā extorquere conantur : ut ultimum sit, ijs saluis, sperare saluam esse posse Rempublicam. Quam necesse verò sit Principibus, si incolumes se præstare volent, ut Sacerdotibus arētissimo vinculo colligentur, clarissimo exemplo docuit Ioas Rex Iuda, de quo sacræ literæ: Ioas (inquit) fecit quod bonum est coram Domino, omnibus diebus vitæ Ioiada Sacerdotis. Postquam autem ille mortuus est, ingressi sunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem. Qui delinitus consilijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Dei patrum suorum, seruieruntque lucis & sculptilibus. Et facta est ira Dei contra Iudam & Hierusalem, propter hoc peccatum. Et non est recordatus misericordiam quam fecerat Ioiada secum, sed Zachariam filium eius interfecit. Vide quò dilabatur tandem bonus Princeps, à sacerdotibus ad impiorum consilium deficiens. At prætexent fortasse nonnulli, hæreticorum quorundam consilio, prudentia, & in rebus gerendis dexteritate, se plurimum adiuuari. Caterùm ut omittam, abundare in Ecclesia Catholica viros prudentes, omnique virtutum genere excul-

excultos, à quibus neque perfidia, neque religionis iactura timeri debeat; meminisse oportet, monuisse Dominum, ut, si te dexter Math. 10. oculus scandalizet, eruas eum; & si dextera quoque te scandalizet, eam abs te proijcias: quòd melius sit debilem vel mancum ingredi in regnum celorum, quàm duos oculos vel duas manus habentem, mitti in gehennam ignis. Quasi dixerit: Si quis ita est tibi Hieron. necessarius & coniunctus, ut manus & oculus; scandalum autem tibi facit, & propter morum dissonantiam te pertrahit in gehennam: melius est ut eius emolumentis carnalibus careas, quàm causas habeas ruinarum.

Porrò sicuti submouenda sunt hereticorum colloquia, ita & libros prorsus auersari oportet. Quamuis enim perspicua rerum fides doceat, incommodi plurimum Ecclesiæ Dei, sermone suo & verborum afflatu, hereticos semper intulisse: attamen aequè manifestum est, & libris editis incredibilem fidelibus inuexisse perniciem; neque minùs officere impietatem libris commissam, quàm verbis ipsis propositam. Tametsi enim ad persuadendum magnā habeat energiam vox viua;

hæreticorum tamen libros terens populus in promptu semper habet, vnde, tacentibus etiam prophani verbi ministris, certissimam perniciem hauriat, & in animi recessus admittat. Quod attendentes qui Christianæ Reipublicæ habenas moderati sunt, tam Ecclesiasticis quàm Imperialibus legibus seuerè sanxerunt, vt hæreticorum & improbatæ lectionis libri, in nullo vsu lectionis habeantur, & flammis obijciantur: exemplum eorum secuti, qui curiosa aliquando sectati (vt in Apostolicis actis legitur) peruersæ doctrinæ libros scribuntur ignibus absumpsisse. Ceterum magno studio est satagendum, vt non tantum qui aperte hæresim profitentur codices damnatione feriantur, sed etiam qui speciosis titulis exornati, intra viscera exitialis virus occultant: tanto nocentiores, quanto est aperto hoste simulatus amicus perniciosior. Quæ res effecit, vt nuper librum Domini de la Nouë, quem in delicijs à viris Catholicis, ijsque nobilibus, neque abs literarum studijs abhorrentibus, haberi videbam, censuerim mihi non perfunctoriè perlustrandum, veritus vt aliud fronte profiteretur, aliud

Leo epist. 93.
cap. 15.

Cap. 19.

aliud recessu contineret: quòd vir ille ab adolescentia Ecclesiæ Catholicæ sit coniuratus hostis, & ad eam profligandam, multos iam annos, nervos omnes intendit. Et ecce statim conspicio nouum Theologum inter arma & buccinarum clāgorem, arrepta cathedra, de diuinis philosophari, pietatis doctrinam (si superis placet) instaurare, nouam Ecclesiam, Catholica antiquata, & regimen politicum, Christi regno subrogare. O veteratorem, & impostorem infidum! Res militares & politicas (quo nomine Politicus mihi hac in disputatione appellatur) speciosa frōte promittit: at verò in hoc vnice incumbit, vt Principes ad hæreses vel fouendas, vel certè negligendas adducat, & religionem Catholicam per hæreticam doctrinam euertat, & ab ea infirmos absterreat, blasphemijs, mimico sacrarum rerum contemptu, Pontificum, ac sacerdotum, monachorumque scurri-
li irrisione, quæ plurima toto libro est respersa. Et hoc perniciosior haberi debet, quòd insigni verborum tinnitu ac lenocinio, non iam de plebe homines, quorum palato non admodum huiusmodi tractatus arident, sed

Serm. 5. de
vitiis. 10. mens.
& serm. 4. de
vitiis.

generosos præsertim viros, errorum corruptelis, vel non sentientes, inuoluat. Atqui monet Leo Magnus, vt si cui innotuerit vbi habitent Manichæi (ac de cæteris hæreticis idem est iudicium) vbi doceant, quos frequentent, & in quorum societate requiescant, publicentur: quòd magnæ sit pietatis, proderet latebras impiorum, & ipsum in eis, cui seruiunt, diabolus debellare. Proinde eius ego consilium secutus, in eam curam incubui, vt erroneam huius libri doctrinam in lucem productam, absque fuco & persona conspiciendam, breuiter refellerem: vt hunc ex eorum librorum numero esse constet, propter quorum lectionem vel retentionem, in excommunicationis sententiam, ipso iure quis incidere periclitetur: & qui voluptatem ex eo percipere gestiunt, edocti iam anguem in herba latitare, reuocent pedem; neque tam exiguo lucro, tanti damni periculum compensent.

Pius 4. in
firm. Indici
libror. prohib.

Nunquam verò hoc animo à nobis labor hic est susceptus, vt in lucem ederetur, non nesciis quàm docta & polita esse oporteat, quæ erudito huic seculo proponantur; neque

me fugit, grauem esse sapientibus viris & molestum scribendi pruritum, ex quo orbi infertur temporariorum librorum prouentus vberrimus. Hinc mihi constitutum erat, leui tantum brachio perstringere quæ hic cum fide Catholica pugnaret, vt amicis, quos hoc libro impensius delectari videbam, perniciosum eum esse persuaderem. Perpulerunt me tamen pii quidam, ac graues, doctique viri, vt in manus hominum factum etiamnum immaturum paterer exire, lucemque aspicere, propterea quod iam diu aduersarij liber multorum manibus tereretur: magnū operæ facturum me precium asserentes, si scripto hoc meo moniti plures discerent, in Christianæ fidei perniciem eum esse perscriptum. Peto itaque meo iudicio, non iniquè, vt tantam noster hic conatus apud bonos ineat gratiam, quantam apud multos minùs circumspectos aduersarius promeruisse iam videtur.

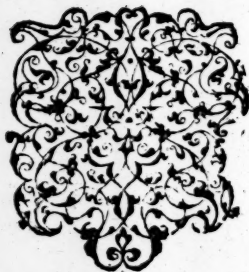
Porro hunc laborem meum (vt propiùs ad te, Illustrissime Comes, nostra se conuertat oratio) cum mecum ipse dispicerem, cuius potissimum nomini consecrarem, vnus magno merito

merito occurristi. Cui enim potius nuncupetur, quàm nobilissimo Heroi, cuius indoles ab ineunte adolescentia, iam tum cùm Louanij bonis artibus ac disciplinis imbueretur, magnum praesidium pietati & religioni Catholicae copiosè promittebat: cuius virtus & fides in Deum & Principem (quae Croyorum peculiaris est gloria) adeò spectabilis extitit, vt nuper à Rege Catholico Pratorianorum clarissima praefectura cohonestatus, nouissimoque Neruijs datus sit moderator, vt eam gentem Deo Principique suo fidam conseruet, religionem inclinatam fulciat & restauret. Tibi igitur in hac publica laetitia & gratulatione omnium Ordinum, lucubrationem meam inscribo: ac opto, vt, aspirante Deo, magno animo & sapienter Reipublicae nostrae franos regas, & splendorem à fide & religione acceptum, vicissim reddas: non nescius, cetera quae à fortuna sunt, opes, diuitias, honores, imperia, fluxa esse & caduca: at à Principe Christiano defensae fidei decus, esse sempiternum. Multa hic praesò sunt tibi praesidia, vt praclare munere tuo perfungere. Habes Antistitem
picta.

pietate & eruditione fulgentem, gloriæ-
que Dei promouendæ cupidissimum: ha-
bes cathedralis Ecclesiæ nobile collegium,
prudentibus, prouidis, doctis viris cu-
mulatum, quorum saluberrimis consilijs
niti semper licebit: est Senatus amplissi-
mus, viris honoratis, & iuris officijque
peritissimis conspicuus, quorum fidelissi-
ma opera nunquam tibi desiderabitur: de-
nique ciuium humanitas obediendi prom-
ptitudine, suscepti oneris grauitatem plu-
rimùm subleuabit, certo persuasa, mo-
derato imperio tuo, temperantia, iustitiæ
cultu, virtute, ductu, auspicio, felicem
se fore & beatam. At frenandus est ca-
lami mei impetus in tuas laudes alacriter
excurrentis, ne vel ego ad gratiam hæc
efferre videar, vel ex tuæ virtutis præ-
dicatione inuidia tibi vlla conflari possit.
Supereſt vt illustrissimam D. T. obnixè
rogem, vt pro innata sibi humanitate,
propensaque erga studiosos omnes volunta-
te, sereno vultu libellum nomini suo in-
scriptum suscipiat, ei que calculo suo con-
ciliet authoritatem, velit que superesse hoc
perpe-

*perpetuum mei in se officij & obseruantia
monumentum. Deus generosissimam D.T.
omni prosperitate & gloria cumulet, Eccle-
siaque Catholica diutissimè seruet incolu-
mem. Tornaci, anno 1591. Calendis Martijs.*

P E R-

13

PERVERSVM ESSE POLITICI

CONSILIVM, QVO, AD REGNV M GAL-
lia dissi dijs liberandnm, monet vt politicè primùm Res-
publica stabiliatur, quousque vacet Ecclesiasticis constitu-
tionibus & componenda religioni intendere.

C A P V T I.

ON sustulit politicum Principatum
Christus, qui Cæsari reddi iussit quæ
sunt Cæsaris, omniq. humanæ crea-
turæ subiacere subditos, siue Regi
tanquam præcellenti, siue Ducibus,
tanquam ab eo missis: attamē Sacer-

Matth. 22.

1. Petr. 2.

*Epist. 10. ad
Smyrnen.*

dotio (quod omnium bonorum apicem esse dixit Ig-
natus) multo magis omnes subiecit, à quo ad beati-
tudinem Respublica dirigitur. Qui igitur neglecta
religione politicum Principatum stabilire conantur,
Iudæis sunt per similes, qui gloriæ commodorum-
que temporalium studiosi, Christum, æternæ salutis
authorem, occidendum censuerunt: & greges in pa-
stores, in aurigam currum, carnem in spiritum, vo-
lunt exercere dominatum, naturæ repugnantes, &
Legi diuinæ, qua Christus Dei regnū primū quæri
iubet, vt cætera adijciantur nobis. Quoniam enim
quā diu homo est in isto mortali corpore, pereгри-
natur à Domino, ac per fidem ambulat: omnem pa-
cem corporis vel animæ, vel simul corporis & animæ,
referre debet ad illam pacem quæ est homini morta-
licum Deo immortali. Et quia iubetur proximum
sicut seipsum diligere, est consequens, vt etiam pro-
ximo consulat ad diligendum Deum. Quodd si ad
Dei dilectionem adduci se non patitur, certè non po-
test ita cum eo temporalem pacem quærere, vt cum
eo communes habeat religionis leges, proque his ab

Matth. 6.

August. lib.

14 de ciuit.

cap. 14.

Cap. 17.

Cap. 18.

Luc. 12.

Fol. 31.

Lib. 19 de
muss. cap. 21.

eo dissentiat necesse est: neque potest cum eo quæ ad finem temporalis pacis referuntur, sectari, si religionem, qua vnus summus & verus Deus colendus docetur, impediunt. Nihil autem ad istam pertinet ciuitatem, quo habitu vel more viuendi, si non est contra diuina præcepta, Christianam fidem quisque sectetur: vnde Philosophos, cum Christiani fiunt, non habitum vel victus consuetudinem, sed falsa dogmata mutare compellit. Qui autem infidelitatem in Ecclesia retineri non debere sentiunt, posse autem hæreses tolerari, errant grauiter, non intelligentes hæresim infidelitate grauius esse peccatum: quando disertè monet Christus, seruum nescientem domini sui voluntatem, paucis plagis vapulaturum: multis verò luiturum, qui, quam cognouerit, facere neglexerit, vel etiam contempserit: vt omittam grauius ab hæresi, quàm ab infidelitate, periclitari Christianos. Ac si verum est quod author hîc asserit, vt est omnino, pietatem esse iustitiæ, prudentiæ, fortitudinis, & temperantiæ fundamentum, quibus virtutibus fulcitur Christiana Respublica: quomodo pietate ea Respublica nitetur, quæ vera fide non est subnixæ, sed promiscuè hæreses omnes admittit? Propterea Augustinus ex verbis Scipionis, quibus apud Ciceronem, libris de Republica, Rempublicam esse definit, rem populi; populum autem, cætum multitudinis, iuris consensu, & vtilitatis communione sociatum; ostendit non esse Rempublicam, nisi vbi populus vera iustitia (quam Christiani sine fide nullam esse credunt) connectitur. Ad hæc iustitia virtus est sua cuique distribuens. Quæ igitur iustitia est hominis, quæ ipsum hominem Deo vero tollit, & immundis spiritibus per hæresim subijcit? Et si in homine tali non est vera iustitia, proculdubio nec in hominum cœtu, qui ex talibus hominibus constat. Et cum dicat

dicat Propheta, iustum ex fide viuere: &, sine fide *Abac. 2.*
 impossibile est placere Deo: sanctosque testamenti *Hebr. 11.*
 veteris viros, per fidem operatos esse iustitiam: ne-
 cesse est, & pietate, & iustitia, cæterisque virtutibus
 destitutam esse Rempublicam, in qua non viget fides
 vera, sicuti eruditè docet Augustinus, libro 4 contra
 Iulianum, cap. 3. Terrena igitur ciuitas, quæ non viuit *Lib. 19. de ciui-*
 ex fide, terrenam pacem appetit, in eoque defigit im- *uit. cap. 17.*
 perandi obediendique concordiam ciuilem, vt sit eis
 de rebus ad vitam mortalem pertinentibus, huma-
 narum quædam compositio voluntatum: solaque illi *De ciuit. lib. 2.*
 corporis mala perpeti timet, qualia sunt, fames, mor- *cap. 1.*
 bus, bellum, expoliatio, captiuitas, trucidatio, & si
 quæ similia, quæ non faciunt malos: nec erubescunt
 inter bona quæ sectantur ipsi esse mali, magisq. sto-
 machantur, si villam habeant malam, quàm si vitam:
 quasi hoc sit hominis maximum bonum, habere bo-
 na omnia præter seipsum. At ciuitas cælestis, vel po- *Lib. 19. cap.*
 tius pars eius quæ in hac mortalitate peregrinatur, & *17.*
 viuit ex fide, etiamsi vtatur hac pace sibi necessaria,
 donec mortalitas transeat; ad pacem tamen cælestem
 aspirat, & ad illam adipiscendam refert, quicquid bo-
 narum actionum gerit erga Deum & proximum: &
 humanarum voluntatum compositionem duntaxat
 tuetur & appetit, quantum salua religione concedi-
 tur. Postremò definitionem amicitiaæ admittens Au- *Epist. 155.*
 gustinus, qua dixit Cicero, amicitiam esse rerum hu-
 manarum & diuinarum cum beneuolentia & cha-
 ritate consensionem: docet res humanas rerum di-
 uinarum cognitione esse pensandas, ne plus eis tri-
 buamus quàm modus earum iustissimus postulat:
 atque ita fieri, vt, inter quos nō est rerum diuinarum
 consensio, nec humanarum plena esse possit ac vera.
 Necesse est enim vt, aliter, quàm oportet, humana æsti-
 met, qui diuina contemnit: nec hominem rectè dili-

*Job. 10. de ci-
vis cap. 4.*

gere nouerit, quisquis eum non diligit qui hominem fecit. Cùm igitur Deus nostræ beatitudinis, & omnis appetitionis sit finis; ad hoc debemus & à quibus diligimur duci, & quos diligimus ducere, si ei verè sacrificare; & eius templa esse velimus. Est igitur præposterum & iniquum, priùs de constituenda Republica & ciuili pace cogitare, quàm bene sit ordinata religio, pietatis, iustitiæ, cæterarumque virtutum fundamentum: & cæco admodum iudicio feruntur, qui temporali paci ita consulendum putant, vt nihil aut parum sint de vera religione solliciti, susque deque habent, sintne homines Catholici, an Calvinistæ.

Isa. 34.

Malè existimari, permitti debere in Gallia sectarum in religione varietatem.

C A P V T I I .

2. Cor. 6.

Joan. 14.

Matth. 10.

Isa. 48.

Philipp. 4.

MALESuada hæc Politici opinio, manifestè confusionem Babylonicam inducit. At quæ est conuentio (inquit Apostolus) Christi cum Belial? Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Quæ societas luci ad tenebras? Nolite iugum ducere cum infidelibus. Pacem quidem diligenter Christus nobis commendat, sed suam pacem. Non enim quomodo mundus dat pacem (ait) ego do vobis. Non veni mittere pacem in terra, sed gladium. Pax mundi inter eos existit, qui iniquitati consentiunt, vt quietè & commodis temporalibus fruantur: qualis est inter fures & latrones, & cõiuratio verius appellatur. Non enim est pax impijs, dicit Dominus. Hanc soluere venit Christus, quando Dei & proximi charitatem fudit in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Pacem verò diuinam commendat Apostolus, cùm ait: Pax Dei custodiat corda vestra & intelligentias vestras: quod fit per sinceram proximi dilectionem, & in

In fide consensionem, quæ inter eos constare non potest, qui societate vnius Ecclesiæ non cohærent, & fidē diuiduntur. Qui igitur spe concordie, & pacis gratia, promiscuam volunt esse religionem, præuicatores sunt & fidei proditores, atque intra Ecclesiæ septa stant contra Ecclesiam, & ad Catholicæ religionis interitum, & stabiliendum hæresum regnum, aspirant. Sermo enim hereticorum vt cancer serpit: & zizania, *2. Tim. 3.* si negligantur, facile obruunt sementem. Cogitatio *Genes. 6.* enim cordis humani intēta est ad malum omni tempore. Intellexit hoc qui scripsit, Docilis prauī Romana iuuentus: & experientia didicimus quanto Ecclesiæ detrimento iam annis sexaginta in Germania, & Gallia, Belgioque, fuerit hæresis tolerata. Nam & innumera hominum myriades ad eam defecerunt, & plerique Catholici (ita lædunt vicina contagia) tanta laborant ignorantia, & rerum spiritualium fastidio, vt exiguum sibi fecerint reliquum Christianismi gustum. Nempe modicum fermentum totam massam *1. Cor. 5.* corrumpit. Vna scintilla erat Arrius in Ecclesia Alexandrina: at quia ab initio extincta & oppressa non fuit, quantum conflauit incendium? Quod cū magnam Orientis partem vastaret, audi vt ab eo Occidenti quoque metuerit Basilius. Ad Italiæ enim & Galliæ Episcopos scribit hunc in modum: Metui- *Epist. 70.* mus ne quandoque malum hoc, acceptis viribus, instar flammæ per accensam & ardentem materiam serpentis, seseque effundentis, si quæ vicina sunt corripuerit & absumpserit, corripiat & remotiora. Hoc enim hæreseos malum cuncta depascitur, & periculum est, ne vastatis nostris Ecclesijs, & ad sanam incolatus vestri partem serpat. Ideoque diuus Hilarius metuens ne pretextu pacis & quietis, Episcopi Catholici cum Auxentio Arriano, regio fauore freto, aliquam concordiam inirent, monet eos, vt tametsi

Lib. cont. Arrian. & Aux.

speciosum esset pacis nomen, & pulchra vnitatis opinio, nullam tamen cum eo societatem admitterent. Cauere (inquit) Antichristum. Malè enim vos parietum amor cepit. Malè Ecclesiam Dei in tectis ædificijsque veneramini: malè sub his pacis nomè ingeritis. Montes mihi & siluæ, & lacus, & carceres, & voragine sunt tutiores. Absistite itaque ab Auxentio Satanæ angelo, hoste Christi, vastatore perditio, fidei negatore. Mihi certè nunquam ille aliud quàm diabolus erit, quia Arrianus est. Neque pax aliquorum vnquam optabitur, nisi eorum qui secundum patrum nostrorum apud Nicæam tractatum, anathematizatis Arrianis, Christum verum Deum prædicabunt. Mirū si non diceret nunc, si viueret, Hilarius: Mihi nunquam aliud erit quàm diabolus, qui Caluinista est vel Lutheranus. Neque mihi pax aliquorum vnquam optabitur, nisi eorum qui secundum patrum nostrorum in Synodis œcumenicis tractatam fidem, Lutheranos & Caluinistas anathematizabunt. Ex his efficitur, non licere pro retinenda cōcordia & stabilienda pace Reipublicæ, de his quæ fidei sunt, aliquid aduersarijs cedere, eamve imminuere, aut quouis modo immutare: quòd fides Christum habeat authorem, Paracletum doctorem, Apostolos præcones & ministros. At si iniri pax quæpiam inter Catholicos & hæreticos debeat, necesse est istos integra illorum dogmata abiectis erroribus amplexari. Propterea reprehenditur Zeno Imperator, quòd per edictum, Pacificatorium appellatum, id egerit aliquando, vt tum Catholici de fidei veritate, tum hæretici Eutychiani de sua vanitate, nonnihil cedentes, vnitatem quandam & pacem imaginariam amplecterentur. Nam vt vnà cum Catholicis Eutychi ille anathema indixit, sic decisionem Synodi Calcedonenſis, vnà cum hæreticis, parui facere videbatur. At Felix Romanus,

cum

cum omnibus Occidentis, & plerisque Oriētis Episcopis, propter hoc edictum, Zenonis communionem repudiauerunt, & decretis in Calcedoniensi Concilio editis, firmè & constanter adheſerunt, vt ne syllabam quidem de rebus in eo definitis remittere, imò verò ne literę mutationem admittere voluerint. Quin etiam ab illis, qui eiſdem decreta repudiabant, magna cum animi confidentia reſugerunt, reſuſaruntque penitus cum illis communicare. Eſt quidem vt infirmorum ſaluti cōſuleretur, & diſperſi colligerentur, ceſſum aliquando de legum & canonum aduerſus peccantes ſeueritate, ſed à fidei ſubſtantia & integritate nunquam vel latum vnguem diſceſſum. Hinc diuſus Baſilius cū à Valente rogaretur, vt propter exiguam dogmatis diſſerentiam non ſineret turbari pacem Eccleſiarum, reſpondit: Qui diuinis nutriti ſunt eloquijs, ne vnā quidem ſyllabam de diuinis dogmatibus corrumpi patiuntur. Et Chryſoſtomus tractans illud ad Romanos, *Quod in vobis eſt, pacem cum omnibus habentes; Nemini, ait, des anſam, ſeu belli, ſeu diſſidij, ſue Iudæo, ſue Græco. Si verò alicubi pietatem lab-ſactari videris, ne præponas concordiam veritati, ſed generoſè perſiſtas ad mortem vſque. Propterea Chriſtianum dogma conclamatum fuiſſe ſcribit Hieronymus, & ſublatam Nicænam fidem, cū in Concilio Ariminenſi Valentis & Verſatij Arrianorum Epiſcoporum dolo, pacis conciliandæ prætextu, ſublatum fuit nomē Homouſion: cū alioquin Catholici Epiſcopi Nicæni ſe decretis ſyncerè adhærerent, & ſolius vocis omiſſione pacem retinendam cenſereſt.*

Theod. lib. 7.

cap. 6.

Cap. 12.

Fol. 34. 35.
16

*Falsò asseri, quietem, pacem, & concordiam stabilem inter
religione dissidentes retineri posse.*

C A P V T I I I.

Matth. 11.

1. Cor. 1.

Psal. 84.

Perfunctoriè admodum & otiosè Scripturam legisse oportet, qui pacem firmamque concordiam credunt coire posse inter fide distractos. Omne enim regnum diuisum contra se, desolabitur; & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se, non stabit. Et Apostolus, Obsecro vos, ait, vt id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: manifestè docens, procliuè admodum esse, inter eos enasci diuisionem, qui in eandem fidem non conspirant: tantoq. magis voluntariis dissidere, quanto religio rebus ceteris magis debet esse cordi. Quòd si verè dixit Cicero, idem velle idemque nolle, stabilem firmamque esse amicitiam, quænam hæreticis cum Ecclesia Catholica constare potest concordia, quam summo piaculo dilaniant & discerpunt? Adhæc, Si iustus ex fide viuit, & se pax & iustitia exolculantur: nihil est quod pacificorum nomine glorientur, qui & fide & charitate fraternitatis sunt destituti. Sed omissis rationibus ex Scriptura petitis, animaduertamus duntaxat hæreticorum tam veterum quàm nouorum res gestas, vt assertionis huius insipientiâ detegamus. Non est ignotum, apud Heluetios, pagos Catholicos cum Tigurinis & Bernatibus infestissimis signis concurrisse, ac tandem anno Domini 1531. mense Octobri, Zuinglium medio exercitu gladium vibrantem, & vociferantem, Euangelium sitire sanguinem, lethali-
bus vultucribus acceptis, esse confectum. Quot cladi-
bus per Anabaptistas, & præsertim Lutheranos afflicta fuit Germania? Notum est ex temporum nostro-
rum història, flagrasse anno 1525. rusticorù bellum liber-

libertatis Euangelicæ prætextu, clero, nobilitati, & magistratibus funestissimum: quo ex rebellibus tandem, duce Thoma Muncero, ad centum¹ & triginta milia ceciderunt. Non est igitur quod Germanis & Heluetijs tantam inter hæreses tranquillitatem Politicus gratuletur. Nam quòd illi nunc armis positis conquiescunt, propterea fieri existimo, quòd diutinis calamitatibus tantùm non oppressi, vel certè pertinacissimo in religione dissidio cõflictati, vsque adeò errorum caligine sunt offusi, vt omnis penè apud eos extincta sit religio. Neque perstare, vel secura esse pax potest, vbi oppressis Lutheranis, Calvinistæ conantur rapere principatum. Quanta autem sit apud Anglos hæreticorum cum Catholicis concordia, illud conuincit, quòd hæretica Regina multos iam annos non cessat in Catholicæ fidei cultores summa crudelitate grassari, vt impunè prædonem potiùs & sacrilegum esse liceat, quàm Catholicũ. Pari furore in Scotia insanitur. Ardet denique Gallia intestinis dissidijs, & in viscera sua crudelissimè sæuit. Postremò Belgium nostrum certam posteris faciet fidẽ, quantæ furis, quantaque intemperies extiterit hæreticorum in Catholicam Ecclesiam. Iam si libet ad superiora tempora recurrere, scribit Iosephus, Iudã Gaulonitem & Saddocum Pharizæum, nouæ cuiusdam philosophiæ, circa tempus terrenę Christi natiuitatis, introductores, quæ sitis opinionum suarum amatoribus, atrocibus seditionibus & tumultibus repleuisse Rempublicam: & malorum futurorum, quibus & templum excisum est, & Iudæa Romanorum iugum subiit, radices pessimas plantauisse, per insolentiam inusuetæ philosophiæ. Politicus verò noster disertè testatur, tumultus omnes, qui sub Constantini filijs in Oriente ferbuerunt, Arrianos excitasse: rarissimeque contigisse, vt vera Ecclesia persecutionem

*Lib. 3. 9. An-
tiquit. cap. 1.*

*Lib. 12. cap. 6.**Epist. 70.**Serm. 69.*

commonuerit. Testimoniū hoc ab hoste profectum, veritate nititur, & aduersus omnes hæreticos valet: qui enim vnum nouerit, omnes nouit. Sanè Ascholiū Theſſalonicenſis Episcopos, refertur apud Nicephorum, docuiſſe Theodoſium, propterea Occidentem ſub ea tempora à diſſidijs & perturbationibus fuiſſe liberum, quòd Conſtantine & Còſtans, Conſtantine Magni filij, ſucceſſoresque deinde eorum Valentinianus & Gratianus, patriam fidem integram conſeruaffent: in Orientem autem varijs ex partibus hoc malum perueniſſe dixit, quòd hæreſis author & dux Arrius, Alexandria, blaſphemia & maledicentia venenum euomuerit: poſt hunc autem ſectatores eius Proincijs diuerſis ſurrexiſſe, qui malè iacta zizania, ſiniſtra irrigatio ne longo tempore fouerint, accedentibus & Conſtantij fauore, & poſtmodum extrema Valentis improbitate. De iſdem hæreticis ſcribit Baſilius in hunc modum: Perſecutio nos apprehendit, perſecutionum omnium grauiffima. Abiguntur enim Paſtores, vt greges diſpergantur; paternis ſedibus abiguntur pij, & ad ſolitudines migrare coguntur: Episcopos ſola intercedente calumnia damnantur, & ſupplicijs traduntur. Exilia preſbyterorum iſta comitantur, totiusque Cleri depopulationes: gemitus plebis, lachryma continua, ſonitus lamentantium in ciuitate, ſonitus in agris, in vijs, in ſolitudinibus: domus precationum clauſa ſunt: altaria cultu ſpiritali vacant: nulli amplius Chriſtianorum cœtus, nulla amplius doctorem præſidentia: ceſſarunt doctrinae ſalutares. Diuus Ambroſius, crudeliſſimum Euſebij Vercellensis Episcopos martirium, ab Arrianis editum, prolixè recenſet. Ad hæc Viſtor Vticenſis (vt cæteros omittamus) elegantiffimis libris crudelia & ſacrilega Arrianorum facinora perſcribit. Donatiſtarum item in Catholicos, ipſumque tremendum

dum Sacrificiū, rabiem, Optatus Mileuitanus contra Parmenianum, & Augustinus multis locis, in lucem proferunt diligenter. At verò Nicephorus de quodā Timotheo Æluro, Eutychemo, scribit, quòd cum monasticam vitam egisset, & Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter esset, & iam Episcopatus Alexandrini cupiditate perditissimè flagraret, per hæresis suæ confortes, Proterium virum sanctissimum, Alexandria Patriarcham, cum in sacrosanctum Baptisterium cōfugisset, crudelem in modum ferro in viscera eius adacto, iusserit trucidari. Illi deinde ex fune suspensum, passim per publicam viam rapuerunt, cadaueri eius, vt homines furibundi, insultantes. Et postquam id per omnem urbem distraxere, postremo igni etiam vstularunt, cinere qui superfuit in aërem disiecto, visceribusque eius crudis (nam & ab hoc facto non abhorruerunt) degustatis. Cæterum quia diuersarum religionum consensionem, Augustini autoritate confirmare molitur aduersarius, refero hîc apertam sanctissimi doctoris sententiam, ad Vincentium Rogatistam. Quod ad vos (inquit) attinet, mitiores quidem esse videmini, quia cum Circuncellionum immanissimis gregibus non sæuitis: sed nulla bestia, si neminē vulneret, propterea mansueta dicitur, quia dentes & ungues non habet. Ita enim estis numero exigui, vt mouere vos contra aduersarias vobis multitudines nō audeatis, etsi cupiatis. Et contra literas Petiliani: Quia vel ipsas leges (ait) vel inuidiam formidatis, vel ad resistendum impares estis, nō dico aduersus tot homines, sed aduersus tot catholicas Gentes, etiam de mansuetudine gloriamini, quòd ad vestram partem neminem cogatis. Isto modo etiam miluus, cum pullos rapere territus non potuerit, columbam se nominat. Vbi enim potuistis, & non fecistis? Vnde ostenditis quòd plura

*Lib. 2. contra
Parmen.*

*Lib. 15. cap.
16.*

Epist. 48.

Lib. 3. cap. 89.

faceretis, si possētis. Quādo Iulianus, Christi inuidēs
 paci, vobis basilicas reddidit vnitatis, quā strages à
 vobis facta sunt, quādo vobiscū, apertis templis suis,
 etiam dæmones exultabant? &c. Et in Psalmum 34.
 ad versiculum vltimū: Circuncellio (inquit) fert fu-
 stē, fert fundibulā, fert securim, fert lapides, fert lan-
 ceas. Et ista portātes, vbique quā possunt, euagantur,
 sanguinem innocentium sitiunt. Quāro autem ego ab
 eis, quādo Maximianiste (schismatici ex secta Dona-
 tistarum) fuderūt corporis sanguinē? non quia & ipsi
 non funderent, si esset talis multitudo quā funderet;
 sed propter timiditatem paucitatis suę, magis aliquid
 ab eis passi sunt, quā ipsi tale aliquid aliquādo fece-
 rant. Deniq. Opratus, qui Augustinum aliquot annis
 precessit, disertē docet in vniuersum, quānam spes
 affulgere possit Catholicis, ineundæ pacis & concor-
 diæ cū hæreticis, vbi de Catholicis quos Donatistæ
 aut factione, aut subtilitate deceperant, & suos fece-
 rant: Non solū (ait) masculi, sed & feminæ, ex ouibus
 subito facti sunt vulpes, ex fidelibus perfidi, ex patiē-
 tibus rabidi, ex pacificis litigantes, ex simplicibus se-
 ductores, ex verecundis impudētes, feroces ex miti-
 bus, ex innocentibus malitiæ artifices. Sensit igitur
 Opratus, neque sexus infirmitatem, neque vllā san-
 ctitatis professionem, hæreticorū furori metam pos-
 se figere: idque Apostoli autoritate fretus, cōfiden-
 ter pronunciauit, atq. ad quem est huiusmodi hæreti-
 corum descriptio: Erunt in nouissimis diebus homi-
 nes seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii,
 scelesti, sine affectione, sine pace, immites, sine beni-
 gnitate, proditores, proterui, tumidi, habētes speciem
 pietatis, virtutem autem eius abnegātes. Et Christus
 Dominus, hæreticos spinas appellat, & rapaces lupos,
 fures & latrones, Dauid etiam dracones: vt exactam
 eorum cognitionem assecuti, nullo eorum astu, simu-
 latione,

Lib. 6.

2 Tim. 3.

Matth. 7.
Ierem. 10.
Psalm. 50.

latione, pietatis specie, cōcordiæ pollicitatione, nobis imponi patiamur. Sunt enim ista ouium vestimenta, quibus lupinam feritatem contegunt: ac meminisse oportet, terribiles illas locustas similes equis paratis *Apocal. 9.* ad prælium, hæreticorum in Apocalypsi typum gerentes, habere quidem facies tanquam facies hominum, & capillos sicut capillos mulierum (præferunt enim illi multā humanitatem, & splendidis promissis facile Catholicos onerant) attamen dentes earum sunt sicut dentes leonum; statim enim deposito pietatis fūco, ubi numero & viribus cōualuerint, absque persona lupos, & leones, & tyrānos agunt. An fortè *Euseb. lib. 6. cap. 30.* securitatem præstabunt, si iuramentis nobis astringantur? at tam probè illud priscorum hæreticorum, iura, periura, secretum prodere noli, in praxim ab istis reuocatur, vt vulgaris siteis ludus, rescindere iuramenta. Habentque præ manibus Michaëlem Machiaveillum, huius cōsiliij subministrum. Docet enim Principes (ac de cæteris hominibus facile patitur idè haberi iudicium) leonis & vulpis agere personas; vtque sua consilia stabiliant, posse fidem & charitatem religionemque pessundare: vilem frequenter esse perfidiam, satque esse foris probum videri. Atque vtiā plerique tepidè Catholici, his authoribus adducti, non existimarent, pro gradus fortunarumque suarum defensione, posse non grauatè religionem in discrimen adduci: reluctante licet Christo, qui se indignum pronūciauit, qui sibi patrem & matrem, *Matth. 10.* vel uxorem, vel etiam animam suam, anteponit. Certè hæretici Belgæ, ducem secuti Principem Auria- cum, ingeniosum admodum periuriorum & fraudum artificem, fœdere tam arcto se aliquando Catholicis obstrinxerunt, vt iurarent se eorum vitam, incolumitatem, fortunas, & Catholicam religionem, omnibus viribus ex animo defensuros. At quanta id
fide

fide præstiterunt? Antuerpia sanè (ne quid amplius
adijciam) vbi præclara hæc consilia agitabantur, &
solida inconuulsa que pacis iaciebantur fundamen-
ta, non multo pòst tempore, se nimiù hæreticis fuisse
credulam, ingemuit, & Ecclesijs omniq. cultu Chri-
stiano, necnò & temporaria pace spoliatam, tera pœ-
nitentia defleuit. An fortè quia acerrimis discordijs
inter se laborant hæretici, quietem ex mutuis eorum
dissidijs possumus expectare? Prouidit quidem Deus
hæreticorum pugnam, vt imbecillior sit eorum im-
perus aduersus Ecclesiam, & nonnihil à certamine
respiret: attamen quemadmodum Herodes & Pila-
tus, licet hostiliter dissiderent, vna tamen voluntate
in Christi necem conspirauerunt; ita illi coniunctis-
simis semper mentibus Ecclesiam oppugnant, eius-
que diuexandæ pari si grant cupiditate. Significauit
hoc Isaias cum dixit: Vnusquisque carnem brachij
sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manas-
sen, & ipsi simul contra Iudam. Ac ne quid vacatius
sperati ab eis in posterum posse videatur, multis libri
sui locis nobis minas intèntat Politicus, ac velut
classicum canit, vt ab hæreticis monasteria incendan-
tur, diripiantur cleri opes, & ad laicos Ecclesiæ præ-
dia traducantur. & subditi in dominos insurgant co-
natibus suis resistentes: palamque gloriatur, neque
Papæ authoritatem, neque Hispanicam potentiam,
neque Catholicos omnes effecturos vnquam, vt non
stabiliatur Hughenorum imperium. Denique suo
sibi iugulum mucrone petens, fatetur ægrè admo-
dum ei cum hominibus conuenire posse, qui aduer-
sari Deo non veretur. At quis Deo magis aduersatur,
quàm qui agrum Ecclesiæ zizanijs opplet, & Dei se-
mentem Apostólico labore terræ commissam, & vi-
caria succedentium sacerdotum opera rigatam, op-
primere laborat?

Cap. 9.

Fol. 37. 38.
32. 101. 102.

Fol. 41.

Non posse Principes Christianos impunitatem hæreticis proponere, neque cum eis vnionem & pacem constituere: eisque incumbere ex officio, quantum in ipsis est, hæreses extinguere.

CAPVT IIII.

CVM iubet Apostolus fieri orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & ij: qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus: non vult intelligi, ciuili potestati non alium esse propositum scopum, quàm vt subditum sibi populum in pace & tranquillitate temporali tueatur; sed qualem tranquillitatem procurari velit, explicat, cum ait: Vt tranquillam & quietam vitam agamus, in omni pietate & castitate. Tametsi igitur ciuilis potestatis immediatus finis, sit pax temporalis, & iustitiæ defensio; attamen Christiani Principis officium est, ita principatum gerere, vt ad Dei gloriam, & pacem æternam, fidelium dirigatur: ac proinde ea submoueat, quæ ab hac pace consequenda homines auertunt. Hanc ab eis seruitutem exigit Dauid, Et nunc, inquit, Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Seruiunt autem Reges Domino in quantum Reges sunt, cum ea faciunt ad seruiendum illi, quæ non possunt facere nisi Reges; quæque contra Domini iussa sunt, religiosa seueritate prohibendo. Aliter enim seruit Rex quia homo est, aliter quia etiam Rex est. Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia verò etiam Rex est, seruit leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes, conuenienti vigore sanciendo: sicut seruiuit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra Dei præcepta fuerant constructa, destruendo: sicut seruiuit Iosias, talia & ipse faciendo: sicut

1. Tim. 2.

Psal. 1.

Aug. epist. 10.

4. Reg. 18.

4. Reg. 12.

*Iona 3.**Psalm. 71.**Apoc. 2.*

91

*Rever. 13.**2. Par. 19. 10.*

sicut seruiuit Rex Niniuitarum, vniuersam ciuitatem ad placandum Deum cōpellendo. Postea enim quā cœpit impleri quod scriptum est, Et adorabū cum omnes Reges terræ: quis mente sobrius Regibus dicat, Nolite curare in regno vestro, à quo tueatur vel oppugnetur Ecclesia Domini vestri: non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse siue religiosus, siue sacrilegus: quibus dici non potest, non ad vos pertineat in regno vestro, quis velit esse pudicus, quis impudicus? Cur enim, cū datum sit diuinitus homini liberum arbitriū, adulteria legibus puniantur, & sacrilegia permittantur? Quis igitur sanæ mentis existimet, pacta & vniones Catholicorum cum hæreticis, cum Lege Dei consentire? Si enim grauius à Domino correptus est angelus siue præpositus Ecclesiæ Thyatiræ, quod permetteret Iezabel, quæ se dicebat Prophetam, cū non esset, docere & seducere seruos suos: similiter & angelus Pergami, quod tenentes doctrinam Nicolaitarum, timore humano aut animi perturbatione ab Ecclesiæ corpore non separarer: quid iam Dei autoritate diceret Ioannes in eos qui non solum tolerādas hæreses, sed etiam tædera societatis cum hæreticis ineunda censent, cū Dei Lege iubeamur peccantes arguere, & incorrigibiles Ecclesiæ denunciare, vt, si pergant esse refractarii, tanquam ethnici & publicani habeantur: & non sine causa iudex gladium porter, vindex in iram ijs qui malè operantur? An non est monstro & prodigio simile, Christum cum Satana, agnos cum lupis, fideles cum perfidis, iustos cum furibus & latronibus, sanos cū mortifera lue correptis, vnire? An non est proditio Catholicorum, cum ijs qui Ecclesiæ castra iugiter oppugnant, & expugnare etiam meditantur, cū inferi portis, apostatis, & desertoribus, adeoque crucis inimicis, conspiratio? Nonne Iosaphat à

Pro-

Propheta seuerè meruit increpari, quòd Ochozia & Achab idololatriæ præberet auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeretur? Non est hoc à Domino consilium, sed à tenebrarum principe, qui per Iulianum apostatam, oportunum suæ impietatis instrumentum, religionum omnium libertatem sancit, ad certissimam fidei Catholica perniciem & peruersionem. Quid autè, surgentibus hæresibus, Christianis Principibus sit agendum; non ex nostris somnijs, sed ex Dei lege colligamus. Si surrexerit (dicit Dominus) in medio tui propheta, & dixerit tibi; Eamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiemus eis: propheta ille interficietur, quia locutus est, ut vos auerteret à Domino Deo vestro. Si tibi voluerit persuadere frater tuus, aut filius tuus, vel filia, siue vxor quæ est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut animam tuam, clam dicens; Eamus ut seruiamus dijs alienis, quos ignoras tu & patres tui: non acquiescas ei, nec audias, nec parcat ei oculus tuus, ut miserearis, & occultes eum, sed statim interficies. Lapidibus obrutus necabitur, quia voluit te abstrahere à Domino Deo tuo. Et Zacharias, sic præualituram in terra veritatem noui Testamenti tempore vaticinatur, ut pater & mater obliuiscantur parentum, ut Dei retineant seruitutem, & proferant contra filium mortis sententiam; & non expectato publico iudicio, pereant qui falsa docent vel profitentur, sententia propinquorum. Erit (inquit) cum prophetauerit quispiam vltra, dicent ei pater eius & mater eius, qui genuerunt eum: Non viues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et configent eum pater eius & mater eius, genitores eius, cum prophetauerit. Nulla igitur ratio patitur, ut à potestate gladij, quem gerunt Principes, præ alijs sceleratis hominibus hæretici eximantur, qui tanto sunt cæteris magis

Deuter. 18.

Hieron. in
Zachar.

Cap. 13.

crimi-

*Ep. H. Iuda.**Lib. de Syno-
da.**Cap. 16.*

criminosi, quod occultius & grauius infidiatur, non modò terrenis bonis, sed etiam cælestibus & æternis. Ad hæc nunquàm eos fore Principibus morigeros, fidem nobis Apostoli faciunt, cùm eos inobedientes appellant, & dominationem spernere, maiestatem quæ, siue superiores potestates blasphemare, asseuerant. Denique nostris inducijs aliud nihil efficitur, quàm vt vires suas confirmet, & venenum colligant, quod postmodum violentius euomant. Id quod de Arriana sui temporis hæresi cõqueritur Hilarius: Antea, inquiēs, in obscuro, & in angulis Christus secundum naturam Dei esse Filius negabatur, & essentia inops paternæ: at verò nunc publicæ auctoritatis professione hæresis prorumpens, id quod antea furtim mussitabat, nunc victrix gloriatur. Magnus igitur nunc nos animi stupor occupauit, vt, cùm scelera cætera vindicanda censeamus, solam hæresim vigere velimus impunitam.

Cæterùm vt hæresum incrementis efficacius occurramus, & eius impetum validioribus repagulis coëcteamus, illud etiam studiosè agendum est, vt errorum doctores, & auditores, esse non sinantur. Est enim incredibilis in istis aurium pruritus, & in illis linguæ petulantia: quo nomine in Apocalypsi refert Ioannes, se vidisse ex ore bestiaë tres spiritus immundos exire, in modum ranarum; hæreticos significans, quod è paludibus suis limosis, inconditis & importunis clamoribus, fidelibus obstrepant, & nò veram sapientiam, sed vanam & mendacem obtrudere non cessent. Illi iidem & equis illis significantur, qui demones habent in seffores & rectores, quorum ex ore procedens ignis, & fumus, & sulphur, tertiam hominum partem occidit. Potestas enim equorum est in ore eorum: quia pestifero suo sermone, innumeris hominibus sunt exitio, & formidabilior eorum est lingua,

lingua, quàm Principum armatorum potentia. Hinc Carolus Quintus, inuictissimus Imperator, potentissimos Principes plerisque locis debellauit, sed Lutherum vilem monachum, & abiectam nebulorum faciem, quorum in ore erat potestas eorum, cum tot regnis dominaretur, expugnare & superare non potuit. Ideoque magna ex parte in Germania profligata esse religionem Catholicam, etiam nunc dolemus. Italia verò & Hispania, quòd magno studio, & superiorum potestatum insigni prouidentia, horum terribilium equorum fremitus compefcant, ranasque vel non admittant, vel exstinguant, florentem retinent religionem, & non nisi paucos eosque latentes habent hæreticos: & à bellorum ciuiliu incommodis libera, alta pace & quiete fruuntur. Rerum igitur euentus palàm testatur, verè à Leone Magno esse *Epist. 37.* pronunciatum, aliter res humanas tutas esse non posse, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & Regia & Sacerdotalis defendat autoritas: & Principes quieto prouinciarum suarum iure potiri, & imperia, Christi dextera defendi, cum inconcussum tuentur Ecclesiæ statum. *Epist. 25. 26.*

Deo placuisse Principes, & gloria opibusq; auctos fuisse, qui Ecclesiam & religionem defenderunt: displicuisse verò, & diuinam religionem meruisse, qui eam aduersus hæreticos tueri neglexerunt, vel etiam ei sunt aduersi.

C A P V T V .

Christianis Principibus gloriæ Dei & Ecclesiæ defensionem potiùs quàm temporalium Reipublicæ commodorum procuracionem incumbere, etiam illud ostendit, quod ab Imperatore in eius consecratione à Pontifice petitur, imò & præscribi-

C

tur:

Cap. 17.

Ecc. 47.

Cap. 49.

tur: Accipe (inquit) gladium, auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum Apostolorum consecratū, nostræ benedictionis officio tibi concessum, in defensionem sanctæ matris Ecclesiæ diuinitus ordinatum, ut per eum vim a quitatis exerceas, & sanctam Dei Ecclesiam, eiusque fideles propugnes, atque protegas: neque minùs sub fide falsos, quàm Christiani nominis hostes extenues atque dispergas. Sed & illud Principis Christiani ostendit officiū, quod Deus in Deuteronomio lege constituit, ut Rex, quando sederet in regni sui folio in Israel, describeret sibi Deuteronomium in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & haberet secum, legeretque illud omnibus diebus vitæ suæ, & disceret timere Deum suum, & custodire verba & cæremonias eius quæ in Lege præcepta sunt: non tantum ut Rex ipse verba Legis cæremoniasque custodiret, sed etiam ut eius imitatione & auctoritate, populus religiosè Deum coleret. Quo autem id fructu faceret, ostendit quod sequitur: Ut longo regnet tempore, ipse, & filius eius super Israel. Quanta sanè potentia & gloria polluerint Dauid, Salomon, Ezechias, Iosias, alijque insignes Legis huius custodes, docent Regum & Paralipomenon historiae. Ac de Dauide, Sapiens quoque, Dauid, inquit, cum leonibus quasi cum agnis: & in vrsis similiter fecit, sicut in agnis ouium in iuuentute sua. Contriuit inimicos vndique, & extirpauit Philistij contrarios, vsque in hodiernum diem. In omni opere dedit confessionem sancto, & excello in verbo gloriæ. De omni corde suo laudauit Dominum, & dilexit Deū qui fecit illum, & dedit illi contra inimicos potentiam. Et stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos. Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter ipsum deiecit omnem potentiam inimicorum. Et de Iosia: Ipse est

est directus diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit
 abominationes impietatis, & ad Dominum guber-
 nauit cor eius, & in diebus peccatorum corroborauit
 pietatem. De impijs verò Regibus Iuda vide quid
 sequatur: Præter Dauid, inquit, & Ezechiam, & Io-
 siam, omnes Reges peccatum commiserunt: nam re-
 liquerunt Legem altissimi Reges Iuda, & contem-
 pserunt timorem Dei. Dederunt regnum suum alijs,
 & gloriam suam alienigenæ genti. Incenderunt ele-
 ctam ciuitatem sanctitatis, & desertas fecerunt vias
 ipsius in manu Hieremiæ. Ieroboam verò in tantam
 prolapsus est impietatem, vt decem tribus Israel à ve-
 ri Dei cultu ad idololatriam his verbis abduxerit: No-
 lite vltra ascendere in Hierusalem. Ecce dixi tui Israel,
 qui te eduxerunt de terra Ægypti. Posuit vitulum
 aureum in Bethel, & alterum in Dan, & factum est
 verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad ado-
 randum vitulum vsque in Dan. Et fecit phana in ex-
 cellsis, & Sacerdotes de extremis populi, qui non erāt
 de filijs Leui. Propterea Alia Prophetæ verbis, du-
 rum hunc nuncium accepit: Hæc dicit Dominus
 Deus Israel, Quia exaltaui te de medio populi, & de-
 di Ducem super populum meum Israel, & non fui-
 sti sicut seruus meus Dauid, sed operatus es malè su-
 per omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alic-
 nos & conflatiles, vt me ad iracundiam prouocares,
 idcirco ecce ego inducam mala super domum Iero-
 boam, & percutiam de Ieroboam mingentem ad pa-
 rietem. Qui mortui fuerint de Ieroboam in ciuitate,
 comedent eos canes: qui autè mortui fuerint in agro,
 vorabunt eos volucres cali. Et euersa est domus Ie-
 roboam, & deleta de superficie terræ. Vt autem &
 noui Testamenti historias attingamus, quisquis Ec-
 clesiæ Christianæ res gestas diligenter considerabit,
 si non præiudicio fuerit occupatus, neque cæco par-
 tium

3. Reg. 11.

Cap. 24.

Cap. 23.

tium studio rapiatur, facilè perspiciet Græcum Imperium, cuius ne vestigium quidem vllum iam exstat, funditus fuisse collapsum, propterea quòd Græci Imperatores, repudiata fide Catholica, hæresum patrones se præbuerunt, sanctorum reliquias & sacras imagines prophanauerunt, tandemque à sede Apostolica & Catholica Ecclesia prorsus defecerunt: vt magno merito illud Imperium Turcicæ tyrannidis iugum iam pati videamus. Contrà, ad Gallos & Germanos transmissa esse augustissimi Imperij sceptrà, propter religiosè defensionem Ecclesiam, eiusque hostes viriliter debellatos, manifesta rerum fides cogit vt fateamur. Ecquid tandem hac tempestate, Germanos, Anglo, Gallos, Belgasque, tot tēpestates contriuere, nisi quòd Principes quidam, quos Ecclesiæ nutritios esse oportebat, se hæreticorum exhibuerunt fautores & protectores? Vt non miremur florentissimorum olim Imperiorum gloriam concidisse, cum vaticinatus sit Isaias, peritura regna quæ non seruierrint Ecclesiæ; & Gentes solitudine vastandas, eiusdem sacrilegæ defectionis participes. Hinc meritò Cyrillus laudat pientissimos & Dei amantissimos Principes, Theodosium & Valentinianum, quòd rectam conseruarent fidem, & præcipuam de sanctis Ecclesijs curam gererent, idque vt simul præclaram in æuum gloriam haberent, & celeberrimam Imperij sui administrationem redderent. Quibus etiam ipse virtutum Dominus, manu liberali, hoc nomine bona tribuit: simulque dedit, vt & aduersarijs imperarent, & victoriam ab eis reportarent. Non enim fallit is qui dicit: Viuo ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me, glorificabo.

Isai 49.

Isai 60.

*Niceph. lib.
14. cap. 35.*

Mendacium est, Constantinum & Theodosium, sapientissimos & potentissimos Imperatores, Paganos, Iudeos, & Arrianos, sua quemq; disciplina & conscientia permisisse. Ecl. 35. 16.

CAPVT VI.

FRaudem legentibus facit Politicus, cum, ut sibi auctoritatem conciliet, sapientissimos Imperatores testes producit, desperans posse legi constitutas ab eis aduersus hæreticos leges. Refellemus igitur & prodemus in lucem aduersarij vanitatem, si primum ostenderimus, non esse parem infidelium & Iudæorum cum hæreticis causam. Infideles etsi seueris legibus idola colere, & blasphemare Deum vetentur, non tamen coguntur inseri Ecclesiæ Christianæ, neque fidem admittere, quæ non nisi voluntatis consensu suscipitur. Diligenter autem ab Ecclesia cum eis agitur doctrina, disputatione, & miraculorum usu, ut Christianissimum amplectantur. Quod priusquam faciant, citra periculum inter Christianos tolerantur, quibus iam non imminet ab idololatria & infidelitatis superstitione periculum, tenebris Euangelij luce dissipatis. Similiter Iudicæ obseruationes, reuelata iam fide, impletisque per Christum Legis Mosaicæ figuris, noui Testamenti beneficio submotas & abolytas esse, satis superque Christianis est persuasum, minimeque timeri debet ex eorum societate contagium. Ad hæc fidem nostram illi vel nolentes confirmant, dum veteris Testamenti Scripturas, quæ cum Euangelicis & Apostolicis summo consensu conspirant, & rerum nostrarum continent Prophetiam, Deum habere authorem asseuerant. Hæretici verò, quia fraudi prætexunt Euangelij nomen, & ex professo à fide nos auocant (propter quod, Euangelium conuertere, siue pervertere dicuntur) & Chri-

Galat. 1.

stianum nomen aliâque pleraque nobiscum habent communia: proclive est ut Catholicos ipso contagio conuersationis inficiant, uti experientia iam diuturna didicimus. Nunc ad Constantinum veniamus, quem cum hæreticis dissimulasse, iste tantopere conatur persuadere. Testis est Augustinus, prænam decem librarum auri statuisse Constantinum in hæreticos: & loca congregationum Donatistarum, resque vnitati peruiacaciter resistentium, fisco vendicasse.

Epist. 48. Extat & ista in hæreticos Constantini constitutio: Placitum nobis est, Arrium & Arrij suffragatores, Porphyrianos nominari, ut, quorum imitati sunt mores, eorum quoque obtineant appellationes. Si quod autem scriptum ab Arrio compositum reperiat, ut igni id tradatur volumus: ut non modò improba eius doctrina abrogetur, verum etiam ne monumentum quidem aliquod eius relinquatur. Illud equidè prædictum volo, si quis libellum aliquem ab Arrio scriptum celare, nec continuò igni comburere deprehensus fuerit, supplicium mortis esse constitutum.

Quanto autem studio Theodosius aduersus hæreticos defenderit Catholicam fidem, ostendit eius, & Valentiniani Gratiani que in hæc verba constitutio: Cunctos populos, quos clementiæ nostræ regit Imperium, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio usque adhuc ab ipso insinuata declarat, quamque Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandriæ Episcopum, virum Apostolicæ sanctitatis: reliquos verò dementes vesanosque iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere: diuina primum vindicta, pòst etiam motus nostri, quem ex cælesti arbitrio sumperimus, ultione plectendos. Est eius & aliud edictum huiusmodi: Sancimus, ut, quæcunque Porphyrius propria exagitatus insania, aut

quiuis

Epist. 48.

*Niceph. lib. 8.
cap. 25.*

*Cod. de firm.
Truigi.*

Eodem Cod.

quis alius aduersus piam Christianorum religionem conscripsit, apud quemcunque inuenta fuerint, igni tradantur. Cuncta enim scripta quæ Deum ad iracundiam prouocant, vel animas violant, ne in hominum quidem aures venire volumus. Iubemus omnia istiusmodi scripta, siue ante hac, siue nunc facta fuerint, potissimum autem ea quæ Nestorij sunt, incendi, ac perfectissimo interitu mancipari, ita ut in nullius lectionem veniant, ijs sanè qui talia scripta vel eiusmodi libros habere & legere sustinuerint, ultimum supplicium subituris. Extat & hæc eius constitutio: Arriani & Macedoniani, & qui ad imam usque scelerum nequitiam peruenerunt Manichæi, nusquam in Romanum locum conueniendi morandique habeant facultatem: Manichæis etiam de ciuitatibus pellendis, & ultimo supplicio tradendis. Denique ut uiuentis pietati, vitæ exitum præclare respondisse intelligas, scribit Ambrosius, Theodosium, cum iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiæ, quàm de suis periculis fuisse sollicitum: neque aliud filijs suis mandauit, quàm ut veram pietatem integram seruarent, per quam & pacem essent habituri, & victoriam à Deo consecuturi. Ex his manifestum euadit, De Constantino & Theodosio mentitum fuisse Politicum, quos confusaneam religionum permixtionem tolerasse comminiscitur. Quod si his omnium calculo sapientissimis Imperatoribus Calvinistæ (si parua magnis licet componere) nullo modo sapientiores censerì possint, meritò ad inenndam cum eis fidei concordiam anhelare deberent, & eorum exemplo Apostolicam Ecclesiam & fidem venerari. Vide nunc quàm præclare Cōstantini & Theodosij sententijs, de exturbandis hæreticis, consenserint Martianns & Valētinianus. Hoc enim pro Concilio Chalcedonensi edictum ille promulgauit: Verè

Eod. Cod. tit. 5.

Orat. funeb. in Theod.

Nuc. h. lib. 13. cap. 1.

Cod. 1. tit. 5.

impious atque sacrilegus est, qui post tot Sacerdotum sententiam opinioni suæ aliquid tractandū reliquit. Nemo itaque vel clericus, vel militaris, de fide Christiana publicè terminata, coadunatis & audientibus tractare conetur in posterum. Contemptoribus autem huius legis, pœna non deerit. Igitur si clericus erit qui publicè tractare de religione ausus fuerit, à consortio clericorum remouebitur. Si verò militia præditus fuerit, cingulo expoliabitur. Cæteri etiam huius criminis rei, de hac sanctissima vrbe pellentur, pro vigore iudiciario etiam competētibus supplicijs subuigandi. Constat enim hæreticæ insanix exordia fomitemque nutriri, dum publicè quidam disputant atque contendunt. In Codice habetur & lex ista: Apollinaristas vel Eurychianistas, Episcopos & presbyteros aliosve clericos creare vel habere prohibemus, scientibus tam ijs qui ausi fuerint cuiquam Episcopi, vel presbyteri, vel clerici nomen imponere, quàm ijs qui passi fuerint impositum sibi nomen Sacerdotale retinere, pœnâ exilij, cum facultatum suarum amissione, se subituros. Vniuersi etiam Apollinaristæ vel Eurychianistæ, non Ecclesias, non monasteria sibi construunt: parasynaxes conuenticulaque non contrahant. Quicumque verò eos in domum, vel possessionem, vel monasterium receperint, ac passi fuerint illicitas parasynaxes conuentusque celebrari: si vilis & abiectæ sint conditionis, fustibus publicè & in pœnam suam, & in aliorum coërceantur exemplum: si honestæ verò fuerint personæ, decem libras auri mulctæ nomine Fisco nostro cogantur inferre. Nulli etiam contra venerabilem Synodum Chalcedonensem liceat aliquid vel dictare vel scribere, vel edere atque emittere, aut aliorum dicta vel scripta super eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere libros, & sacrilega scriptorum audeat monumenta

umenta seruare. Quòd si in his criminibus fuerint deprehensi, perpetua deportatione damnentur. Vltimo etiam supplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint. Omnes verò huiusmodi chartæ ac librî, qui funestum Eutychetis dogma fuerint complexi, incendio concrementur, vt facinorosa peruerlitatis vestigia, flammis combusta, depereant. Equum namque est, vt immanissima sacrilegia par præne magnitudo percellat. Religiosè ista sanxerunt isti Imperatores, quia Nicæna Synodus Arrium antea, atque vnà omnes qui eius adhærebant sententiæ, excommunicatos anathemati subiecerat: & Constantinus anathema constituerat in voces quoque hæresis eius, & librum quem ille contra pietatem compositum, Thaleiam inscripserat. Vide nunc mihi: quàm insipientes esse oporteat, qui hæreses indulgenter fouendas esse censent, quando Imperatores isti, hæreticorum etiam iudicio sapientissimi, suarum esse partium existimauerunt, pro fidei Catholicæ incolumitate hæreticos seueris legibus coërcere.

Niceph. lib. 8.
cap. 18.

Ostenditur ex D. Augustino aliisque Ecclesia doctoribus, non esse cum hæreticis dissimulandum, & magno commodo de eis coërcendus esse leges constitutas.

C A P V T V I I.

POLITICO quærenti qua iustitia & utilitate publica hæretici legibus coërceantur, multis locis respondet Augustinus, quem insignem veritatis propugnatorem se simulat agnoscere, supplicijs eos esse dignissimos, cum propter solam hæresis & schismatis culpam, tum quòd seducendo, incautorum animas perdunt, prodesse autè terribiles ciuilis potestatis leges, vt & illis terribi Catholici hæreses detestentur, & ipsi hære-

Fol. 84.

August. epist.
167.

Epist. 48.

Lit. 2. cont.
 Luc. Petri. cap.
 23. 84. Cont.
 Crisi. lib. 3.
 cap. 51.

Roman. 13.

hæretici ab hæresibus resipiscant, & ad Ecclesiæ Catholicæ gremium reuertantur. Mea (inquit) primitus sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum: ne fictos Catholicos haberemus quos apertos hæreticos noueramus: sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Et ad illud quod urgebant Donatistæ, & omnium penè hæreticorum ose nunc iactatur; Nemo credit inuitus, igitur nemo ad fidem est compellendus, sed vnusquisq. suo arbitrio est relinquendus; vt vel credat si velit; vel si nolit, non credat; his verbis respondet: Cur non in homicidijs, & in stupris. & in quibuscunque alijs facinoribus & flagitijs, libero te arbitrio dimittendum proclamas, quæ tamen omnia iustissimis legibus comprimi vtilissimum est & saluberrimum? Dedit quidem homini Deus liberam voluntatem, sed nec bonam, infructuosam; nec malâ voluit esse impunitam. Nunquid quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non legis integritate puniuntur? Atqui generaliter dicit Apostolus, quod Principes non sint timori boni operis, sed mali. Quapropter vbi disseritur, vtrum hæretici & schismatici sint à Principibus puniendi, tota quæstio est (ait Augustinus) Vtrum nihil mali agant? quia si malè agant, habent vnde timeant eos, qui non sine causa gladium portant. Vis autem non timere potestatem? (ait Apostolus) bonû fac, & habebis laudem ex illa. Si autem malè feceris, time: non enim sine causa gladium portat: Dei enim minister est. vindex in iram ei qui malè agit. Quibus verbis Apostolus, nullum inter bona, nullum inter mala opera discrimen constituit; sed sicut omnia bona à civili potestate laudibus ac præmijs prosequenda præscribit; sic etiam

etiam vniuersa mala opera, digno afficienda supplicio, siue ad humanam societatem, siue etiam ad diuinam pertineant religionem. Quæris igitur quo merito supplicia in hæreticos decernantur? Pro sacrilegio hæretici erroris (ait Augustinus) dignissimas pœnas luerent, etiam si neminem violenta insania ledere auderent. Et, Impietas eorum qui contra veritatem sibi notissimam dimicant, etiam idololatriam forsitan superat: quod inde manifestum efficitur, quod Core, Dathan, & Abiron, propter summi Sacerdotis populiq; Dei desertionem, Dei indignantis ira percussit. Sic nec fabricatum & adoratum à veteri populo idolum, nec à Rege contemptore, sacer liber exustus, meruit vindicari. Nō autem utroque puniretur atrocius, nisi grauius penderetur. Neque obscurum est veteri populo præcepisse Dominum, vt qui summi Sacerdotis non pareret imperio, & fideles ad deorum alienorum cultum traduceret, saxis opprimeretur. Si qui corporaliter sanguinem fundunt, morte digni sunt, multo magis qui dolis Ecclesiam persequuntur. Illi grauius cor feriunt, qui lingua gladio feriunt: illi acerbius sanguinem fundunt, qui Christum, quantum in ipsis est, in homine occidunt, & cædes in hominum mentibus contra vitam æternam committunt. Sed neque carni etiam parciunt, semper in crudelissimas persecutiones abeuntes, numero & fauore multitudinis adiuti. Ac de Circuncellionibus scribit Augustinus, propter feritatem non dico latronibus, piratis, truculento alicui generi Barbarorum, sed neque ipsi omnium crudelitatum magistro, esse comparandos. Merito igitur D. Leo pronunciat, nihil vltionum nō mereri subire hæreticos, qui audent & diuinis & humanis constitutionibus repugnare.

Nunc si roges quo fructu hæreticorum, exerceatur legum seueritas; respondemus, valere pœnarum motum,

Epist. 167.

Epist. 48.

Epist. 172. lib. 2. contra Donatist. cap. 6.

Tract. 5 in. Ioh. & lib. 2. contra Iul. Iul. cap. 94.

Lib. 2. contra Cresc. cap. 48.

Epist. 82.

Epist. 167.

tum, ad edomandam eorum peruiaciam, frangendamque ceruicem. Cum enim durum & molestum quid homo patitur, admonetur ut cogitet quare patiatur; ut, si pro iustitia se pati perspexerit, id ipsum bonum eligat, pro iustitia talia sustinere: si autem viderit esse iniquitatem pro qua patitur, se infructuosissimè laborare atque cruciari considerans, mutet in melius voluntatem, simulque careat & molestia sterili, & ipsa iniquitate. Proinde melius doctus Augustinus, rectissimè sensi ad sanandos hæreticos adhibendam esse & doctrinam, & terriorem. Si enim tererentur & non docerentur, improba quasi dominatio videretur: sed rursus si docerentur & non tererentur, vetustate consuetudinis obdurati, ad capeiendam viam salutis, aut non omnino, aut pigrius mouerentur. Quàmquam enim tam perspicua veritas aures & corda hominum feriat, at tamen tanta quosdam male consuetudinis vorago submersit, ut omnibus auctoritatibus rationibusque resistere, quàm consentire malint. Resistunt autem duobus modis: aut sæuiedo, aut pigrescendo. Quid igitur hinc faciat Ecclesie medicina, salutem omnium materna charitate conquirens, tãquam inter phreneticos & lethargicos astuans? Nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet, vel potest? Vtriusque sit necesse est molestia, quia neutris est inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari. Sed perseueret diligentia charitatis phreneticum castigare, lethargicum stimulare, ambos amare. Ambo molestati, quamdiu ægri sunt, indignantur; sed ambo sanati, gratulantur. Errore derelicto, separationis prauitate correcti. ab hæresi ad Ecclesie pacem transeunt quam non habebant. Sed si cum transeunt ficti sunt, non est hoc iam nostrum, sed Dei iudicium. Et tamen quidam cum ficti putarentur, quoniam iussione ad nos

nos terrore transierunt, tales potterius in nonnullis
tentationibus inuenti sunt, vt nonnullis veteribus
Catholicis praeferrentur. Temperata itaque seueritas
adhibetur, vt coercitione exiliorum, & damnorum
tribulatione, dmoneantur considerare, quid, & qua-
re patiantur, & discant praepone reuoribus & ca-
lumnijs hominum Scripturas quas legunt. Quod ad
haereticorum conuersionem tantum habet momen-
tum, vt scribat, priorem suam opinionem, neminem
scilicet ad vnitatem Christi esse cogendum, se de-
monstratum exemplis superatum correxisse. Nam
primò, inquit, opposebatur mihi ciuitas mea, quae
cum tota esset in parte Donati, ad vnitatem Catho-
licam timore legum imperialium conuersa est, quam
nunc videmus ita huius vestrae animositatis perniciem
detestari, vt in ea nunquam fuisse credatur. Ita multae
aliae quae mihi nominatim commemorabantur: vt
etiam ipsis rebus agnoscerem in hac causa rectè in-
telligi posse quod scriptum est: Da sapienti occasio-
nem, & sapientior erit. Et illud: Verbis non emenda-
bitur seruus durus: si enim & intellexerit, non obe-
diat. Quàm multi, nihil interesse credentes in qua
quisque parte Christianus sit, ideo permanebant in
parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde discede-
re, atque ad Catholicam nemo transire cogebat. His
omnibus ita harum legum terror, quibus promul-
gandis Reges Domino seruiunt in timore, ita pro-
fuit, vt nunc alij dicant: Iam hoc volebamus, sed Deo
gratias, qui nobis occasionem praebuit iamque fa-
ciendi, & dilationum morulas amputauit. alij di-
cunt: Nos sciebamus hinc esse veritatem, nec eam disce-
re volebamus; sed nos ad eam cognoscendam metus
fecit attentos, quo timuimus ne fortè sine ullis re-
um aeternarum lucris, damno rerum temporalium
feriremur. Gratias Deo, qui negligentiam nostram
stimulo

Eph. 4.8.

Proverb. 9.

Proverb. 19.

stimulo terroris excussit, vt saltem solliciti quærere-
mus, quòd securi nūquam nosse curauimus. alij di-
cant: Nos falsis rumoribus terrebamur intrare, quos
falsos esse nesciremus, nisi intraremus; nec intrare-
mus, nisi cogeremur. Gratias Domino, qui trepida-
tionem nostram flagello abstulit, expertos docuit
quàm vana & inania de Ecclesia sua mēdax fama ia-
ctauerit. alij dicant: Putabamus quidem nihil inter-
esse vbi Christi fidem teneremus: sed gratias Domi-
no, qui nos à diuisione collegit, & hoc vni Deo con-
gruere, vt in vnitae colatur, ostendit. Deinde post
pauca subiungit: Terror téporalium potestatu, quan-
do veritatem oppugnat, iustis fortibus gloriosa pro-
bario est; infirmis periculosa tentatio: quando autem
veritatem prædicat errantibus & discordantibus, cor-
datis vtilis admonitio est; & insensatis inutilis affli-
ctio. Non est autem potestas nisi à Deo. Qui autē po-
testati resistit, Dei ordinationi resistit. Deinde episto-
la quinquagesima, Multi, ait, qui sola in schismate à
parentibus tradita consuetudine tenebantur, qualem
verò causam ipsa heresis haberet, nūquam antea co-
gitauerant, nunquam quærere & considerare volue-
rant; mox vbi cœperunt aduertere, & nihil in ea di-
gnum inuenire, propter quod tanta damna pateren-
tur; sine vlla difficultate Catholici facti sunt. Docuit
enim eos sollicitudo, quos negligentes securitas fece-
rat. Istorū autem omnium præcedentium authorita-
tem & persuasionē secuti sunt multi, qui minùs ido-
nei erant per seipsos intelligere, quid distaret inter
Donatistarum errorem, & Catholicā veritatem. Iam
verò quid hac de questione senserit Ambrosius (nam
& hunc Politicus vanitatis suæ facit patronum) eui-
denter ostendit, cū Syricio, Mediolanensibus vt
Manichæos Ecclesiæ septis excluderent præcipienti,
respondit, etiam ipsum Imperatorem, eorum impie-
tatem

*Ambros. epist.
80. & 81.
lib. 10.*

tatem execratum esse, populumq. Catholicum eos
 tanquam cōtagia quedam refugisse, & Mediolanen-
 si ex vrbe, quali profugos, repulisse. Ex cū a Valen-
 tiniano Arriano, adhibita vi, basilicā sibi & Arrianis
 tradi ad impiæ religionis exercitium iuberetur: Epi-
 scopali constantia respōdit, prius fore, vt animam si-
 bi, quā fidem eriperet, & patrum suorum haredi-
 tatem proderet. Cognouit & Nanzianzenus legum
 imperialium vtilitatem, qui licet sciret diuinis au-
 thoritatibus atque rationibus fidem & intelligētiā
 mentis instrui, ad vrgendos tamē timore legum hæ-
 reticos, his verbis Imperatorem hortatur: Non tan-
 tas vires meus sermo habiturus est, pro sancta Trini-
 tate bellum gerens; quantas edictum tuum, si per-
 uersis dogmatibus imbutos compresseris, si persecu-
 tione oppressis auxiliū tuleris, si grassatores cohibue-
 ris. Denique de his legibus, Etsi, ait Leo, Ecclesiasti-
 ca lenitas, Sacerdotali contenta iudicio, cruentas re-
 fugit vltiones; seueris tamen Christianorum Princi-
 pum constitutionibus adiuuatur, dum ad spiritale
 nonnunquam recurrunt remedium, qui timent cor-
 porale supplicium. Postremò emolumentum etiam
 hinc accipiunt Catholici (vt suprà insinuauimus)
 quibus illorum sic vicinitas infesta est, vt contemni à
 nobis nullo modo possit. Resecandæ sunt (ait Hiero-
 nymus) putridæ carnes, & scabiosa ouis à caulis re-
 pellenda, ne rota domus, massa, corpus, & pecora ar-
 deant, corrumpantur, putrescant, intereant. Arrius in
 Alexandrina Ecclesia vna scintilla fuit: sed quoniam
 non statim oppressus est, totum orbem eius flamma
 populata est.

*Orat. in Au-
 rent. & epist.
 33. lib. 5.*

*In dictum Epi-
 angly: Cum
 consueuisset
 lesus hos ser-
 mones. Math.
 19.*

Epist. 94.

*In cap. 5. ad
 Galatas.*

Fol. 78.

Ad illud respondetur, quod obijciatur: Christum & Apostolos cum Gentilibus, & Samaritanis, peccatoribusque esse conuersatos; ut propterea nefas sit Imperatoribus Christianis, hæreticos pœnis coercere, vel à Catholicorum societate separare.

C A P V T V I I I .

Epist. 50. &
46.

Fol. 26.

David.

Hic obiectioni respondeat Augustinus aduersarij ore laudatus. Quod dicunt, inquit, qui contra suas impietates leges iustas constitui nolunt, non petisse à Regibus terræ Apostolos talia, non considerant, aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus agi. Quis enim tunc in Christum crediderat Imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret, quando adhuc illud Propheticum complebatur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Nondum autem agebatur quod paulo pòst in eodem dicitur: Et nunc Reges intelligite, erudi mini qui iudicatis terrā. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Veruntamen si facta præterita in Prophetiis libris figuræ fuerunt futurorū: in Rege idō qui appellabatur Nabuchodonozor, vtrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nūc habet Ecclesia. Temporibus igitur Apostolorum & Martyrum illud implebatur, quod figuratum est quando Rex memoratus pios & iustos cogebat adorare simulachra, & recusantes in flammis mittebat: nunc autem illud impletur, quod paulo pòst in eodem Rege figuratū est, cū cōuersus ad honorandū Deum verum, decreuit in regno suo, ut quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misac, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius Regis, signifi-

significabat tempora Regum infidelium, quos passi sunt Christiani pro impijs: posterius verò tempus illius Regis, significauit tempora Regum posteriorum, iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Hæc ipsa duo tempora intelligi docet idem sanctissimus doctor in verbis Domini apud Hieremiam: Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos. Et post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis patrarum. Piscatores, ait, fuerunt Apostoli: & Dominus dixit eis, Faciam vos fieri piscatores hominum. Per Prophetam dicitur, quòd Deus primò piscatores misit, postea venatores mittit. Quare piscatores, quare venatores? De abyssò & profundo maris superstitionis idololatriæ, credentes piscati sunt, retibus fidei. Venatores autem quò missi sunt? Cùm illi vagarentur per montes & colles, id est, per superbias hominum, per tumores terrarum. Mons vnus Donatus, alius mōs Arius, alter mons Fotinus, alter mons Nouatus: per istos montes errabant; venatoribus indigebat error illorum. Ideo & distributa sunt officia piscatorum & venatorum, ne fortè isti dicant nobis: Quare Apostoli neminem coëgerunt, neminem impulerunt? Quia piscator est, retia mittit in mare: quod incurrit, trahit. Venator autem siluas cingit, sentes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Ne hac eat, ne illac eat; inde occurre, inde cede, inde terrete, non exeat, non effugiat. Item epist. 48. Putas, ait, neminè cogi debere ad iustitiam, cùm legas patremfamilias dixisse seruis: Quoscūque inueneritis, cogite intrare? Priùs ad magnam cœnam suam adduci iubet conuiuas, nimirum qui leniter, verbis & miraculis Apostolorum, ad Ecclesiam accesserunt: postmodum verò qui in vijs & sepibus, id est, in hæresibus

Cap. 16.

Serm. 61. in
nauis serm.

Luc. 24.

Astor. 9.

bus & schismatibus, inuenti sunt, terrore religiosorum Regum cōpulsi sunt intrare. Nōne legis etiam ipsum primò Saulum, postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum? nisi fortè chariorem hominibus putas esse pecuniam, vel quamlibet possessionem, quàm lucem istam quæ oculis carpitur. Hanc ille, cælesti lumine prostratus, subito amissam non recuperauit, nisi cū sanctæ incorporaretur Ecclesiæ. Et putas nullam vim adhibendam esse homini, vt ab erroris pernecie liberetur? cū ipsum Deum (quoniam nemo nos vtilius diligit) certissimis exemplis hoc facere videas, & Christum audias dicentem. Nemo venit ad me nisi quem Pater attraxerit: quod fit in cordibus omnium, qui se ad eum diuinæ iracundiæ timore conuertunt. Melius est quidem (quis dubitauerit?) ad Deum colendum doctrina homines duci, quàm pænæ timore vel dolore compelli: sed nō quia isti meliores sunt, ideo illi, qui tales nō sunt, negligendi sunt. Multis enim profuit (quod experimentis probauimus) prius timore vel dolore cogi, vt postea possint doceri, aut, quod iam verbis didicerant, opere sectari. Proponunt nobis quidam sententiam cuiusdam secularis authoris, qui dixit: Pudore & liberalitate liberos retinere satius esse credo quàm metu. Hoc quidem verum est: sed sicut meliores sunt quos dirigit amor, ita plures sunt quos corrigit timor. Cæterum (vt hanc rem aliquando finiamus) etsi Apostoli neminem ad credendum ciuilis potestatis autoritate & terrore compulerint; tamen Paulus non tam transitoria vitæ suæ, quàm Ecclesiæ Dei consulens, armato milite se deduci Tribuni ope implorata curauit, cū Iudæorum pateretur insidias. Item quæ, ne Iudæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium. Romani quidem

August. epist.

10.

*Astor. 21.**Astor. 25.*

ligiofo-
gis etiam
noscentia
Christi
nariorem
ber pos-
carpitur.
amissam
etur Ec-
e homi-
m Deum
exemplis
tem. Ne-
quod fit
iracun-
quis du-
homines
elli: sed
nō sunt,
d experi-
cogi, vt
s didice-
senten-
Pudore
lo quā
ores sunt
rrigit ti-
niamus)
is pte-
en Pau-
esiae Dei
ope im-
ur insu-
upienti-
Romani
quidem

quidem Principis, sed nō Christiani. Vbi satis ostendit quid facere deberent postea. Christi dispensatores, quādo Imperatores Christianos, periclitante Ecclesia, repperirent.

Odiosè Politicus Catholicos accusat feritatis, crudelitatis, *Fol. 87r.*
immanissimæ sauitiæ, odij in fratres implacabilis: persecu- *72 73 74.*
tores appellat eorum quos acerbissimis supplicijs affligunt; *75. 76. 83.*
quosq; proximorum loco aequè atque Turcas non habent; *84. 85.*
cūm pro inimicis potiùs sit orandum, & laborandum vt
ab erroribus conuertantur (possunt enim heretici conuer-
ti, vt & qui Christum crucifixerunt) vt benedictionem
consequantur à Christo promissam: Beati misericordes, *Matth. 9.*
quoniam, &c. Pacati vbi fuerint, & pacem cum hereticis
habuerint, poterunt choleram suam & odium in demones euomere. At Roma fatalis est officina gladiatorum occisionis: Ecclesiastici, Episcopi, Abbates, Iesuitæ, persuaserunt Regibus, esse gratum Deo sacrificium, quod heretici regnis eorum exigantur; neque eis aliud commendant, quàm ignes & ferrum.

CAPVT IX.

HÆc dum odiosissimè & ad nauseam vsque ad-
huerfarij inculcant, Arianorum & Donatista-
rum se amicos esse testantur, qui tyrannis semper
quā legitimis Principibus vsque adeo fuerūt æquiores,
vt Donatistæ Iuliano apostatæ supplices facti,
dum ab eo basilicas obtinere contendunt, apud eum
solam iustitiam locum habere dicere non erubue-
runt. Piorum verò Principum semper illis displicuit
aduersus suam tyrannidem & impietatem zelus di-
uinus, proque Ecclesiæ defensione sollicitudo & pia
cura: cūm alioquin illi (sicut & modò Caluinistæ)
nulla authoritate freti, immaniter in Catholicos de-
scuirent. Proinde eis respondemus quomodo olim

August. epist.
52.

*Math. 5.**Roman. 13.**Math. 5.*

patres sui temporis hæreticis, proximum haberi nobis omnem hominem, cui misericordiæ officium sit exhibendum: nullum autem exceptum esse cui misericordia denegari possit, inde constare, quod vsque ad inimicos exporrigi debeat, Domino dicente: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Cum igitur sollicita esse pro inuicem membra oporteat, & unicuique Deus dederit curam de proximo suo; non possumus non Turcarum & hæreticorum salutem Deo commendare. Et si enim infidelitas & hæresis grauissima sint crimina, nullum tamen irremissibile pœnitentibus esse peccatum, nulliusque, quoad viuit, desperandam esse conuersionem, docuit Christus, cum eorum qui se in crucem egerunt peccatum, quod sol & saxa auersata sunt, & per antonomasiam peccatum dicitur, indulgentissimè condonauit. At diabolo, neque orationis, neque doctrinæ, neque correptionis beneficio succurri potest, ut qui in malo sit cõfirmatus, & irreuocabili sententia damnationi addictus sempiternæ. Propterea fraternam charitatem non diabolo, sed Turcis & hæreticis exhibemus, cum pro eorum conuersione, & ut deterfis infidelitatis tenebris, & repudiato detestabili schismate, diuinæ lucis radijs illustrentur, iterumque Ecclesiæ corpori inserantur, propitiatorio sacrificio, pijs gemitibus precibusque à Deo contendimus: cum aduersus hæreses, veritatem verbo scriptoque tuemur, eosque, si refractarij esse pergant, legum terroribus, per legitimos Principes, qui non sine causa gladium portant, vindices in iram ijs qui malè operantur, coërcemus: ut timore admoniti, ad pœnitentiam adducantur, & ab eorum cõtagijs, qui in fide sunt integri, immunes & illæsi permancant. Quod cum sit insigne misericordiæ Christianæ officium, confidenter expectamus, ut in die iudicij misericordiam consequamur.

sequamur. Quod si inflicta à legitimis potestatibus supplicia in peccantes, ex odio, malevolentia, & vindictæ libidine proficiantur: iam & Deus nos odisse videbitur, cum nos merito peccatorum affligit. de quo tamen dicit Apostolus: Deus flagellat omnem filium quem recipit: & pater quisque, educans filios suos in disciplina & correptione Domini, sicut idem docet Apostolus, filijs suis peruersè affectus videbitur. Et ne odio in peccantes exulcerati videantur qui Reipublicæ habenas moderantur, necesse erit, ut licentiosæ perditorum hominum vitæ fræna laxent, & impunitatem proponant. Atqui ne existimemus suæ libertati malam voluntatem semper esse permittendam, Principes præsidere populis scribit Petrus, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Et Sapiens iubet filium durum à patre non solum verbis corripi, sed etiam latera tundi; ut ad bonam disciplinam coactus & domitus dirigatur. Et iterum dicit: Tu quidem virga percuries eum, animam autem eius à morte liberabis. Sed hæc ipsa vberius nobis edisseret Augustinus, cuius verbis magis quam meis delector. Donatistas, inquit, per ordinatas à Deo potestates cohiberi atque corrigi, mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus, qui tam veraciter vnitatem Catholicam tenent atque defendunt, & à pristino errore se liberatos esse lætantur, ut eos cum magna gratulatione miremur. Qui tamen, nescio qua vi consuetudinis, nullo modo in melius mutari cogitarent, nisi hoc terrore percussi, sollicitam mentem ad considerationem veritatis intenderent, ne fortè non pro iustitia, sed pro peruersitate & præsumptione hominum, ipsas temporales molestias infructuosa & vana tolerantia paterentur. Istos ergo atroces quondam inimicos nostros, pacem & quietem nostram varijs violentiarum & in-

*Hebr. 12.**Ephes. 6.**1. Pet. 2.**Præverb. 23.**Epist. 48.*

fidiarum generibus grauitè infestantes, si sic cõtemneremus & toleraremus, vt nihil omnino quod ad eos terrendos & corrigendos valere posset, excogitaretur & ageretur à nobis; verè malum pro malo redderemus. Si enim quisquam inimicum suum, periculosis febribus phreneticum factum, currere videret in præceps, nõne tunc potiùs malum pro malo redderet, si eum sic currere permetteret, quàm si corripendum ligandumquè curaret; & tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus videretur, quando vtilissimus & misericordissimus exutisset? O si possem tibi ostendere, ex ipsis Circuncellionibus quàm multos iam Catholicos manifestos habeamus, damnantes suam pristinam vitam, & miserabilem errorem, quos se arbitrabantur pro Ecclesia Dei facere, quicquid inquieta temeritate faciebant; qui tamen ad hanc sanitatem non perducerentur, nisi legum istarum quæ tibi displicent vinculis, tanquam phrenetici, ligarentur. Sed & ex illis qui quadam vetusta socordia premebantur, nõne salubriter regula temporalium molestiarum excutiendi erant, vt tanquam de somno lethargico emergerent, & in salutem vnitatis euigilarent? Quàm multi ex ipsis nũc nobiscum gaudentes, pristinum pondus perniciosi sui erroris accusant, & fatentur nos sibi molestos esse debuisse, ne tanquam mortifero somno, ita morbo veteris consuetudinis interirent! At enim quibusdam ista non prosunt. Nunquid ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia? de quibus scriptum est: Frustra flagellaui filios vestros, disciplinam non receperunt. Puto tamen quia dilectione, non odio flagellati sunt. Non omnis qui parcit, amicus est; nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici, Melius est cum seueritate diligere, quàm cum

Hiere. 2.

Proverb. 27.

cum lenitate decipere . Quis nos potest amplius
 amare quàm Deus? Et tamen nos non solum docere
 suauiter , verùm etiam salubriter terrere non cessat.
 Diligamus etiam inimicos nostros, vt simus filij Pa- *Matth. 5.*
 tris nostri, qui facit solem oriri super bonos & malos,
 & pluit super iustos & iniustos . Sed sicut ista dona
 eius laudamus, ita & flagella eius in eos quos diligit,
 cogitemus. Ad hæc legem promulgatam fuisse scri- *Epist. 50.*
 bit, vt tantæ immanitatis hæresis Donatistarum , cui
 crudeliùs parci videbatur, quàm ipsa sæuebat, non
 tantum violenta esse , sed omnino esse non sineretur
 impunè , non tamen capitali supplicio constituto,
 propter seruandam etiam circa indignos mansuetu- *Epist. 204.*
 dinem Christianam . Corripiuntur negligentes pa-
 stores, & dicitur eis: Errantem ouem non reuocastis,
 perditam non inquistis . Et vos oues Christi estis,
 characterem Dominicum portatis in Sacramento
 quod accepistis, sed erratis & peritis, Non ideo vobis
 displiceamus, quia reuocamus errantes, & quarimus
 perditos. Melius enim facimus voluntatem Domini
 monentis, vt vos ad eius ouile redire cogamus, quàm
 consentiamus voluntati ouium errantium, vt perire
 vos permittamus. Nolite ergo dicere: Volumus erra-
 re, volumus perire . Melius enim nos hoc omnino
 non permittimus, quantum possumus. Nolite dice- *Epist. 50.*
 re: Si iniusti sumus, quare nos quæritis? Quarimus
 enim vos iniustos, ne permaneatis iniusti. Quæri-
 mus perditos , vt de inuentis gaudere possimus, di-
 centes: Mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & in-
 uentus est. Item sermone de ouibus : Dolor iste, ad- *Cap. 13.*
 monitio est , nondum damnatio . Euigila ex dolore
 tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno malè curuo no-
 sti calorē solere adhiberi: corrigat te dolor iste , non-
 dum est flamma ignis æterni , tanquam calor foci est
 ad motus curuo cordi tuo, vt hinc admoneatur & cor-

*Epist. 167.**Lib. 9. de ciuit.
cap. 26.**August. epist.
166.**Tib. 1.**Ambros. in
Psalm. 118.**August. epist.
50.*

rigatur. Magno igitur merito Augustinus finem at-
tendens, quò Imperatorum aduersus hæreticos leges
diriguntur, & tam Ecclesiæ quàm Principum piam
intensionem, pœnas quibus illi affliguntur & exer-
centur, misericordissimam disciplinam appellat. Et
Theodosium laudibus efferens, Ex ipso, ait, initio im-
perij sui, non quieuit iustis & misericordissimis legi-
bus aduersus impios laboranti Ecclesiæ subuenire;
quam Valens hæreticus, fauens Arrianis, vehemen-
ter afflixerat. Contrà, sacrilegus habetur Iulianus,
quia tunc reddidit basilicas hæreticis, quando tem-
pla dæmonijs; eo modo putans Christianum nomen
posse perire de terris, si vnitati Ecclesiæ, de qua lapsus
fuerat, inuideret, & sacrilegas dissensiones liberas es-
se permetteret. Quo quid perniciosius excogitari po-
test? Quæ est enim peior mors animæ, quàm liber-
tas erroris? Non igitur quos Christus posuit pastores
ad regendam Ecclesiam suam, & veritatis pabulo pa-
scendas animas sanguine suo acquisitas, suæ quem-
que conscientiæ & disciplinæ permittere, & pereun-
tes negligere potuerunt. At eis incubuit ad verum
Dei cultum sana doctrina populum exhortari, inque
eo firmare, & contradicentes arguere; prophana &
vaniloquia, quæ vt cancer serpunt, deuitare; impieta-
tis authores, Ecclesiæ communionem priuare; & cauta
solicitudine arcere à caulis feroces lupos; vulpesque
intercipere quæ demoliuntur vineas, id est, fraudu-
lentorum dolos à vineis Dominicis exterminare. At
verò potestate quam per religionē & fidem Regum,
tēpore quo debuit, accepit Ecclesia, secūdum maio-
rem Dei misericordiam, qui sciret harum legum ter-
ror & medicinalis quædam molestia quàm multo-
rum esset prauis vel frigidis animis necessaria, & illi
duritiæ quæ verbis emendari non potest, sed tamen
aliquātula seueritate disciplinæ potest: auxilium pe-
cuniat

duit ab Imperatoribus Christianis, vt hi qui inueniuntur in vijs & sepibus, id est, in hēresibus & schismatibus, cogantur intrare. Quod si praterisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia merito culpanda. Si enim hēretici priuata sua audacia tam violenter cogūt homines aut ire in errorem, aut permanere in errore; quanto magis nos debemus per ordinatissimas potestates (quas Deus secundū suam prophetiam subdidit Christo) resistere furori eorum, vt miseræ animæ, de eorum dominatione liberatæ, eruantur de vetustissima falsitate, & assuescant in apertissima veritate? Regum enim iussiones pertineant ad prædicandam religionem, & sacrilegia prohibenda, ipse Nabuchodonozor ostendit, qui miraculo salutis trium puerorum commotus atque mutatus, pro veritate contra errorem edictum proposuit, vt quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irent, & domus illorum discerderentur. Desinat igitur Politicus odiosè Catholicorum immanitatem criminari, & acerbissima oratione præfectorum Ecclesiæ crudelitatem apud vulgus insectari, vt rerum imperitos ab eis auulsos, ad suum schisma pertrahat perituros: suamque potius & hēreticorum omnium in pientissimam matrem Ecclesiam Catholicam, quæ illis apertos pandit sinus, ingratitudinem, superbiam, cæcitatem, & perniciaciam accuset. Ac ne facillè sycophantarum istorum imposturis, & mērito Christianæ mansuetudinis nomine, quam præ se verbis fallacibus ferunt, decipiamur, discamus à Gregorio Nanzianzeno, pio extra omnem controuersiam, ac mansueto, & fraternacharitate flagrante Episcopo, quid profutura sit Principum lenitas, ad hēreticos à damnabili errore & schismate ad veritatis lucem, & Ecclesiæ gremium reuocandos. Is igitur ad Olympium scribit in hunc

Epist. 166.

Daniel. 3.

Epist. 77.

modum: Ego cum omnium maximè Apollinistarum cogitationem impietatemque perspectam haberem, nec ferendam eorum amentiam cernerem; existimabam fore, ut lenitate mea mitiores efficerentur, ac paulatim emollirentur: atque hoc mihi sæpe fingebam. Verùm per imprudentiam & sceleratiores eos, ut apparet, reddidi; & intempestiua hac Philosophia Ecclesiam detrimento affeci. Neque enim peruersi homines lenitate atque humanitate flectuntur.

Fol. 35. 36. Vanè gloriuntur hæretici, se à Catholicis persecutionem pati, ideoque se ad veram Ecclesiam pertinere, propterea quòd præclare scripserit Augustinus, eum qui persecutionem mouet, esse ex diabolo; qui verò patitur, ex Deo.

CAPVT X.

*Lib. 1. cont.
Parmen. cap. 9*

Epist. 50.

Epist. 48.

Psal. 108.

DE Donatistis scribit Augustinus, quòd cum pro merito, imò longè minùs merito, pro sui furoris audacia, secundùm diuinæ misericordiæ disciplinam, temporales molestias patiuntur, non peccata sua puniri confitentur, sed merita coronari gloriuntur. Incredibili illi scilicet ardore animi lituerunt martyrum gloriam, vsque adeò ut se aliquando viatoribus armatis ingererent, percussuros eos se, nisi ab eis perimerentur, terribiliter comminantes. Et si percussores non inuenirent, per abrupta præcipitia, per aquas & flammæ, occidere seipsos, quotidianus eis ludus fuit. Sed aduersus istos pseudomartyres audiamus Augustinum differentem. Si semper esset laudabile, inquit, persecutionem pati, sufficeret Domino dicere: Beati qui persecutionem patiuntur; nec adderet, propter iustitiam. Item si semper esset culpabile persecutionem facere, non scriptum esset in libris sanctis: Detrahentem secrètò proximo suo, hunc perse-

persequabar. Aliquādo ergo & qui eam patitur, iniustus est; & qui eam facit, iustus est. Sed planè semper mali persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos. Illi nocendo, per iniustitiam; illi consulendo, per disciplinam; illi immaniter, illi temperanter: illi seruiantes cupiditati, illi charitati. Occiderunt impij Prophetas, occiderunt impios & Prophetæ. Flagellauerūt Iudæi Christum, Iudæos flagellauit & Christus. Traditi sunt Apostoli ab hominibus potestati humanæ, tradiderunt & Apostoli homines potestati Satanæ. In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate, quis pro iniquitate; quis nocendi causa, quis emendandi? Et alio loco: Qui diuidunt membra Christi, exufflant Sacramenta Christi: de persecutione gloriantur, quia prohibentur ista facere legibus Imperatorum, quas constituerunt pro vnitatem Christi, & iactant fallaciter innocentiam suam; & quam non possunt à Domino accipere, ab hominibus quærunt martyrum gloriam. Veri autem martyres illi sunt, de quibus Dominus ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo propter iniquitatem, & propter Christianam vnitatis impiam diuisionem, sed qui propter iustitiam patiuntur persecutionem, hi martyres veri sunt. Nam & Agar persecutionem passa est à Sara, & illa sancta erat quæ faciebat, & illa iniqua quæ patiebatur. Nunquid & huic persecutioni, quam passa est Agar, comparandus est sanctus Dauid, quem persecutus est iniquus Saul? Valde vtiq; distat, non quia patiebatur, sed quia propter iustitiam patiebatur. Et ipse Dominus cum latronibus crucifixus est: sed quos passio iungebat, causa separabat. Potest enim esse impiorum similis pœna, sed dissimilis est martyrum causa. Et aliàs frequenter asserit, non posse habere martyrum mortem, qui Christianorum non habent vitam: cum

marty-

*Ioan. 2.**1. Cor. 5.**Epist. 50.**Matth. 5.**Epist. 61.*

*Treatat. 6. in
Ioan.*

*De unitat. Ec-
clesiæ.*

Epist. 50.

martyrem non faciat pœna, sed causa. Quid laudas pœnam, & non ostendis causam? Beati, ait Dominus, qui persecutionem patiuntur: adde, propter iustitiam: & separasti latrones, separasti maleficos, separasti adulteros, separasti impios, separasti sacrilegos, separasti hereticos. Tales persecutionem patiuntur, sed non propter iustitiam. Patiuntur autem pro honoribus suis, patiuntur pro Donato, non pro Christo. Postremò audi quid de martyribus sentiat gloriosissimus martyr Cyprianus. An secum, inquit, esse Christum, cum collecti fuerint, opinatur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiãsi occisi in cõfessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis & grauis culpa discordiæ, nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnũ peruenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit. Exhibere se non potest martyrem, qui fraternam non tenuit charitatem. Ex his perspicitur quàm impudenti fronte, & hæretico ingenio, dicat Politicus profectam ab Augustino præclaram hanc sententiam: Qui persecutionem facit, à diabolo est: qui autem patitur, à Deo est. Neque enim suam agnoscit, sed Donatistarum esse affirmat, eamque ex professò vt erroneam confutat. Nos enim, ait, ideo Cæcilianum (CARTHAGINENSEM Episcopum Catholicum) ad veram Ecclesiam pertinuisse dicimus, non quia persecutionem patiebatur, sed quia propter iustitiam patiebatur: Donatistas autem illos fuisse alienatos ab Ecclesia, non quia persequerentur, sed quia iniuste persequerentur. Nos itaq. hoc dicimus. Illi verò si non quærunt causas, quare quisque faciat persecutionem, vel quare patiatur: sine dubio Cæcilianum in ea definitione constituunt, qui non faciebat, sed patiebatur: maiores autẽ ab ea definitione foras mittunt, qui faciebant, non patiebantur.

ur. Sed hoc omitto. Illud dico: Si vera Ecclesia ipsa
est quæ persecutionem patitur, non quæ facit; quæ-
rant ab Apostolo, quam Ecclesiam Sara significabat,
quando persecutionem faciebat ancillæ? Liberam
quippe matrem, nostram cælestem Hierusalem, id
est, veram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse
figuratam, quæ affligebat ancillam. Denique ut im-
postura Politici manifestior euadat, & palàm falsi
cōuictus erubescere discat, de Donatistis adhuc scri-
bens Augustinus, Vbi, inquit, est illa præclara lauda-
tio, qua extollunt separationem suam, dicentes, eam
esse Ecclesiam veritatis, quæ persecutionem patitur,
non quæ facit? Nempe elisa est, nempe prostrata. Le-
guntur persecutiones eorum, negare non possunt,
quia leguntur subscriptiones eorum. Tenemus eos
confitentes, profitentes, gloriantes, maiores suos Cæ-
cilianum apud Imperatorem grauiter persecutos.
Non ergo iam clament segregationem suam ideo ef-
fe Ecclesiam veritatis, quia persecutionem non facit,
sed patitur: aut fateantur non eam fuisse Ecclesiam
veritatis, quando à maioribus eorum Cæcilianus
patiebatur.

*Contra Dona-
tist. post collat.
cap. 31.*

Doceamus & alia ratione non habere Calvinistas
veram Ecclesiam, idque ex verbis Augustini aduer-
sus Donatistas, cum quibus est Calvinistis par simi-
lisque causa. Libro igitur secundo contra Gaudentij *(ap. 11.)*
epistolam, respondet illis epistolæ eius verbis: No-
stram fidem, quam Dominus Apostolis reliquit, solæ
nobis istę persecutiones grauissimam reddunt. Rectè
ista dicerentur à vobis quærentibus martyrum glo-
riam, si haberetis martyrum causam. Non enim feli-
ces ait Dominus qui ista patiuntur, sed qui propter
Filiū hominis patiuntur, qui est Christus Iesus. Vos
autem nō propter ipsum patimini, sed contra ipsum.
Patimini enim ideo, quia non ei creditis, & toleratis
ide

ideo, ne credatis. Quomodo ergo vos eam tenere fidem iactatis, quam Dominus Apostolis dereliquit? An vsque adeò cæcos & turbos vultis esse homines, vt non legant, non audiant Euangelium, vbi nouerint quam fidem de sua Ecclesia Dominus Christus Apostolis dereliquit, ex qua diuisi & separati nihil aliud facitis, quàm contra verba capitis & corporis rebellatis. & tamen propter Filium hominis, & fidem quam reliquit Apostolis, vos persecutionem sustinere iactatis? Omittamus alia, & nouissima verba eius in terris audiamus, vbi videamus quam fidem de Ecclesia Apostolis dereliquit, quale testamentum quodammodo fecerit, non vitam finiturus, sed sine fine victurus; non mittendus in sepulchrum, sed ascensurus in cælum. Surgens enim à mortuis, postquam apparuit discipulis suis, Oportebat, inquit, patri Christum, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine eius pœnitentiam per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem. Item quæ in monte Oliueti, postquam nihil vltius in terris positus dixit, sed quod fuerat maximè necessarium, hoc commendauit extremum. Multi quippe erant futuri per vniuersas partes terræ, vendicaturi sibi nomen Ecclesiæ, & contra vniuersam domum, quæ per vniuersam terram cantat canticum nouum, de quo scriptum est; Cantate Domino canticum nouum, cantate Domino omnis terra; de suarum quisque ruinarum argulis laraturi: Accipietis, ait, virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Hierusalem, & in totam Iudæam & Samariam, & vsque ad terminos terræ. Hanc sponsam suis amicis sponsus abiens commendauit. Huic hominis Filio, qui Ecclesiam suam incipientem ab Hierusalem, & per omnes gentes crescentem & fructificantem, tanta diligentia commendauit, mira cæcitatibus impudentia contradicitis, & propter

Luc. 24.

Ps. 95.

Act. 1.

pter hominis Filium vos mala sustinere clamatis. An
 hoc fortassis ideo dicitis, quia vobis alium filium ho-
 minis inuenistis, cuius nomine vocitemini, de cuius
 parte dicamini? Erratis. Quando propter Filium ho-
 minis persecutionem pati, felicitatis esse dicebat, se-
 ipsum ille sponsus, non adulterum prædicabat. Et ad
 Bonifacium Comitem scribens de Donatistarum er- *Epiſt. 50.*
 rore: Innumerabilia, ait, sunt testimonia diuinorum
 librorum, in quibus sicut apparet Dominus Chri-
 stus, siue secundum diuinitatem, siue secundum sus-
 ceptæ carnis humilitatem; sic apparet etiam eius Ec-
 clesia non in sola Africa, sicut isti impudētissima va-
 nitate delirāt, sed toto terrarū orbe diffusa. Hanc Ec-
 clesiā, cui non cōmunicat pars Donati, vniuersarum
 Scripturarum testimonia consona voce proclamant. *Genes. 16.*
 In semine tuo benedicētur omnes gētes, Lex Dei di-
 cit. Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine
 vsque ad terminos orbis terrarum, per Psalmum Do- *Psal. 71.*
 minus dixit. Viderit nunc æquus rerum æstimator,
 damnaueſtne Augustinus Caluinistas in Donatistis,
 reiicientes Ecclesiam per omnes gentes crescentem
 & fructificantem, & non hominis Filium Ecclesiæ-
 que sponsum, sed adulterum colentes Caluinum,
 nuncupationem ex nomine eius, & effecta ab eo do-
 ctina, sortiti: quasi vel diuisus sit Christus, vel pro
 Ecclesia crucifixus sit Caluinus. Cū igitur in Eccle-
 sia Catholica nō sint Hughenoti, quam oderunt im-
 pensissimè, & crudelissimè, quoties religioſorū Prin-
 cipū maiori potestate nō cecērentur, persequuntur; &
 insuper recta fide sint destituti, quam eadem Eccle-
 sia, duce & inspiratore Spiritu sancto, prædicat: relin-
 quitur non esse eos martyres, neque pro iustitia pati
 persecutionem, si verum est quod scripsit Cyprianus;
 Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est. Ac si
 iustitiam suam, pro qua se pati volūt, vllō modo præ-
 dicandam

Lib. 2. cap. 27.

Sapient. 5.

dicendam putabunt; eis ego verbis Augustini ad Gaudentium Donatistam, respōdebo: Si ad vos putatis hæc iustorum verba pertinere; Stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt: prius, an iusti sitis, ostendite. Habetis enim res magnas quas inter vestras iustitias ventiletis, diuisionem Christi, rescissionem Sacramentorum Christi, desertionem pacis Christi, criminationes in coniugem Christi, negationem promissorum Christi. Hæ sunt iustitiæ vestræ, propter quas videlicet stabitis in magna constantia aduersus eos qui vos angustiauerunt. Certè Calvinus à Catholica Ecclesia, in cuius sinu multis annis acquieuerat, in qua Christo per Baptismum fuerat insertus, sacrilegè defecit, & multas hominum myriades ad schisma suum pertraxit, eque cerebri sui incude, inter cæteras blasphemias, hanc quoque protulit, vt augustissimum Eucharistiæ sacramentum, idolum appellare non dubitarit: in quo multis modis Donatistarum improbitatem superauit. Constat igitur, nulla ratione propter iustitiam, quæ sine vera fide nulla esse potest, pati Calvinistas persecutionem.

Catholicam Ecclesiam semper ab hæreticis grauissimam pati persecutionem.

C A P V T X I.

Nihil nunc dico de Catholicorum cædibus, nullo iuris ordine, nulla legitimarum potestatum autoritate, ab eis crudeliter patratīs. illud profero, vt nos persecutionem pati conuincam, quod ex Genesi citat Apostolus in epistola ad Galatas: Sicut tunc ille qui secundum carnem natus erat, persequabatur eum qui secundum spiritum: ita & nunc. Er ad Timotheum: Omnes qui piè volunt viuere in Christo,

Cap. 21.

Cap. 4.

2. cap. 3.

perse-

persecutionem patientur. Qui sunt secundum carnem nati? Dilectores mundi, amatores sæculi. Qui sunt secundum spiritum nati? Amatores regni cælorum, dilectores Christi, desiderantes vitam æternam. Ludunt pueri Ismael atque Isaac, & dicit Apostolus persecutionem. Plus ergo vos persequuntur, qui vos illudendo seducunt. Si Donatistæ afflictionem corporis aliquando passi sunt; persecutio, quam faciunt, grauior est. Caue quando vult ludere Ismael cum Isaac, quando tibi blanditur, quando offert alterum Baptismum. Caue animæ persecutorem. Nam si à Principibus Catholicis aliquid passa est pars Donati aliquando; secundum corpus passa est, non secundum illusionem spiritus. Quòd si illi non commouerentur aduersus detestandos dissipatores Ecclesiæ; equo modo redderent rationem de Imperio suo Deo? Omnino pertinet ad Reges sæculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint matrem suam Ecclesiam habere, vnde spiritualiter nati sunt. De hac spiritali persecutione, productis Apostoli verbis ad Timotheum, Sanctus Marcus Papa, Non in eo, inquit, tantum computanda est persecutio, quòd contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunque supplicijs: sed dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium, & malignarum tela linguarum. Atque hoc grauiorem & periculosiorem esse hæreticorum persecutionem scribit Basiliius, quòd non ex aperto oppugnent, sed occultas insidias struant, consilium suum per nomen Christianum, quod prætexunt, obtegentes. In transfuersum, inquit, rapiuntur simplicium aures, ac deinceps transeunt in consuetudinem hæreticæ impietatis. In istiusmodi sermonibus doctrinæ plusquam impiæ educantur Ecclesiæ infantes. Nam quid aliud etiam facient? Baptismata sunt apud hæreticos: illi

E

inuadunt

Epist. 70. xi.

inuifunt infirmos, folantur mœftos, adiuuant laborantes & preffos, myfteriorum communionem adminiftrant. Quod omnia per ipfos difpenfantur & perficiuntur, quafi retinaculum quoddam eft plebi, quo ad illorum concórdiam astringuntur. Arriani, ait Ambrofius, quibus multa nobifcum paria funt, facile poffunt innoxias mentes, & foli Deo deditas, fraudulenter focietate percutere, dum malorum fuorum virus, per bona noftra defendunt. Vnde vehementer nobis cauendum eft, ne fe vel fenfibus, vel auribus noftris huiusmodi aliquid latenter infinuet: quia nihil tam cogit in mortem, quàm fub obtentu fidei, fidem violare. Vt enim gypfum aqua permixtum, lac colore mœtitur: ira hîc per verifimilem confeffionem traditio inimica fuggeritur: Aliter enim commenta erroris commendare nõ poffunt, nifi interpoſito Saluatoris nomine prædicent, vt res contrarias & abſurdas, nominis dignitas faciat acceptabiles. Quoniam igitur heretici habent nomen Chriftianum, & Sacramenta Chriftiana, & Scripturas, & profefſionẽ; non poffunt non facere magnum dolorem in cordibus piorum: quia & multi volentes eſſe Chriftiani, propter eorum diſſenſiones hæſitare coguntur, & multi maledici etiam in his inueniunt materiam blaſphemandi Chriftianum nomẽ: quia & ipſi quoquo modo Chriftiani appellantur. His atque huiusmodi prauis moribus, & erroribus hominum, perfecutionem patiuntur qui volunt piẽ in Chriſto viuere, etiã nullo infeſtante, neque vexante corpus illorum. Patiuntur quippe hanc perfecutionem non in corporibus, ſed in cordibus, eoquẽ grauiorem, quo eis eſt charius Chriſti nomen. Accedit huc quod ſcripſit Tertullianus, Hærefes non minùs doctrinarum perueſitate Eccleſiam laceſſere, quàm Antichriſtus perfecutionum atrocitate perſequeretur: niſi quod perfecutio & martyres facit, hærefes apoſtatas tantum.

*Lib. de fide,
cap. 1.*

*In cap. 3. 1.
ad Corin.*

*Lib. de præſ. r.
hæreſ.*

uari hæreticos à Catholicis oportere, ne eorum contagio offendantur.

CAPVT XII.

Non flagrant odio Catholici in hæreticos, à quibus conuersatione separantur, sed charitate potius vrgentur: hoc enim agunt, vt hæretici dum se vitari vident, pudore suffundantur, & tandem ab erroribus liberentur. Iussit enim Apostolus, tolli de medio Corinthium fornicarium, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. Sed & sibi prudentes Catholici consulunt, hæreticorum fuga, ne pestifero eorum spiritu afflati, perniciem & noxam contrahant. Ne commisceamini fornicarijs, ait Apostolus: Si is qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; scripsi vobis cum huiusmodi nec cibum sumere. Nolite seduci: Corruptunt mores bonos colloquia mala. Et, Prophana & vaniloquia deuota, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit: ex quibus est Hymeneus & Philetus, qui à veritate exciderunt. Item de ijs qui pietatis quidem speciem habet, sed abnegant eius veritatem: Et hos, ait, deuota Et Ioannes: Si quis ad vos venit, & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum, nec aue ei dixeritis. Christus quoque: Pastor, inquit, ante oues vadit, & oues eum sequuntur, quia sciunt vocem eius: Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum. Fur enim non venit, nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Inter fures autem & latrones, hæretici vel primo loco habendi sunt, etiam si Christi nomine, tanquam ouina pelle gloriantur. Prædicant enim Christum qualem sibi fingunt, non

qualem Veritas dicit. Nomen habent, rem non habent: vel certè Ecclesiam Christi ipsius ore prædicatam & demonstratam non agnoscunt, neque in eius fide & religionem integrè acquiescunt. Hinc ait Irenæus, hæreticos vii nomine Dei, tanquam irritamento quodam, quo faciliùs impietatem suam introducant. Propterea diuus Ioannes Euangelista legitur exilijssè è balneo, in quo viderat Cerinthum, veritatis inimicum, veritus ne balneum concideret. Tantum Apostoli & eorum discipuli habuerunt terrorem, vt neque verbatenus communicarent alicui eorum qui adulterauerant veritatem, quæ madmodum & Paulus ait: Hæreticum hominem post vnam correctionem deuita: sciens quoniam peruersus est qui est talis. Cyprianus etiam monet Cornelium, vt euitent fratres colloquia & verba eorum, quorum sermo vt cancer serpit: nulla cum talibus commercia copulentur, nulla cum malis conuiuia vel colloquia miscantur, simusque ab eis tam separati, quàm sunt illi de Ecclesia profugi. Nulla enim societas fidei & perfidiæ potest esse: qui vnitati & paci Christi inimicus est, nobiscum non potest coherere. Et libro de vnitare Ecclesiæ, Virate quæto vos, ait, eiusmodi homines, & à latere atque auribus vestris perniciose colloquia velut contagium mortis arcere, sicut scriptum est: Sepi aures tuas spinis, & noli audire linguam nequam. Docet Dominus & admonet à talibus recedendum. Cæci sunt, inquit, & duces cæcorum. Cæcus autem cæcum ducens, ambo in foueam cadunt. Auertendus talis atque fugiendus, quisquis fuerit ab Ecclesia separatus. An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus Sacerdotes Christi facit? qui se à clero eius vel plebis societate secernit? Armille contra Ecclesiam portat, hostis altaris, aduersus sacrificium Christi rebellis, pro religione sacrilegus, filius impius,

Lib. 1. cap. 30.

Iren. lib. 3. cap. 3.

Tit. 3.

Lib. 1. epist. 3.

Eccli. 28.

Matth. 23.

impious, frater inimicus. Denique Nanzianzenus, *Oratione de*
 ios, inquit, qui aliud quiddam sentiunt aut profiten- *cap. 10.*
 ur, aut diuersis naturarum gradibus atque mensu-
 ris unitatem Dei evertunt aut dirimunt, quasi pe-
 stem & corruptelam Ecclesiæ, veritatisq. virus, abij-
 cimus; non odio eorum flagitantes, sed eorum casum mi-
 serantes. Ideoque Leo Pontifex Leonem Imperato- *Epist. 79.*
 rem rogat, ut hanc Ecclesiæ medicinam prestare di-
 gnetur, ut clericos Constantinopolitanos, haereticorum
 sensui consonantes, non solum ab ordine cleri-
 catu, sed etiam ab urbis habitatione pellat, ne vlti-
 mus sanctus Dei populus peruersorum hominum
 contagio polluat.

Sultè admodum & irreligiosè velle Politicum, queri iam Fel. 79.
 viam qua ducit ad salutem, post tot secula huma-
 na redemptionis.

CAPVT XIII.

Q Vi de fidei doctrina volūt suspēdere iudicium,
 nullamque sectam sub Christi nomine emer-
 gentem damnari, sunt Rhetorio non absimiles, qui *Au. l. 1. ref. 72.*
 omnes hæreticos rectè ambulare, & verà dicere as-
 firmavit; vel certè Academicis, quibus incerta sunt
 omnia: sed ciuitas Dei talem dubitationem (ait Au- *L. b. 19. de ci-
 uil. cap. 8.*
 gustinus) tanquam dementiam detestatur: habens de
 rebus quas mente & ratione comprehendit, etiam si
 paruum propter corpus corruptibile, quod aggrauat
 mimam, tamen certissimam scientiam, creditque
 sensibus in rei cuiusque euentia, quibus per corpus
 videtur. Credit etiam Scripturis sanctis, & veteribus
 & nouis, quas Canonicas appellamus, unde fides ipsa
 concepta est, ex qua iustus viuit, per quam sine dubio
 ambulamus, quādiu peregrinamur à Domino. Cū
 verò iam vult inquiri viam ad salutem perducen-

Ann. 264.
Lib. 10. de civ.
uit. cap. vii.

Psal. 66.

Cap. 2.

Matth. 2.

Matth. 18.
Joan. 16.

Matth. vii.

tem, cum Porphyrio sapit, qui scripsit nondum receptam vnā quādam sectam, quæ vniuersam viam animæ liberandæ contineat, vel à verissima Philosophia aliqua, vel ab Indorum moribus, ac disciplina aut inductione Chaldæorum, aut alia qualibet via. Ac Porphyrius quidem hîc aliquam veniam meretur, vt qui fuerit infidelis ac dæmonum cultor: at inexcusabiles sunt omnino Christianismum profuentes, iam in omnibus gentibus rutilante Euangelio, qui salutis viam nō agnoscunt, de qua Propheta perspicuè vaticinatus est, cū dixit: Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos: vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum. Et si vera Ecclesia, magistra & columna firmamētumque veritatis, noui Testamenti tempore nondum innotuit, quomodo de eius clarissima manifestatione vaticinatus est Isaias: Et erit, inquit, in nouissimis diebus praparratus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite, ascendantus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius, quia de Sion exhibit Lex, & verbum Domini de Hierusalem. Absit igitur à misericordia Dei, vt obscuram per tot annorum cēturias voluerit esse suam Ecclesiam, quam iam inde ab initio pronunciauit esse ciuitatem in monte positam quæ abscondi nō possit, cuius indicium quisquis non audierit, iubet Euangelium, vt sicut Ethnicus & Publicanus habeatur. Huic Ecclesiæ missurum se Paracletum promisit, à quo omnem veritatem doceretur, inque ea ad finem vsque seculi dirigeretur: Et ecce, inquit, ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Hanc ita protegit & firmat, vt nūquam aduersus eam præualituræ

ualituræ sint inferorū portæ. Atque vt certiùs ab hæreticorum conuenticulis discernatur, eam asseruit in vniuersum orbem terrarum, ramos suos diffusuram, iuxta quod in Psalmo Pater Filio condixit: Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Et, Adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes seruient ei. Est igitur perquam mirum, tam impudentes, tam cæcos, tam arrogantes esse hæreticos, vt intrepidè asserere audeant, adhuc sub iudice litem pēdere, cū de Ecclesia, tum de veritatis doctrina: imò hætenus tot seculis errasse Christianos à via veritatis, vt iam via salutis inquirenda sit: vel certè ab hæreticis, Ecclesiæque dissipatoribus, doctrina pietatis expetēda. Cū Apollinarius nouam de Christi humanitate fidem inueheret, ei his verbis respondit Nazianzenus: *Epist. 1. ad Cledonium.*
 Absconditam post Christum sapientiam nobis annunciant. Res lachrymis digna. Si enim triginta his annis fides originem habuit, cum quadringenti ferme anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palam cor spectus est; inane tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra. Et martyres quidem frustra subierunt martyrium, frustra etiam tales tantique antistites populo præfuerunt. Pari modo Eunomio superbè à discipulis suis exigenti, ne maiori parti plus tribuerent, nève his qui præoccupârunt deferendo, posterioribus aures obserarent, Basiliius hoc modo respondet. Quid tu narras? Non dabimus plus antiquitati? Non reuerebimur Christianorum multitudinem, tam eorū qui sunt, quàm eorum qui fuerunt, ex quo Euangelium prædicatum est? Nullam rationem dignitatis eorum faciemus, qui omnī spiritali gratia claruerunt, sed claudētes semel oculos animi, exterminata cuiuslibet sancti viri memoria, vacuam deceptionibus tuis mentem nostrā supponemus?

Serm. 1. de
Fugiet.

ponemus? Omnes tibi persuasi, traditionem fidei, quæ præterito tempore omni, sub sanctissimis viris euicit, cogitationibus vestris impijs postponemus? Manichæorum quoque insolentiam, Manem suum iactantium esse promissum Apostolis Paracletum, Leo hac oratione repressit: Manichæus eo tempore innotuit, cum post resurrectionem Domini ducen-
tesimus & sexagesimus annus impletus est. Non ergo potuit promissio Domini, tanta per ætatis interualla differri. Nec ille Spiritus veritatis ita septiformem donorum suorum continuat largitatem, ut tot Ecclesiæ generationes, sapientia & intellectu, scientia & pietate, consilio & fortitudine, atque ipso Dei timore fraudaret, donec prodigiosus turpium mendaciorum signifer nasceretur. Ut nunc indignarentur sancti & eruditi illi antistites, Basilii, Nazianzenus, & Leo, si Calvinistas audirent vniuersam retrò antiquitatem & Catholicam Ecclesiam tot seculorum lapsu, ignorantia & agendorum & credendorum accersere, sibi que solis veritatem vindicare?

Eccl. 63. 78.

Ostenditur aduersus assertionem Politici, Calvinistas & Lutheranos esse hæreticos conuictos,

C A P V T X I I I I.

Iren. lib. 1.
cap. 30.

SI Lutherani & Calvinistę propterea hæreticorum scatalogo ascribi non debeant, quia Christi nomen præferunt, & Christianam religionem profitentur; nullus omnino iudicari poterit hæreticus, cum Christi nomen nemo neget. Nam & Simoniani, Christi Iesu nomen tanquam irritamentum præferentes, per dulcedinem & decorem nominis, amarum & malignum Principis apostasię serpentis venenum porrigebant. Cæterum hæreticum definit Augusti-

Augustinus, qui morbidum prauumque quid in Ec-
 delia Christi sapit, & correptus vt rectum sapiat, re-
 sistit contumaciter, suaque pestifera dogmata de fen-
 dere persistit: non autem qui sententiã suam, quam-
 uis falsam atque perversam, nulla pertinaci animosi-
 tate tuetur, paratus corrigi cum inuenerit veritatem.
 Ille quippe animus etiam in dictis per ignorantiam
 non Catholicis, ipsa est correctionis præmeditatione
 ac præparatione Catholicus. Et libro de vera religio-
 ne, asserit in Ecclesiã cuiuslibet errorem sustineri, do-
 nec prauam opinionem pertinaci animositate defen-
 dat. Hinc Paulus non simpliciter errantes pro hereti-
 cis habet, sed qui resistunt veritati, sanamque doctri-
 nam non sustinent, & à veritate auditum auertunt,
 & veritati contradicunt: quæ manifestè rebellionem
 & pertinaciam designant. Pertinacem autem rectè
 dixeris, cui nulla rationabilis causã suffragatur: qua-
 lis est qui veritati sufficienter demonstratæ resistit.
 Sufficiens porrò demonstratio est, vniuersalis Eccle-
 siæ definitio, aut publica & perpetua eius obseruatio.
 Vnde Irenæus vnus & viuificatricis fidei plenissi-
 mam ostensionem esse dicit, traditionem quæ est in
 Ecclesia, ab Apostolis continua successione vsque
 nunc conseruatam. Qui ergo se tum credituros pol-
 licentur, cum sibi fuerit ostensum, Romanam Ec-
 clesiam, veram & Apostolicam esse Ecclesiam; & Ec-
 clesie publicam professionem, non satis sibi demon-
 stratam esse dicunt; claudunt oculos vt non videant,
 & aures vt non audiant, inquit illos dicit Isaias: Filij
 mendaces sunt, nolunt audire Legem Dei, qui dicunt
 videntibus: Nolite aspicere nobis quæ recta sunt, vi-
 dete nobis errores, auferre à me viam. Væ filij deser-
 tores. Inter pertinaces quoq. censentur, qui ad sin-
 gulas ferè quæstiones protestantur se œcumenicæ
 Synodi fidem secuturos; cum & nullam Synodum

Lib. 18. cap.

11.

Lib. 3. de orig.

anim. 4. cap.

15.

Cap. 6.

2. Tim. 3. & 4.

Tit. 1.

Lib. 3. cap. 3.

cap. 30.

admittant, & non nisi damnatos olim errores sectentur. His in vniuersum respondet Gelasius in epistola ad Episcopos Dardaniæ, vbi Achatio Eutychis sectatori, conquerenti se in communionem non recipi, nulla sententia damnatum, respondit: Achatium non fuisse inuentorem noui erroris, sed veteris imitatore: atque ideo non opus fuisse vt aduersus eum noua sententia prodiret, sed antiqua tãtummodò renouaretur. Factus sum, inquit, executor veteris constituti, non promulgator noui: quicumque enim in damnatam semel hæresim labitur, eius damnationi seipsum inuoluit. Vnde maiores nostri sancti & docti Pontifices, in vnaquaque hæresi quolibet tempore suscitata, quicquid pro fide, pro veritate, pro communione Catholica atque Apostolica, secundum Scripturarum tramitem prædicationemque maiorum, semel facta congregatione sanxerunt, incõuulsam voluerunt deinceps firmumque constare, neque in eadem causa quæ præfixa fuerant retractari, quilibet recenti præsumptione permiserunt: sapientissimè providentes, quoniam si decreta salubriter cuiquam liceret iterare, nullum cõtra singulos quosque prorsus errores, stabile cõsisteret Ecclesiæ constitutũ.

Cũ igitur Lutherani & Caluinistæ ignorare non possint, quæ sit Ecclesia in communionem omnium gentium posita, quæque religio per manus Episcoporum continua serie succedentium ad nos sit transmissa: & tamen proprio iudicio atque electione se damnantes, & illi Ecclesiæ coherere nolint, & potius vitam patiantur sibi, quàm errores auferri, manifestè & schismatici & hæretici esse conuincuntur. Primum enim quod hæreticis proprium esse docuerunt Apostoli, vt exeant ex nobis, & segregent semetipsos, & nostram deserant collectionem, in istos ad amicum quadrat. Etenim ex Ecclesia Catholica exe-

runt, in qua regenerati & infiti sunt Christo. Sic enim Parmeniani factionem schismaticam esse probavit Optatus: Videndum est, inquit, quis in radice cum toto orbe manserit, quis foras exierit, quis ordinationem fecerit salvo altero ordinato. Non Cæcilianus exiit à Maiorino aurno, sed Maiorinus à Cæciliano. Nec Cæcilianus exiit à cathedra Petri vel Cypriani, sed Maiorinus, cuius tu cathedram sedes, quæ ante ipsum Maiorinum originem non habebat. Similiter dixerimus, Lutherum & Calvinum à cõmunionem & radicem Catholicæ Ecclesiæ exiuisse, non autem Catholicam Ecclesiam à Lutheri & Caluini societate. Adhæc monent Apostoli, ut in accepta doctrina, in ijs quæ didicimus, atque in eadem regula permaneamus, ut quod audiuius ab initio, in nobis maneat, & prophanas vocum nouitates deuitemus, obseruemusque eos qui dissensiones & offendificula faciunt, præter doctrinam quam didicimus, ab eisque declinemus. Ideoque doctrinam omnem, nouitatis sustinentes infamiam, Patres semper reiecerunt. Et Tertullianus Praxæ improperat, quod sit hesternus; & aduersus omnes hæreticos præiudicatum docet, id verum esse quodcunque primum, id esse adulterinū quodcunque posterius: eamque (ut ita dicam) prioritatem, testimonium esse veritatis ubique occupantis principatum, & illic pronunciamdam esse regulæ interuersionem, ubi posteritas inuenitur. Palam igitur est, Caluinistas esse hæreticos, ut qui antiquitate reiecta, noua figmenta tueantur, & opiniones Ecclesiæ ante suam diuisionē ignotas, vel semper improbatas. Postremò hæreticos quouis tempore habuit Ecclesia, eos qui authorum suorum nominibus appellantur, ut vel imperiti certò sciant, Christianos esse desijisse, qui Christi nomine amisso, humana & externa vocabula induerūt. Sunt & fuerūt

*Lib. 1. cap.
Parm.*

*1. Ioan. 2.
Ioan. 2.
Colos. 3.
Roman. 16.*

*De præscrip.
hæret.*

*2. 2. 2. lib. 4.
de vera sep.
cap. 30.*

multi,

Cont. Tryph.

multi, ait Iustinus, qui docent dicere & facere res impias, & contumeliosas in Deum, cum tamen in nomine Iesu veniant. Et sunt inter nos distincti cognominibus, denominati à quibusdam viris, ut quisque fuit author alicuius nouæ doctrine & sententiæ. Ex ijs alij vocantur Marciani, alij Valentiniani, alij alio vocabulo, quisque à primo inuētore sui dogmatis.

Quest. 44. ad Antioch.

Et Athanasius: Noscatur, ait, omnis homo qui ad Christi fidem volens venit, quod omnis fides quæ in terra ab homine nomen accepit, ut à Simone, inquam, Simoniani, ab Arrio Arriani: hæc omnes & reliquæ, à nominibus hominum, & propter ipsos sic nominatæ, non sunt fides Dei. Si enim Dei sunt, quare sic nominantur?

Cont. Lucifer.

Sicubi audieris, inquit Hieronymus, eos qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quopiam alio nuncupari, ut puta Marcionitas, Valentinianos: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse synagogam. Hæresiarchæ enim, ut Christi se hostes esse demonstrent, discipulis suis induunt nomina, tanquam bestiarum & Antichristi characterem: ut eorum sectatoribus in Iudæorum persona illud exprobrasse Saluator videatur: Si alius venerit in nomine suo, illum audietis. Ut igitur omnittamus, iusto examine & iudicio, tanquam schismaticam & hæreticam, damnatam esse Lutheranorum & Calvinistarum sectam: certè quo iudicio Patres Simonianos, Marcionitas, Arrianos damnarunt, quod authorum suorum nominibus insigniantur; eodem etiam Calvinistas, post multa secula nascituros, hæreticos pronunciant auerunt. Nō igitur deinceps nobis succenseant, quod hæretici nobis habeantur; neque se nondum conuictos gloriētur, tot sanctorum iudicijs, antequam nascerentur, prædaminati.

*Apostol. 13.**1 Cor. 5.**Multa*

Multa in Ecclesia credenda & observanda, ex traditione pendere: assuetè verò hæreticos solam Scripturam admittere, ut soli sint iudices veritatis.

CAPVT XV.

QUæ scripta sunt, sufficiunt omnino ut perfectus sit homo Dei, quia in eis sunt omnia credendorum fundamenta, & Ecclesiam nobis commendat ut columnam & firmamentum veritatis. Ab hac cognosci promptum est quæ sit Scriptura Canonica quæ non hæretica & apocrypha; & quid sit Apostolica doctrina consentaneum, quid repugnans. Hinc Augustinus ostendens non debere rebaptizari ab hæreticis venientes, Nos inquit, in hac re sequimur etiam canonicarum auctoritatem certissimam Scripturarum, cum hoc facimus quod vniuersæ iam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commendat auctoritas: ut quoniam sacra Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit huius obscuritate questionis, eandem Ecclesiam de illa consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta Scriptura commendat. Propterea Paulus diligenter discipulos suos hortatur, non tam ut doctrinam literarum monumentis commissam, quam verbis prædicatam, attendant. State, ait, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram. Et cum ipse comitesque eius transirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus. Et ad Timotheum, Quæ, inquit, audisti à me per multos testes, hæc commenda fidei libus, qui idonei erunt & alios docere. Neque Irenæus occupatur, ut ad Scripturam, sed ad traditionem considerandam fideles adducat. Quæ enim sunt Ecclesiæ, inquit, oportet cum magna diligentia diligere, & apprehendere ve-

1. Tim. 3.

Lib. 1. contra
Cresc. cap.
31. 32. 34

1. Thess. 2.

Act. 16.

2. Tim. 2.

Lib. 3. cap. 4.

ritatis traditionem. Quid enim si de aliqua modica quæstione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas Ecclesias recurrere, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsentis quæstione sumere, quod certum & re liquidum est? Quid enim, si neque Apostoli quidem Scripturas nobis reliquissent; nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt eis quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Christum credunt sine characterē vel atramento, scriptam habentes per Spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionem diligenter custodientes. Quibus si annunciet aliquis ea quæ ab hæreticis adinuenta sunt, statim concludentes aures suas, longo longius fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium, Apostolorum traditionem recentem memoria semper gerebat Clemens Romanus, & ortam aliquando non modicam dissensionem inter Corinthios, traditionis cōmendatione compescuit & sedauit. Ignatius quoque singulas Ecclesias monebat, vt diligentius ac tenacius Apostolorum traditionibus inhaerent, quas cautelæ gratia, & ne quid apud posteros remaneret incerti, etiam scriptas se asserit reliquisse. Tertullianus multa recenset Scripturis non expressa, quæ tamen fide recipere & obseruare Christianos sit necesse. Idem facit Basilius: Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita recepimus. Quorum vtraque patem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiastica, &c. Ex his decreuit Concilium Tridentinum, diuinam veritatem contineri in libris scriptis, & sine scripto

Euseb. lib. Eccl. hist. cap. 6.

Euseb. lib. 4. Eccl. hist. cap. 36.

Lib. de præf. heret. & de corona militum.

Lib. de Spiritu sancto. cap. 27.

Idem. lib. 6.

Scripto traditionibus, quas se recipere fatetur, tanquam ore tenus à Christo & S. spiritu sancto dictatæ fuissent, parique cum Scripturis reuerentia & affectu.

Sycophantas igitur & illutores mihi agnosce, qui solam Scripturam volunt esse iudicem veritatis. Hac enim assertionem nihil agunt aliud quam ut figmentis suis per Scripturam apud omnes sacrosanctam concilient auctoritatem. quod pulchrum est enim momus imitatur, ait Clemens Alexandrinus: utq. clamoris & interminatis disceptationibus, vel de Scripturarum canone, vel earum interpretatione, dum pro sua libidine partes altercantur, in incerto semper maneat ad quos sit deferenda palma victoriæ. Quæ enim poterit hæresis exoriri, quæ non audeat sibi copiare, quod habeat Spiritum sanctum, quod fecerunt Manichæi & Cataphryges? Nunquid enim est hæresis, quæ non veritatem se nominet; & quanto est superbiior, tanto magis se etiam perfectam nomine veritatis, ut & in omnem veritatem se polliceatur introducere? Lutherus certus est habere se de cælo sua dogmata: Non minus effrons Calvinus, momentis omnibus presentissimum sibi Spiritus sancti numen esse gloriatur: eumq. Beza, in cænz intelligentia Apostolis vel exequat, vel etiam anteponit. Mihi igitur prudenter Tertullianus scripsisse videtur, nihil proficere Scripturarum congressionem, nisi planè ut stomachi quis ineat ventosum aut cerebri. Ista enim hæresis non recipit quasdam Scripturas; & si quas recipit, adiectionibus & detractionibus, ad dispositionem sui instituti interuertit; & si recipit, non recipit integras; & si aliquatenus integras præstat, nihilominus diueras interpretationes commentata, convertit. Proinde non admittendos hereticos censet ad ineundam de Scripturis congressionem, cum in ipso congressu firmos fatigent, infirmos capiant, medios cum scrupulo dimittant.

De

*Sermones
lib. 7.*

*In vita Cal. &
Eras in loqu.*

*De præscriptis
hereticis.*

*Hilar. lib. 2.
de Trinit.*

*Lib. 1. de Trinit.
Hilar.*

*Lib. 1. de Trinit.
Fals. cap. 2.*

*Iren. lib. 3.
cap. 4.*

*Cleth. epist. ad
Eccles. Hieros.*

De intelligentia igitur est hæresis, non de Scriptura: & sensus, non sermo fit crimen, dum quod legitur sensui potius coaptatur, quàm lectioni sensus obtemperat. Neque enim hæreticis propositum est, veritatem ex Scriptura vel elicere, vel confirmare; sed arrogantia æstro acti, cōceptis sibi opinionibus Scripturas seruire volunt, contenti imperitis eas aliqua specie veritatis reddere commendabiles. Existerunt quidam, ait Hilarius, qui caelestium verborum simplicitatem pro voluntatis suæ sensu, non pro veritatis ipsius absolutione susciperent, aliter interpretantes, quàm doctorū virtus postularet: assertionibus enim suis quædam ex diuinis voluminibus testimonia subdiderunt, quæ corrupto intelligentiæ sensu solis ignorantibus blandiantur, speciemque veritatis secundum prauitatem interpretantium præstent. Eruditè igitur scripsit Augustinus, hoc agere hæreticos dum ad Scripturas prouocant, vt omnis de medio Scripturarum auferatur authoritas, & suus cuique animus author sit, quid in quaque Scriptura probet vel improbet, id est, vt non authoritari Scripturarum subijciatur, sed sibi Scripturas ipse subijciat: non vt ideo illi aliquid placeat, quia hoc in sublimi authoritate scriptum legitur, sed ideo rectè scriptum videatur, quia hoc illi placuit. Non igitur ex Scriptura pro cuiusque iudicio explicata vel detorta, sed ex Ecclesiæ sensu interpretata, in quam Apostoli, quasi in depositarium diues, omnia quæ fidei sunt, contulerunt, quæramus veritatem: neque Dei Legem secundum propriam ingenij intelligentiam legamus vel doceamus, sensum extrinsecus afferentes alienum; sed maiorum vestigia secuti, eam competenter interpretemur. Quod quia facere contempserunt qui abhinc annis sexaginta fidei regulam peruerterunt, in errores intricatissimos abierunt ipsi, aliosque in errores per-

traxerunt: meritò peccatorum suorum cæcitate percussī. Significauit hoc in Psalmis Dauid; Fiar, in- *Psal. 69.*
 quiens, mensæ eorum coram ipsis in laqueum, & in retributionem & scandalum. Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. *Psal. 34.*
 Fiant viæ illorum tenebræ & lubricum. Mensæ enim Scripturarum sacrarum, quibus pascuntur & reficiuntur fidei lium intelligentiæ, laqueus est illis quo irretiuntur & inuoluuntur in suum exitium, mole suæ incredulitatis in Christum oppressi. Ecquid existimabimus nisi hoc Dei flagello percussum Politi- *Fel. 101. 102.*
 cum, dum Catholicos omnes Scripturæ tam imperitos facit, ut si ab Hughenotis Scripturæ aculeo siue argumento è Scriptura petito, vel Sorbona pungatur, non ei aliud consilij suppetat, quàm ut eos correptos, ad inquisitionem Hispanicam vel Romanam pertrahat, flammis absumendos, vel cruci suffigendos? Sed valeat Thraso gloriosus, sanguine Catholicopotius madens & diffluēs, quàm Scripturæ sacræ cognitione imbutus: valeat, inquam, cum profligata hac sua arrogātia, Romanæ Ecclesiæ, totiusq. Hispaniæ, ac celeberrimi Theologorum Lutetiæ collegij, ex quo tot Episcopi, & verbi Dei præclarissimi præcones, in omnes orbis prouincias emittuntur, superbus & impudens contemptor.

Non esse expectandum ab aliqua prouinciali Synodo, auctoritate Regis Galliæ vel cuiusquam Principis coacta, de fidei & Scripturarum veritate iudicium: sed ab Apostolica Sede & Ecclesiæ Catholica, cuius est summa in terra & irresistibilis auctoritas.

CAPVT XVI.

MAnifestū est quid moliantur qui regia auctoritate in Gallia Synodū nationalem celebrari *Fel. 100.*
 volunt,

volunt, in qua sedeāt honore multo, fulgentes Theologi, pacis & concordia studiosi, id est, Beza similesque Calvinistæ, celerū suorum meritō exilij dānati, patrię perturbatores, ac noui Circuncelliones, momentoque exorti Theologi. Dubio enim procul meditantur heresum semel regnum stabilire, conclamare Catholicam fidem. Ecclesiam proterere, euertere Ecclesiasticam hierarchiam, introducere ethnicum ac gentile sacerdotium. Sed absit à nobis vt hæreditatem, Christi sanguine coëmptram, prodamus, & aduersus vulpium astutiam, aprorumq. ferociam, non se muros opponant, quibus est Ecclesię cura demandata. Non est ciuilis potestatis modus, sibi vt auctoritatem vsurpet de ijs statuendi quæ propriè ad institutionem & gubernationem regni Dei pertinent, cuiusmodi sunt, Euangelij prædicatio, oblatio sacrificij, ordinatio & institutio ministrorum Ecclesiæ, rebellium excommunicatio, & constitutio legum, quibus Ecclesia Christi moderanda est & dirigenda. Est enim magistratus ciuilis, Christianus sc̃ctus, non doct̃or, sed discipulus; non pastor sed ouis. Pertinent autem ista ad eos quibus dictum est: Sicut misit me viuens Pater, ita & ego mitto vos. Et, Constitues eos principes super omnem terram. quod & ad eorum successores pertinere certum est, quorum vni dixit Apostolus: Reliqui te Cretæ, vt ea quæ defunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. In eos igitur magistratus sibi tale quid arrogantes, existimandum est dictum esse, quod Ozia in superbiam erecto, & volenti adolere incensum, dixit Azarias sacerdos: Non est hoc officij tui, sed sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium. Egredere, ne contempseris, qui non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino. statimq. orta est lepra in fronte eius, coram sacerdotibus. Hinc Ambrosius Imperatori,

Ier. 10.

Psal. 44.

Is. 1.

2. Paral. 26.

Epist. 33.

ratori,

ratori, basilicā Arrianis tradi præcipienti, constanter
 respōdit: Noli te grauari Imperator, vt putes te in ea,
 quæ diuina sunt, imperiale ius habere. Noli te extol-
 lere: sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus.
 Scriptum est: *Quæ Dei, Deo; quæ Caesaris, Cesari.*
 Publicorū mœnium tibi ius est cōcessum, non sacro-
 rum. Et Nazianzenus, Quid autem, inquit, de vo-
 bis dicemus Principes, & in potestate constituti? Iam
 enim ad vos sermo noster se vertit. Num sermonem
 suscipitis liberum? Lex Christi vos mea subiecit po-
 testati, meoque subiecit tribunali: imperamus enim
 & ipsi; addo, maiori imperio & perfectiori. Aut
 oportet porius vt spiritus subsit carni, celestiaq. ter-
 restribus? Suscipe igitur vocem liberiores: scito te
 esse ouē gregis mei. Vis igitur nosse quorum sit mu-
 neris de fidei veritate ferre iudicium? His profectō
 hoc incumbit, qui ē medio populi segregati, & tan-
 quam Aaron ad sacerdotium assumpti, noua & vete-
 ra, id est, vtriusque Testamenti scientiam, ē thesauro
 suo proferre, & Domini sui peregrē profecti talenta
 cibariaque conferuis suis ministrare, celestibus mo-
 nitis iubentur. Labia sacerdotum (ait Malachias) cu-
 stodiunt scientiam, & legem ex ore eius requirent,
 quia Angelus Domini exercituum est. Et legem Do-
 mini tradidit Moyse sacerdotibus filiis Leui, præce-
 pitque eis, dicens: Leges verba legis huius coram
 omni Israel, audientibus eis: vt audientes discant, &
 timeant Dominum. Eiusdem legis præscripto ad sa-
 cerdotes spectabat lepræ iudicium, vt intelligamus
 ad noui Testamenti sacerdotes veræ falsæq. doctri-
 næ pertinere discrimen. Christus Dominus non om-
 nibus fidelibus, sed Apostolis, inque eis, omnibus vi-
 caria ordinatione succedentibus, dixit: Euntes in
 mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni
 creaturæ. Et quosdā, ait Paulus, dedit Christus Apo-
 stolos,

*Orat. ad Im-
 peratorem
 nazianzenum.*

*Hebr. 5.
 Matth. 13.*

Malach. 2.

Deuter. 31.

Leuit. 14.

Marc. 16.

Ephes. 4.

1. Tim. 3.
Epi. 1.

1. Tim. 3.

August. de ve-
ra relig. cap. 7.
& Epist. 166.

De unit. Eccl.
cap. 4.

L. 1. c. 9.

stolos, quosdam Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores, in ædificationem corporis Christi, quos oportet exhortari doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Ab Ecclesia igitur quam regit illustre & copiosum corpus sacerdotum, quam Apostolus columnam & firmamentum esse veritatis affirmat, cui promissus Christus, quòd portæ inferi, siue à diabolo eriores exorti, aduersus eam non præualebunt, petenda est doctrina veritatis, non à pseudoprophetis, non à Principibus, si non fluctuare semper velis, & exiguo momento modò huc, modò illuc impelli, inque diuersa trahi, prout diuersa erunt Principum iudicia, vel quisque etiam Princeps religionem mutandam censuerit. Neque iam audiendi sunt, qui incertum esse volunt in quam Christianorum collectionem Christianæ Ecclesiæ nomen competat. nam quo modo de Christo non licet suspendere sententiam, vt non eum verum esse credas Christum, qui natus de virgine Maria, sub Pontio Pilato crucifixus & mortuus, tertia die resurrexit: ita nefas est, aliam Ecclesiam agnoscere, quàm quæ ab vniuerso orbe, Prophetis & Apostolicis literis edocto, Catholicæ nomen inter tam multas hæreses sola meruit obtinere. Quicunque igitur de ipso capite Scripturis sanctis contentiunt, & unitati Ecclesiæ non communicant, non sunt in Ecclesia, quia de Christi corpore, quod est Ecclesia, ab ipso Christi testificatione dissentiunt. Hæc Ecclesia inter omnes hæreses & hostium persecutiones diuinitus protecta, eadem perseverat: ex hac omnes olim & etiamnum habitus hæretici exierunt, vt eam Petri reticulo, multitudine piscium descripto, significatam intelligas. Hæc eundem doctrinæ saporem non interruptum retinet, eamque per varios omnium temporum scriptores demonstrat: ac ne illi aliquando præcipitum

cipitium timeas, ab ea, misericordia Domini, iuxta
 Isaïæ vaticinium, non receder. Postremò (quod pri- *Cap. 54.*
 mò dictum oportuit) vt Christum etiam in hoc à
 Patre exaudirum manifestè videamus, quod roga-
 uit, vt omnes in se credituri sint vnum; hæc Ecclesia *Ioan. 17.*
 vna est, quia vni visibili pastori à Christo subiecta,
 cui multi pastores & doctores in partem sollicitudi-
 nis adiuncti sunt à Domino ad Patrem abeunte, vt *Ephes. 4.*
 non circumferamur omni vento doctrinæ, neque
 sint in nobis schismata, sed idiplum dicamus omnes *1. Cor. 1.*
 & credamus. Quæ Ecclesiæ forma in nullis omnino
 hæresibus inuenitur, vt quæ vel nō vnum agnoscant,
 vel certè statim in particulas & concisiones dissipen-
 tur, vt in Arrianismo, & Lutheranismò, & Sacra-
 mentariorum hæresi, manifestum est. Sunt enim
 hæretici (Apostolo teste, 1. Tim. 3.) seipsos amantes,
 & gloriæ cupidi, non hoc agentes vt Christo creda-
 tur, sed vt ipsi alijs præcellant, & magistri habeantur.
 Hinc Paulus Act. 20. Exurgent, ait, ex vobis viri lo-
 quentes peruersa, vt abducant discipulos post se, &
 sectas introducāt. Intellexit hoc Ireneus, A Simonia, *Lib. 1. cap. 30.*
 inquit, multæ propagines multarum hæresum fa-
 ctæ sunt, eo quòd multi ex ipsis, imò omnes vo-
 lunt esse doctores, semetipsos adinuentores senten-
 tiæ, quàm cunque compegerint, enarrantes. Quod
 autem de vno pastore, vniuersæ Ecclesiæ præposito,
 iam diximus, cachinno non exciperent hæretici, si
 posita peruicacia perpenderent Synagogæ, quæ Ca-
 tholicæ Ecclesiæ propheticè subseruiuit, ad decori,
 ordinisquæ, & concordie conseruationem, summum
 sanctorum præsidem fuisse cōstitutum, penes quem
 regendi & sancienti suprema autoritas resideret. Si
 difficile (inquit Dominus) & ambiguum apud te *Deuter. 17.*
 iudicium esse perspexeris, & iudicium intra portas
 tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum
 quem

quem elegerit Dominus Deus tuus; veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis: qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcunque dixerint qui præfunt loco quem elegerit Dominus, sequerisque sententiam eorum. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo; ex iudicis decreto morietur homo ille, & auferes malum de Israel: cunctusque populus timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Ita prorsus diuinę religionis cultū, quem in omnes gentes, Dei voluit gratia coruscare, sic Dominus noster Iesus Christus instituit, vt veritas per Apostolicam tubam in salarē vniuersitatis exiret. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro, Apostolorum summo, principaliter collocaret; vt ab ipso, quasi quodā capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet; vt exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere, Hunc summum Ecclesię Pontificatum Petro promisit Christus, Tu es Petrus, inquit, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: Et tibi dabo claues regni cælorum: & quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cælis; & quodcunque solueris super terram, solutum erit & in cælis. Tradidit verò cū dixit: Pasce agnos meos, pasce oues meas, Vt autem petrę huic securē incumbamus & inhæreamus; Ego, ait, pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Ex quibus efficitur, neque oues esse gregis Christi, neque in æternū Dei templum ædificari, neque solui peccatorum vinculis, neque in fide firmari posse, qui Petrum pastorem, gregisque Christi moderatorem non agnoscunt, eiusque cathedræ

immobi-

Leo epist. 89.

Matth. 16.

Joan. 21.

Luce 11.

immo
schis
rum
prin
tific
catus
rit, co
ædifi
ficer
intel
thor
tion
gme
uale
quā
xam
do, c
bat
Chr
fene
min
cum
con
clau
tē v
les
nos
clau
qui
qui
con
Ecc
ru
de
va

immobilitate non cohererent: unde necesse est, eos esse schismaticos, à promissis Christi alienos, & per errorum deuia præcipites agi. Porro Ecclesiasticum Petri principatû in sedis eius successores Romanos Pontifices deriuari, quemadmodum & Aaronis Pontificatus ad posteros per generationis tramitem cucurrit, conuincit Christi promissio: Super hanc petram *Matth. 16.* ædificabo Ecclesiam meam. Cum enim tãuisper ædificetur Ecclesia, dum numerus electorû impleatur; intelligendum est, huius petre ministerio, cura, & auctoritate, in Christo angulari lapide omnem ædificationem constructam crescere, & facere corporis augmentum: & aduersus inferi portas Ecclesiam præualere, Pontificiæ Petri Cathedræ, quæ non est alia quàm Romana, in qua Petrus sedit, firmitate subnixam. Non enim Ecclesiæ quæ tunc erat tantummodo, quod commodum & necessarium erat, prouidebat Saluator, sed futuræ etiam. Proinde cum orauit Christus ne Petri fides deficeret, propriè orasse censendus est, ne capitis Ecclesiæ fides deficeret, cuius ministerio Apostoli, & eorum successores Episcopi, cum plebibus suis, perpetuis temporibus in religione confirmarentur. Pari modo quoniam regni calorum clauis, quibus peccata soluantur & ligantur, non antè usum amittent, quàm cum erunt omnes docibiles Dei, & erit Deus propitius cunctis iniquitatibus nostris; consequens est, ad eosdem Petri successores, clauium regni transire possessionem, sicut & cætera quibus ex Evangelio stabilitus est Petri primatus: quia Ecclesiæ suæ ad finem vsque seculi voluit esse consultum. Quod quamuis omnibus sanctissimis Ecclesiæ Catholicæ Patribus sit persuasissimû, quorum proferendis testimonijs iam nobis est superaddendum; quia tamen ab aduersarijs non admittitur, vnius Nicænæ Synodi testimonio, cui Synodorum

*Vol. 56.**Matth. vii.**Cap. 59.*

omnium facillè Politicus tribuit principatum, Sedi
 Romanæ primatum operæpretium est vt confirme-
 mus. Ea igitur sic habet: Sciendum est sanè ab omni-
 bus Catholicis, quoniam sancta Romana Ecclesia
 nullis Synodicis decretis pralata est: sed Euangelica
 Domini voce, & Saluatoris nostri, primatū obtinuit,
 vbi dixit beato Petro Apostolo: Tu es Petrus, & su-
 per hanc petram ædificabo Eccl. siam meam: & tibi
 dabo clauēs regni cælorum, Et post pauca: Prima
 ergo sedes, cælesti beneficio, Romanæ est Eccle-
 siæ, quam beatissimi Petrus & Paulus martyrio dedi-
 carunt. Præmissum igitur œcumenicę Synodi testimonio,
 accedente etiam omnium Ecclesiæ Doctorum suf-
 fragio, Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum ma-
 ter, caput, matrix, & princeps est: & indulta Petro
 prærogatiua, ad eius quoque successores spectat, vt,
 quod Apostolis dictum est, impleatur: Ecce ego vo-
 bis cum sum, vsque ad consummationem sæculi. Et
 illud apud Isaiam: Spiritus meus qui est in te, &
 verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore
 tuo, & de ore seminis tui, & de ore seminis feminis
 tui, dicit Dominus. Cùm igitur vniuersalis Ecclesiæ
 pastor sit Romanus Pontifex, & confirmandorum
 fratrum mandatum & potestatem acceperit in Pe-
 tro: quoties in religione controuersia exoritur, sum-
 mi Sacerdotis est, maturo iudicio adunato nūc quo-
 rundam, nunc omnium Sacerdotum cœtu, consul-
 tisque Scripturis sacris, & veteris Ecclesiæ traditi-
 onibus, errores notare, & rectam, quam sequi omnes
 Christiani securè debeant, aperire de fide sententi-
 am, & tanquam diuina oracula venerari. Hinc, enas-
 centibus nouis hæresibus, Romanus Pontifex vel cum
 paucis communicato consilio, vel etiam coacta ge-
 nerali Synodo vbi tempus opportunum affulsit, rebus
 maturè libratis, semper canones fidei pronunciauit,
 de

de quibus iam promulgatis nefarium sit vel dubitare: quod & nostra memoria fecit, cum ad conficiendam Lutheri & Caluini impiam doctrinam, Tridētinam Synodum indixit, absoluit, & confirmauit. Quo clarum euadit, mendaciter scripsisse Politicum, *Papam Romanum, Cōcilia generalia fulguris instar reformidare.* Quamuis enim certa & irrefragabilis sit Sedis Apostolicæ de fide definitio: attamen cum Apostolicæ Sedis ministerio definita, vniuersæ fraternitatis irretractabili firmantur assensu, & totius Christiani orbis iudicio recipiuntur, meritò à Deo prodijisse creduntur: ipsaque veritas, & clarè renitescit, & fortius retinetur, dum quæ fides prius docuit, hæc postea examinatio confirmat: vt verè impius & sacrilegus sit, qui, post tot Sacerdotum sententiam, opinionem suam aliquid tractandum relinquit. Porro quāta sit Apostolicæ Sedis & Conciliorum generalium authoritas, ostēdit Leo, ad Synodū Chalcedonēsem scribens his verbis: Reiecta penitus audacia disputandi contra fidem diuinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod nō liceat credi, cum secundum Evangelicas authoritates, secundum Propheticas voces, Apostolicamque doctrinam, plenissimè & lucidissimè per literas, quas ad beatissimæ memoriæ Flavianum Episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit de Sacramento incarnationis Domini nostri Iesu Christi, pia & sincera confessio. Et ad Marianum Augustum, Obsecro, inquit, vt in præsentī Synodo, fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari; & quæ olim maiorum sunt authoritate damnata, rediuiuis non permittatis conatibus excitari: illudque potiùs iubeatis, vt antiquæ Nicenæ Synodi constituta, remota hæreticorum interpretatione, permancant.

*Fol. 100.**Leo epist. 63.**Epist. 47.**Epist. 43.*

*Epist. 78.**Epist. 75.**Lib. 9. Tripert.
cap. 9.**In Conc. Chalced. act. 1.*

maneant. Vnde si qui sunt, qui ab his quæ cælitus sunt constituta dissentiunt; suis opinionibus relinquuntur, & ab unitate Ecclesiæ, cum ea quam elegere peruersitate, discedant. Ac ne inquirendi studio quis audeat aduersus Pontificiam & Synodicam censuram disputare, audi ut ille disputatoris huiusmodi temeritatem reprimat. Cum, inquit, vniuersalis Ecclesia per illius principalis petreæ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini audierit; Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pollare audeat inexpugnabilem veritatem, qui in malitia sua inconuertibilis perseverans, per vasa iræ, aut suæ apta fallaciæ, falso diligentis nomine, domi veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare? Ea propter cum aliquando Arrianorum, Enoмянorum, & Macedonianorum præsidentes, hæreseos manifestè damnari, ad disputandum cum Catholicis Episcopis confidenter profilirent; prudenter admodum Theodosius, ut inutiles disputationes amoueret, eos interrogauit, vellèntne sermonem facere de antiquis Ecclesiæ doctoribus, qui ante diuisionem floruisent; an verò illos velut alienos à Christianismo respicerent. Si verò de Principis non offenderentur doctoribus; Nostrum, inquit, est præbere veterum libros, per quos nostrum dogma, illorum testimonio roboretur. Atque ita & ab Ecclesiæ Patribus dissentire conuicti sunt, & inter seipsos in noua commentitiisque sua fide dissidere. Eius prudentiam imitatus Martianus Imperator, petiuit in Cōcilio Chalcedonensi sic fidem nostram effulgere, ut Patrum doctrina declarauit.

Ceterū ne quis existimet ex Imperatorū pro Ecclesia Catholica sollicitudine & legibus, contrā quam
scripsi-

scripsimus huius capituli initio, Principes sacra tra-
 ctasse, ac de fidei dogmatibus decernendi sibi autho-
 ritatem vendicasse; animaduertendum eos in Syno-
 dis non egisse doctores aut iudices, sed legum sua-
 rum terrore aduersus hereticos constituisse: & Sedem
 Apostolicam omni ope iuuisse, vt Synodos cogeret;
 & coactas propugnasse, ne vlla hostili violentia infe-
 starentur, vtque Synodica decreta omni veneratio-
 ne, toto Romano imperio probarentur. Constanti-
 nus enim quo in Nicæna Synodo fuerit gradu, ostendit,
 his verbis Episcopos allocutus: Deus vos consti-
 tuit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis
 quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudica-
 mur. Et in quadam epistola: Quicquid in sacris Epi-
 scoporum Concilijs constitutum fuerit, id ad diui-
 nam est voluntatem referendum. Eximiam quoque
 laudem promeruit Valèntianus, quòd cùm de Spi-
 ritu sancto disputaretur ab hæreticis, essetne Patri &
 Filio hominibus profitendus, nihil siue melius, siue
 deterius, præter ea quæ semel Nicææ cõstituta essent,
 sibi inducendum duxerit. Excedere namque talia
 explorationem siue cognitionem suam putauit; quam-
 uis Princeps longè optimus esset, & rebus ipsis im-
 perio se idoneum declararit. Extat & Theodosij su-
 perius citata lex, qua aduersus Arrianos, iubet cun-
 ctos populos Damasi Romani Pontificis fidem de
 Trinitate sectari. Denique Martianus, Nos, inquit, ad
 confirmandam fidem, non ad ostendendam virtu-
 tem, exemplo Imperatoris Constantini adesse Syno-
 do excogitauimus, ne in posterum populi multitu-
 do, institutionibus prauis attracta, inueniatur dissen-
 tiens. E diuersis prouincijs religiosissimi Sacerdotes
 Chalcedonam venerunt iuxta nostra præcepta: &
 quid obseruari in religione debeat, perspicua defini-
 tione docuerunt. Cesset igitur iam profana conten-
 tio.

Enseb. lib. 10.
 Eccl. histor.
 cap. 2.

Theodor. lib.
 1 Eccl. hist.
 cap. 11.
 Nicep. lib. 11.
 cap. 30.

Cod. de sum.
 Trin. & fide
 Cath.

In Syn. Chal.
 ced. act. 1.

act. 3.

Epist. 75.

110. Nam verè impius atque sacrilegus est, qui, post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ aliquid tractandum reliquit. Postremò quæ sint primæ partes officij Imperatoris Christiani, exprimit D. Leo ad Leonem Augustum, Debes, inquit, incunctanter aduertere, regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt statuta defendas, & veram pacem his, quæ sunt turbata, restituas.

His ita constitutis, nullo modo mirum videri debet, constantissimè à nobis asseri, Ecclesiam & religionem Catholicam Romanam non posse in dubium reuocari, quæ super immobilem petram fundata, aduersus inferorū portas ad finem vsque seculi insuperabilis consistet. Non est ergo nobis cum hæreticis de Ecclesia & religione verbis confligendum, neque expectandum provinciale Galliarū concilium, ad sarcinendam Christianæ Ecclesiæ vnitatem; quod etiam si maximè Catholicum foret, vniuersæ tamen Ecclesiæ præscribere non posset: sed si aliquando sibi, & Ecclesiæ totius paci consulere meditantur, acquiescant Sedis Apostolicæ decretis, traditionis Ecclesiasticæ autoritatem, ac Conciliorum generalium censuram sequantur: ac quoniam omnis fere hæresis ex Scriptura perperam interpretata trahit originem; ab Ecclesia legitimam genuinamque eius intelligentiam quærat, à qua & Scripturarum canonem accepit. Nullam certè mutationem, adiectionem, detractionemve fides Christiana suscipit: sed ab Apostolis integrè & sincerè prædicata, & hucusque in nos incorruptè transfusa, perseveranter ac religiosè in finem vsque est retinenda. In hac Ecclesia quiuis assequi facile potest, quid de Trinitatis & Incarnationis Christi ineffabili mysterio, de numero,

natura,

natura
ceteris
dendu
proxim
Apostol
ferint
Galliar
stat, ad
uest ga
vngue
neque
apicem
possin
per pau
num, &
pration
ferit: r
quum e
standu
& Calu
damnat
pronun

Omnes
tholic
& rat
autem
veltru

ETiam
me
non inte
vnu est

natura, effectūque Sacramentorum, iustificatione, cæterisque religionis Christianæ menbris, sit credendum: quid de his ipsis patres nostri non dico proximè ante Lutheri & Caluini tempora, sed ab Apostolicis temporibus continua ratum ferre, senserint & crediderint: vt nihil opus sit mirifica illa Gallæ Synodo, quam tantis votis Politicus expectat, ad stabiliendam religionis concordiam, & inuestigandam salutis viam, quando ne latum quidem vnguem ab Ecclesiæ Romanæ iudicio discedi liceat, neque timendum vt v.la generalis Synodus iora vel apicem vnum, in eius fide inuertere vel immutare possit. Quod igitur dixit Leo, nimis iniquum esse, vt *Epist. 42.* per paucorum insipientiam, ad coniecturas opinionum, & bella renocemur, tanquam reparata disceptatione tractandū sit, vtrū Eutyches impiè senserit: toridem verbis repetere possumus, nimis iniquum esse, vt tanquam reparata disceptatione tractandum sit, cuiusmodi sit fides, & vtrū Lutherus & Calvinus impiè senserint, in quos iustissimam damnationis sententiam Ecclesia Catholica iam diu pronunciauit.

Omnes sectarj. prophani sunt & improbi, etiam si cum Catholicis eundem habeant Deum, aramq; immortalem, & rationis participem, atque idem Baptismi sigillum: non autem rectè dicuntur & hi & illi inseruisse eidem radici vel tronco, qui est Christus Iesus.

Fol. 31. 69. Fol. 77. 99. 100. 456.

C A P V T X V I I.

ETiam si scientiæ præsumptione plurimum intumescent, magna tamen cæcitate premuntur, qui non intelligunt, Ecclesiam vnā esse, quo modo vnū est ouile sub eodem pastore constitutū, & vnum corpus

1. Cor. 12.

1. Cor. 10.

Ephes. 4.

Hebr. 10.

Eccli. 2.

Quaest. 11. ex
Matth.Lib. 4. epist.
9.

1. Ioan. 1.

Cyp. de unit.
Eccles.

corpus, diuersis quidem constans membris, sed vni capiti connexis, vnoque ac eodem spiritu viuificatis, & vna ciuitas, ciuibus composita sub vno rectore positis, & charitate ciuica sese complectentibus, & iisdem legibus placitisq; directis. Sicut corpus vnum est, ait Apostolus, & membra habet multa, vnum tamen corpus sunt: ita & Christus, scilicet cum corpore suo, vnum est. Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus: vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem sollicita sint membra. Vos estis corpus Christi, & membra de membro: quia inuicem estis connexi, sicut in corpore membra cum capite & inter se connectuntur. Et: Vnus panis, & vnum corpus, multi sumus. Propterea monet idem Apostolus, vt supportemus inuicem in charitate, solliciti seruate vnitatem spiritus in vinculo pacis: Et charitatem fraternitatis diligamus, neque deferamus collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, quibus maledicit Sapiēs: Vā, inquit, illis, qui perdiderunt sustententiam. Cū igitur (teste Augustino) schisma faciat communionis disrupta societas; quomodo non sunt schismatici, qui Christianitatis totius collectioni, dilectione non cohererent: qui Catholicorum societatem oderunt, Ecclesiaeque concordiam demoliri conantur, vel ab eo rectore, quem suae domui paterfamilias praeposuit, peruicaci rebellionē separantur? Est enim Ecclesia (teste Cypriano) plebs Sacerdoti adunata, & pastori suo grex adhærens. Audi vt Ioannes ad hanc societatem & concordiam nos inuitet: Annunciamus, ait, vobis, vt societatem habeatis nobiscum. Ac, vt societatis huius summam intelligas dignitatem, subiicit: Et societas nostra sit cum Patre, & Filio eius Iesu Christo. Quisquis igitur ab Ecclesia segregatus, adulteræ iūgitur, a promissis Ecclesiae separatur: nec perti-

pertine
Christi
iam no
habet
Spiritu
test, qu
in me n
ar. sect.
in Chri
eius co
Deum
clera p
vicaria
culi gre
Quis a
tex, nisi
cathed
lem, vn
appella
perater
Christi
mens, s
hæc qu
bris vn
inquier
vnum
nomin
corpori
dem ha
dentib
pienter
Cathol
fidei co
Christi
sit Ch

pertinet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Alienus est, profanus est, hostis est. Habere iam non potest Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Extra hoc corpus neminem viuificat *August. epist. 50.* Spiritus sanctus neque participes diuinitatis esse potest, qui hostis est unitatis. Si quis enim (ait Christus) *Iohan. 15.* in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & ar. sect. & colligent enim, & in ignem mittent. Atqui in Christo capite non manere perspicuum est, qui ab eius corpore diuellitur. Neque gloriari possunt se Deum & Christum habere caput, qui vniuersalis Ecclesia pastori, quem ille obiens in calum praefecit, & vicaria successionis ordinatione ad finem vique seculi gregis sui curam gerere iussit, non coherent. Quis autem est supremus Ecclesiae sub Christo ver- *Lib. 2. epist. 8.* tex, nisi Romanus Pontifex, cuius Ecclesiam, Petri cathedram, & Petri locum, & Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, Cyprianus *Lib. 4. epist. 2.* appellat? cui si secundum diuinam magisteria obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet; nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam hæresim conderet. Ad hæc quæ desiderantur in Ecclesia Christianæ membris vno verbo absoluit Apostolus: Vnum corpus, inquit, & vnus spiritus: Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma. Cum igitur sectarij ab hominum nominibus appellationem sortiti, non sint eiusdem corporis Ecclesiastici membra nobiscum, neq. eandem habeant fidem, ex qua iustus viuit, quæ acce- *Abac. 2.* dentibus ad Deum est primoin loco necessaria: insipienter admodum dicit Politicus, hæreticos cum Catholicis, quibuscum non habent charitatis neque fidei communionem, eidem radici & tronco, qui est Christus Iesus, esse confectos. Etcum diuisus non sit Christus, & vnicam habeat Ecclesiam quam *Ephes. 6.* sancti-

sanctificat, vt exhibeat illam gloriosam, non habentem maculam aut rugam: efficitur, neque remissionem peccatorum, neque iustificantem gratiam consequi posse hæreticos, extraque omnem spem esse cælestis hæreditatis adeundæ. Proinde non existimet ille, extra Ecclesiam Catholicam posse quempiam esse bonum virum ac probum, minimeque profanum. Nō est enim vera sanctitas, nisi in ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius, in quo mandauit Dominus benedictionem, & vitam vique in seculum. Etsi enim potest esse visibilis forma palmitis præter vitem; sed inuisibilis forma radicis haberi non potest, nisi in vite: sic virtus pietatis inuisibilis & spiritalis, ita in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore, etiam si figuram membri teneat, quam sumpsit in corpore.

Psal. 132.

*Aug. serm. 11
de verb. Domini.*

Fol. 501.

Ostenditur Politicus cum Caluinistarum conciliabulo non esse in Ecclesia Christiana, ex eo quod veterum Gallia Regum pietatem & deuotionem commendat; & Irenæum, cum Polycarpo, & Athanasio asseru fuisse duces animarum ad salutem, sub ignorantia & peccati domino captiuarum.

Fol. 100.

C A P V T X V I I I.

Deuotio (inquit ille) ac pietas Patrum nostrorum (Galliæ Reges & Principes intelligit) supra centum Archiepiscopatus & Episcopatus erexit, sexcentas Abbatias S. Benedicti & Bernardi: duo millia Prioratum & quingentos, Ecclesias & Capellanas extra omnem numerum; hisque omnibus amplissimos prouentus adiecit: eratque tum præcipuæ sanctitatis, opes liberaliter in Clerum conferre.

Si

Si verè Deo deuoti, religiosi, Christi que cultores fuere Galliar Principes cum sibi cohærente populo, qui Ecclesias & altaria erexerunt, Sacerdotes ad sacrificandum Deo, & gregem fidelem verbo Dei pascendum, fouerunt, & monasteria condiderunt: necesse est igitur, Calvinistas & Huguenotos à veræ Ecclesiæ gremio, & sincera religione excidisse, quibus magnæ curæ est Ecclesias nostras prophanare, altaria suffodere, sacrificium corporis & sanguinis Domini proculcare, Ecclesiarum & monasteriorum opes diripere; & quotidianus ludus, persequi ad necem, & monachos & sacerdotes. At si, vt schismatis & hæresis probum & inuidiam humeris suis excutiant, Reges illos orthodoxos, infideles fuisse & superstitiosos asserere audebant, dicant à qua tandem Ecclesia Christiana, quæ ante mille annos, vel certè ante Lutherum extiterit, quibûsve progenitoribus, ipsi profluxerint, à quibus religionem & Dei colendi ritum acceperint, quem profitentur. At quia nihil cum ratione comminisci possunt, nihilque præter suæ nouitatis infamiam præ se ferunt, vt non immeritò velut fungi momento è terra manifestati ab Ireneo dicantur; nimisque blasphemum est dicere, Gallicanam Ecclesiam, in qua Dionysij Areopagitæ, Irenæi, Hilarij, aliorumque sine numero sanctissimorum Antistitum, & Caroli Magni ac Ludouici Pij, religiosissimorum Imperatorum, mirificè fides pietasque fulsit, nunquam verè Christianismo fuisse imbutam: superest vt illos sine Deo, sine fide & Ecclesia, esse dicamus, & Antichristo præcurrere, qui sub seculi finem iuge sacrificiû est impijssimè sublaturus. Quoniam enim in perpetuam Christi memoriam, in salutis tesseram, & ad nos Deo conciliandos, hoc sacrificium est institutum; Diabolus, cuius studium est animis nostris Christum eripere, & à mutua nos charitate

Lib. 6.

Epist. 70. 71.
72.Orat. de Ar-
rianis Ose-
ip. 8.Nicoph. lib.
30. cap. v. 8.

ritate distrahere, & à salute excludere, quos hæcenus per hæresim (ut nihil iam de infidelibus dicam) contra Ecclesiam armavit, ferè in Eucharistiam aut legitimum eius ministerium fecit aliquid tentare, idque semper faciet vsque ad Antichristum Donatistæ certè in hoc sacrilegij genere insigniter impietate suam exercuerunt. Quid enim (ait Optatus Mileuitanus, grauissimus author) tam nefarium, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obrulistis, frangere, raderè, remouere? in quibus vota populi, & membra Christi portata sunt? quò postulatus descendit Spiritus sanctus? Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non iussit Saluator poni, nisi quæ essent de pace condita. Quid est altare, nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Quid vos offenderat Christus, cuius corpus & sanguis ibi habitabar? Hoc modo Iudeos estis imitati. Illi iniecerunt manus Christo in cruce; à vobis percussus est in altari. Emerunt calices in vsus suos sordidæ mulieres, &c. Basilii quoque Arrianorum impietatem hoc modo lugeat: In lucum mutatæ sunt solennitates, domus precationum clausæ, altaria cultu spiritali vacant: nulli Christianorum cætus & doctorum præsentia: cessarunt doctrinæ salutes, festiui conuentus, hymnodicæ nocturnæ; nec superest beata illa exultatio, qua Domino credentium animæ in Synaxi exhilarantur. Eadem videre est & apud Nazianzenum, & quidem paulo antea sanctum Antonium Eremitam in visu docuerat Spiritus sanctus, quàm infensi Ecclesijs & sacrosancto sacrificio futuri essent Arriani, & insigniorum sectarum hæretici. Priusquam enim sub Constantio Arriani Ecclesijs regendis primas obtinerent, in somnis sibi visus est videre, mulos cum impetu in sanctius sacrarium inferri, atque ibi salientes, calcibusque se petètes, sacram mæsam euertere. Cum autem euigilasset, som-

nium

num id retulit & exposuit: futurum scilicet, ut adul-
terinorum monstrosorumque dogmatum confusio
Ecclesiam Dei occuparet, & aliena doctrina asser-
torum insultus sacram pessundaret mensam. Neque
aliunde de sui temporis hæreticis conquiri videtur
Helias: Domine, inquit, altaria tua suffoderunt, *3. Reg. 19.*
dereliquerunt pactum Domini Dei Israel, & Pro-
phetas tuos occiderunt gladio. Implet ergo Calui-
niste mensuram patrum suorum, seque Arrianorum
& Donatistarum filios & hæredes agnoscunt, dum
euertendo semel sacrificio tam gnauiter incumbunt:
tanto illis sceleratiores, quod cum ipso sacrificio om-
nem quoque sacrificij fidem conantur abrogare: ne-
que enim illi sacrificij & corporis Christi in Eucha-
ristia veritatem negauerunt. Proinde si sacrificij tol-
lendi in his Europæ regionibus à Deo irato facultas
aliquando concedetur hæreticis, auferri tum à nobis
regnum Dei certò nobis persuadeamus necesse est,
quando sine Sacerdotio & sacrificio constare Eccle-
sia non potest.

Iam verò & inde conuincuntur isti Ecclesiæ san-
ctæ septis exclusi, quod fatentur Polycarpum, Ire-
næum, & Athanasium, duces fuisse animarum ad
salutem, sub ignorantia & peccati dominio captiua-
rum. Isti enim sanctissimi Episcopi, gregi Christi in
Ecclesia Catholica præfederunt, & cum Romano
Pontifice arctissimam communionem retinuerunt,
eiusque sedem honore debito sunt prosecuti. Poly-
carpus enim Smyrnæ Episcopus, & totius Asiæ Prin-
ceps, & Apostolorum auditor, Aniceto Episcopatum
administrante Romam venit, & tum de alijs rebus,
de quibus inter se discrepabāt, tum de festo Pascha-
tis cum eo contulit. Sui enim officij esse existimauit,
aut Pontifici Romano obedire, aut illi satisfacere, ut
cum eo comunione retineret. Irenæus verò ad

*Hieron. in
Catal.*

*Euseb. lib. 5.
cap. 24.*

*Lib. 3. cap. 2.
G 4.*

Ecclesiam Romanam propter potentiorē principalitatem omnem Ecclesiam conuenire iubet, in qua semper conseruata est ea quæ est ab Apostolis traditio: & eius autoritate confundit omnes qui quoquo modo colligunt præterquam oportet. Deinde à Petro deducens Pontificum Romanorum seriem vsque ad duodecimum ætatis suæ Eleutherium: Hac, inquit, ordinatione & successionē, ea quæ est ab Apostolis traditio, veritatisque prædicatio, peruenit vsque ad nos: & est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc est conseruata & tradita in veritate. Adhæc Athanasij & Catholicorum in Ægypto Episcoporum est huiusmodi ad Marcum Papam oratio: Domino sancto, & Apostolici culminis venerando Marco, sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, atque vniuersalis Ecclesiæ Papæ: Optamus vt à vestræ sanctæ sedis autoritate, quæ est caput & mater omnium Ecclesiarum, Nicæni Concilij capitula, ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorum, perfrui mereamur. Marcus eis respondens, eundem epistolæ suæ titulum præfixit, adiecitque, sanctam & Apostolicam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem, à tramire Apostolicæ traditionis errasse nunquam, neque hereticorum nouitatibus succubuisse: sed vt in exordio normam Christianæ fidei percepit, ab authoribus suis, Apostolorum Christi principibus, manere illibatam, secundum diuinam Saluatoris pollicitationem, qui Apostolorum principi dixit: Petre, ecce Satan expetuit vos, vt tribuat sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Quoniam igitur diuina autoritate, totius Ecclesiæ fundamentum factus est Petrus, & fratrum confirmator institutus; propterea, ne in posterum

LUCÆ 22.

rum

rum quidem vnquam Romana Ecclesia à tramite Apostolicę traditionis aberrabit, neque hęreticorum nouitatibus succumbet: quia sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Instituit autē quid aliud, quā in eius cathedra perpetuū Ecclesię Catholicę principarum. Doleant igitur isti, se in eandem cum Ireneo, Polycarpo, Athanasioq. Ecclesiam nō concurrere, in qua illi duces animarum ad salutem exitere, vt ignorantię vincula, & peccati dominium ceruicibus suis excutiant: & cum sanctis Gallię Regibus, qui incredibili fidei feruore Ecclesiam mirabiliter propagauerunt, de quę re Christiana pręclarissimē sunt meriti, in religione consentientes, in Catholicę Ecclesię sinum postliminio reuertantur, pares cum illis in cælo coronas adepturi.

Leo serm. 2.
de annis.

*Impiē suaderi, opes Ecclesiarum in regium fiscum redigi, ad Fol. 89.
subleuandum populum tributis immoderatiū grauatum.*

C A P V T X I X.

Ingeniosi admodum sunt hęretici, ad exaggerandum opum Ecclesiasticarum abusum; & vt Ecclesijs adimantur, vehementer contendunt: quasi verò vel propter nonnullorum intemperantiam aut cupiditatem, quę sanctissimē concessę sunt, inque sacrosanctum Ecclesię ministerium impenduntur, perire par sit: vel si in eorum potestatem venirent, eis religiosius vteretur. Insigne porrò sacrilegę libidini suę pietatis velamen obtendunt, cū suadent Ecclesiarum opes in fiscum & rationes regias reuocari, ad leuandum populi ex immoderationibus tributis grauamen. Ita etiam Iudam Iscariotem offendeat vnguenti in caput Dominicum effusi iactura, maluisseque illud trecentis denarijs venire, & dari pauperibus.

1040. 12.

ribus, cum alioqui nulla eum angeret pauperum cura, sed Domini loculos gestans fur esset & latro. Perinde hæretici de populo subleuando non laborant, quorum maleficijs improbisque consilijs sibi in dies calamitatem accersit: sed immodicè Ecclesiarum & monasteriorum sitiunt opes, & quoties opportunum est, expilant, xenodochijs etiam non parcentes, vt testantissimum omnibus faciant, quantam gerant pauperum curam, & miserorù calamitatibus indoleant, Vellent præterea ad extremam inopiam redactas Ecclesias: vt hac ratione ministris destitutæ, faciliùs suę tyrannidi pateant, & rerum, quod ambiunt vnicè, soliporian'tur. Cæterùm aduersus rapaces istos fures nobis patrocinatur Apostolus, docens Ecclesiæ ministris deberi vitæ subsidia, vnde decorè ac pro dignitate viuant, ac duplici quidem honore, id est, amplioribus stipendijs dignos dicit presbyteros, qui laborant in verbo & doctrina. Quis, inquit, militat suis stipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructibus eius non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? Scriptum est enim in Lege: Non alligabis os boni trituranti. Quæ propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare. Si nos vobis spiritalia seminauimus, magnum est si carnalia vestra metamus? Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt? & qui altario seruiunt, cum altario participant? Ita & Dominus ordinauit ijs qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. Hanc legem secuti Apostolorum temporibus primi Christiani, quotquot posses-
sores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorù quæ vendebantur, & ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat. Videntes autem summi Sacerdotes & reliqui confideles, plus vtilitatis posse
afferre,

1. Tim. 5.

1. Cor. 9.

Vithenis Ep.
de 1.ª com-
muni 1.ª.

Act. 4. & 2.

afferre, si hæreditates & agros quos vendebant, Ecclesijs, quibus præsidebāt Ep. scopi, traderēt, eo quòd ex sumptibus eorum, tam præsentibus quàm futuris temporibus, plura & elegantiora possent ministrare fidelibus, communem vitam agētibz, quàm ex pretio eorum: cœperūt prædia & agros, quos vèdere solebant, matricibus Ecclesijs tradere, & ex sumptibus eorum viuere. Ipsæ enim res fidelium oblationes appellantur, quia Dōmino offeruntur. Nō ergo debent in alijs vñbus quàm Ecclesiasticis, & prædictorum Christianorum fratrum, vel indigentium, conuerti: quia vota sunt fidelium & pretia peccatorum, ac patrimonía pauperum. Si quis autem secusegerit, videat ne damnationem Ananiæ & Saphiræ percipiat, *Act. 5.* vt reus sacrilegij efficiatur, sicut illi fuerūt, qui pretia prædictarum rerum fraudabant. Hæc fratres valde timenda sunt & cauenda, quia res Ecclesię non quasi propriæ, sed vt cōmunes & Domino oblata, cum summo timore non in alios quàm præfatos vsus sunt fideliter dispensanda, ne sacrilegij reatum incurrant qui eas inde abstrahunt, quò tradita sunt, ne pœnam & mortē Saphiræ incurrant, & quod peius est, anathema fiant, & in profundum barathri labantur. Vnde attendendum & fideliter custodiendum, & illius vsurpationis contumelia depellenda, ne prædia vsibus decretorum cælestium dicata, à quibusquam irruentibus vexentur. Cæterū prædones isti, nec Ananiæ & Saphiræ supplicio, nec anathematis aut barathri metu mouentur, vt non inuolent, quoties res tulerit, in Ecclesiarum opes, malintq̃ne alex, ganeæve, imò & hæresi suæ promouendę eas cōsecrare, quàm quò decretis cælestibus sunt destinata. At verò Constantinus Magnus, Christianismo initiatus, cū Ecclesias constitueret, Ecclesijs prædia attribuit, & ex cuiusque vrbs prouenibus, toti clero quantum ad

*Niceph. lib.
10. cap. 5.*

vitam tolerandam satis esset, rerum necessariorum contulit, eamque rem sanctione legis confirmavit. Et deinceps viri religiosissimi possessiones & prædia Domino consecrarunt, ædificantes basilicas in suis fundis in honorem sanctorum martyrum per ciuitates ac monasteria innumera, in quibus cætus Domino seruientium conueniret. Denique Reges & præsidēs ac magistratus propria largiti sunt per vniuersa regna terrarum, vnde alerentur egētes, Ecclesiæque fabricarentur atque restaurarentur, Deoque & Ecclesiæ eius ritè famulantibus seruisq. illius supplementa (vt absque necessitate essent) tribuerentur; vt hæc accipientes possent secundum monita Apostoli, facere orationes, obsecrationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & qui in sublimitate sunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant. Cæterum Iulianus vt suum in Ecclesiam odium ad excidium eius conuerteret, & cum Sacerdotio sacrificium etiam semel abrogaret, annonam & immunitatem quam Constantinus pro sua erga Deum obseruantia clericis concesserat, ademit, & in publicos prouetus retulit. Iouinianus verò eius successor, experiētia edoctus diuina vindicta Iulianum grauib. esse malis afflictum, iura pristina Ecclesijs reddidit: & quæcunque clero, viduis & virginibus dudum à Constantino & filijs eius diutni cultus augendi gratia concessa, legibusque firmata, à Iuliano autem pessimo consilio adempta & accisa fuerant, priuilegia & beneficia restituit. Quòd si decimæ, primitiæ, aliaque eiusmodi, veteri Sacerdotio debebantur; quanto magis Christiano, quod tãto est illo sublimius, quanto vmbre veritas antecellit? Hinc Origenes, Indecens, inquit, & indignum existimo & impium, vt is qui Deum colit, & ingreditur Ecclesiam Dei; qui scit Sacerdotes & ministros assistere altari,

1. Tim. 2.

Nicēph. lib.

10. cap. 39.

Hom. 11. in
Num.

& aut verbo Dei, aut ministerio Ecclesiæ deferuire, vt de fructibus quos dat Deus, solem suū producendo, & pluuias suas ministrando, non offerat primitias Sacerdotibus. Non enim videtur huiusmodi anima habere memoriam Dei, nec cogitare, nec credere, quia Deus dederit fructus quos cepit. Et Augustinus, Decimæ, ait, ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerit, res alienas inuasit. In eandem sententiam scribit & Chrysostomus, in priorem ad Corinthios epistolam. Scribit etiam Prosper Aquitanicus, Paulinum Nolanum Episcopum, qui ingentia prædij sua pauperibus erogauerat, non cōtempnissse tamen Ecclesiæ facultates: Et Hilarium Arelatensem ap̄stitem, qui & ipse omnia bona sua aut parentibus reliquerat, aut vendita pauperibus contulerat, quod illa tunc habebat Ecclesia non solū possedisse, sed etiam acceptis fidelium numerosis hæreditatibus ampliassse. Isti ergo tam sancti, tam perfecti Pontifices, factis euidentibus clamant, posse & debere fieri, quod fecerūt. Palām est itaque in Harpyias istas Caluinisticas, libidini militari, & hæreticorum inexplabili cupiditati committentes Ecclesiæ facultates, transfusum esse Iuliani apostatæ sacrilegi spiritū; vt non minori atque illum, odij & malevolentia æstro in Christi & Ecclesiæ gloriā, agitari eas existimemus.

Serm. 119.
de temp.

Hom. 43.

Lib. 2. de ci.
ta contempl.
cap. 9.

Religiosa pietatis magniq; apud Deum meriti opus esse, Ecclesiæ decori & ornamento studere. Fol. 228.

C A P V T XX.

Natura duce videntur gentiles inducti, vt deos suos eisq; dicata templa exornarēt, omniq; magnificentia excolerent. Et Romani quidem cū Apollini Delphico excellens munus communi consilio consecrandum censuissent; matronæ Romanæ

G s

omnem

omnem mundum suum aureum in illud contulerunt. Neq. hic alia admissa est impietas, quàm quòd non vero Deo, sed diabolo sacrificarunt. Alioquin quanto sumptu, tabernaculi veteris instrumentum, Moyſi præceperit Deus instrui, docet Exodus: & quàn fuerit accepta Deo Davidis deuotio, in templi ædificationem necessaria quæque præparantis; & Salomonis pietas indefessusque labor, quo in hoc opus etiã ex remotissimis orbis plagis ligna, aurum, gemmas iussit conuehi; historia Regum sacra luculentè testatur. Multo igitur impensiore cura, testamento nouo affulgente, in quo Dei charismata in nobis uerius exuberant, basilicas diuino nomini cultuique consecratas, par est ut exornemus & veneremur. Non pluris quidem facit Deus aurum quàm lutum, (bonorum enim nostrorum non eget) at pietate nostra dilectatur, uulq. de nostra substantia honorari, ac promptitudine & liberalitate voluntatis coli, qui à Mose non nisi à voluntarijs quibusque uoluit accipi, quæ ad tabernaculi structurâ pertinerent. Qui igitur in basilicas sua largiuntur, Deo omniũ authori & largitori dant grati animi significationẽ, dicentes, Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi Domine: rerumq. præstantium oblatione, agnoscere se testatur, creatoris magnitudinem, claritatẽ, potentiã, in rebus conditis relucenẽ. Atqui ita quæ per sese Deo sunt uilia, fides efficit pretiosa. Oculi enim Domini respiciunt fidẽ. Ad hæc Apostolus tabernaculum dicit exemplar esse cælestiũ: multo autẽ perfectius regni cælorum figuram gerũt Ecclesiæ Christianorũ, in quibus est Christus corporaliter, & sanctorũ reliquie cũ Domino regnantium. Atqui Christus, ad dexterã Patris residerẽs, in cælo beatis spiritibus propalã gloriã suam manifestat, & eosdem ineffabili modo glorię suę efficit participes, gloriaque & honore coronat. Est igitur æquiss.

*Psalm. 15.
Prouer. 3.*

Exod. 35.

1. Paral. 29.

*Leo serm. 6.
de Quatrag.
Ierem. 5.
Hebr. 9.*

æquissimum, Christi Domini & sanctorum eius, glori-
 am, claritatem, virtutem, sapientiam, auro & argen-
 to, gemmisq̃ pretiosis representari, quando virtutes
 sanctorum, quibus æternæ gloriæ merces reponitur,
 aurum & argentum, lapidesq̃ pretiosos dicere disertis
 verbis non dubitavit Apostolus. Et hæc dum faciunt *1. Cor. 3.*
 fideles, & ornatas basilicas contemplantur, subit eos
 gloriæ Christi & sanctorum eius memoria, inq̃ eius
 laudes alacrius assurgunt, orant feruentius, & ad Dei
 & beatorum spirituum consortium ardentiori impe-
 tu mentis concitantur. Est sanè humanæ infirmita-
 tis modus, vt quia corporea mole p̃egrauat, neque
 diuinitatis luce perfectè collustratur, externa rerum
 specie ad veritatem perspiciendam, Deoque charita-
 te cohærendum, vehementer adiuuetur. Intellexit
 hoc septima Synodus œcumenica, in qua actione se-
 xta sub finem hæc leguntur: Sancta Dei Catholica
 Ecclesia, ad pœnitentiam & cognitionem obserua-
 tionis mandatorum Dei, omnes sensus nostros tra-
 hit, & ad gloriam Dei agnoscendam studet nos de-
 ducere; non modò per auditum, sed & per visum, mo-
 rum correctionem moliri cupiens. Hinc D. Leora-
 tionabile & quodammodo religiosum scribit videri,
 per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & ha-
 bitu corporis hilaritatē mentis ostēdere, ipsam q̃ io-
 que orationis domum propensiore tunc cura, & am-
 pliore cultu, quantum possumus, adornare: vt anima
 Christiana, quæ verum viuumque Dei templum est,
 speciem suam prudēter exornare moneatur, & pro-
 uidere ne interiora hominis aliquorū sordcant con-
 taminatione vitiorum. Locus iam postulat vt inuete-
 rata huius consuetudinis vsum olim fuisse celeberrimum,
 calumniatoribus confirmemus. Tantā fuisse
 pietatem & largitionem fidelium, etiam dum atrox
 in Christianos persecutio ferueret, vt etiam pretio-
 sissima

*Serm. 3. in
 Quadrag.*

Epist. 105.

In hymno de

S. Laurentio.

ssissima supellestilia Ecclesijs ex ea acquirerentur, historia omnes testantur: & Augustinus scribit, Diocletiani tempore qui grauissimè Christianos afflixit, fuisse in Ecclesijs Africanis, lucernas argenteas, aliæque vasa, eodem metallo conflata. Est & apud Prudentium huiusmodi ad diuum Laurentium vrbis præfecti oratio:

Hunc esse vestris Orgijs

Moremque, & artem proditum est,

Hanc disciplinam sæderis

Libent vt auro Antistites.

Argenteis scyphu ferunt

Fumare sacrum sanguinem:

Auroque nocturnu sacris

Astare fixos cereos.

Tunc summa cura est fratribus,

Vt sermo testatur loquax,

Offerre fundis venditu

Sestertiorum millia.

Lib. 1. contra

Parric.

in edicto.

Erant, inquit Opiatus Mileuitanus, Ecclesiæ Carthaginenli ex auro & argento quàm plurima ornamenta. Construximus, ait Constantinus Magnus, Ecclesias beatorum Petri & Pauli primorum Apostolorum, quas auro & argento locupletauimus, vbi & sacratissima eorum corpora cum magno honore recondentes, thecas ipsorum ex electro construximus. & crucem ex auro purissimo & gemmis pretiosissimis, per singulas eorum thecas posuimus, & clauis aureis confiximus. D. Hieronymus Vigilantium acriter arguit, Christianos irridentem, quod sanctorum reliquias auro & argento exornarent: Dolet, inquit, Vigilantius, martyrum reliquias pretioso operiri velamine. Ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud quas de-

miones

mones rugiunt. Sacrilegus & nunc Arcadius, qui ossa sancti Samuelis longo pòst tēpore de Iudæa transfulit in Thraciam. Omnes Episcopi non solum sacrilegi, sed & fatui iudicandi, qui cineres dissolutos in feno & vase aureo portauerunt. Idem præclarè Ne-
 possianum commendat, quòd Ecclesiarum nitori totus incumberet, & basilicas martyrumque conciliabula diuersis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis, adumbraret. Ne quis verò parum solida pietate niti hunc colendi Dei ritum existimet, obseruandum, Theodorum quendam presbyterum, sacerorum donariorum custodem in Ecclesia Antiochena, elegisse crudeles cruciatus, ac postremò mortem ipsam perpeti, potiùs quàm permagni pretij mūdum atque ornatum eius Ecclesiæ tradere, & imperialibus thesauris inferre. Author est Victor Vticensis, eadem supplicia passos in Africa Domini Sacerdotes, quod ministeria diuina, librosque sacros, impijs prodere recusarent. Habent autem Caluinistæ nostri Ecclesiarum profanatores, & sacrorum thesaurorum prædones, impietatis suæ patres, Nabuchodonozor, & Antiochum Epiphanem, Hierosolymitani tēpli violatores; ac deinde Iulianum apostatam, qui Christi Domini acerbissimus persecutor, sacrilegijs suis blasphemam hanc vocem adiecit: En qualibus vasis sacrificant Nazaræi Mariæ filio: & Arrianos, de quibus Nicephorus & Victor luculentam texunt historiam: ac postremò Donatistas, teste D. Augustino epistola quinquagesima, & lib. 3. contra Crescon. cap. 27. Ceterum prætermittendum non est, quòd si sacrilegorum impietatem subinde tolerauit Deus, expectans patienter vt pœnitentiæ beneficio salutē perditam repararent, exeruisse tamen nonnunquam iustæ vindictæ flagella in eos qui suo cultui dicata violassent. Balthazar enim cum temulentus in vasis quæ pater

Ad Heliodorū.

Nicephor. lib.
10. cap. 7.Lib. 1. perse-
cut. Vandal.4 Reg. 15.
1. Machab. 1.Theodor. lib.
3. ap. 12.Lib. 10. cap.
5. 7.

Victor lib. 1.

Daniel. 5.

cuius

*Ambros. ad
orig. laps.
cap. 3.*

2. Mach. 3.

*Lib. 10. cap.
7. & 29.*

*Lib. 1. persec.
Vandal.*

*Lib. 2. cap.
27.*

eius è templo Hierosolymitano asportauerat, cum amicis & concubinis suis petulanter bibisset, ipsa nocte Angeli manu percussus crudeli morte occubuit. Heliodorus quoque angelorum manibus acerrimè flagellatus, docuit non impunè abire irrogatam templis contumeliam. Refert Nicephorus, Iulianum, Iuliani apostatæ auunculum, cum Felice & Elpidio Imperialium pecuniarum quæstoribus, propterea quod sacra vasa longè pretiosissima Ecclesiæ magnæ, quam Cōstantinus Magnus construxerat, in fiscum Imperatoris intulissent, & solo illis per ludibrium irrississet, diuersis modis, pergræues horrendasque tanti flagitij tulisse pœnas. Quin & Victor Viticēsis scribit, Proculum quendam, quod iussu Geiserici Vandalit tyranni, rapaci manu Ecclesias depopulatus esset, atque de pallijs altaris camisias sibi & femoralia fecisset; Deo vindice impulsus, linguam sibi frustatim concisam comedisse, ac turpissima esse morte consumptum. Vestem insuper auro textam, Ecclesiæ à Constantino Magno donatam, cum Cyrillus Hierosolymitanus pia ex causa aliquando vendidisset, & deinceps à mercatore Thymelicus saltator emisset, atque induisset, in ipsa saltatione eum exanimatum concidisse, refert Theodoretus. Calvinistis hæc diuinæ vltionis exempla fidem facere debent, si cum eis in hac vita dissimulet Deus, longanimiter eos ad pœnitentiam expectās, quàm acerbis cruciatibus apud inferos exipiendi sint, nisi in Deum & sanctas Ecclesias contumeliosi esse desinant, & de admissis sceleribus corde contrito, & humili luctu, Dei clementiam exorent. Scio sacrarum ædium thesauros maleuolis hominibus, & vnde cūque maledicendi materiam captantibus, occasionem Ecclesiæ potentiam inuidiosè criminandi suppeditare: at præ animi cæcitate non vident, aut certè videre se dissimulāt, non

seruire

seruire ambitioni sacerdotum, Ecclesiarum magnificentiā, at Dei gloriæ & honori, cuius maiestatem nullam humanæ deuotionis ornamentum satis adumbrare potest. Adhuc, vñ Iscariothis nostris aliquo modo satisfaciamus, & eos placatores, si fieri potest, habeamus, qui nihil sibi pauperum cura potius esse, videri volunt; considerandum venit, vbi pia causa, & pauperum grandis egestas postulat, Ecclesiam thesauros suos, & vasa pretiosa non grauatè distrahere & conflare, vti prolixè ostendit Ambrosius libro 2. Officiorum, cap. 28. Ita Cyrillus Hierosolymitanus, *Nicoph. lib. 9. 14. 46.* cum neque pecunias, neque frumenta haberet, donaria templi, & sacra aula vendidit, vñ populi penuriam solaretur. Et Possidius in vita D. Augustini *Cap. 24.* scribit, eum ad populum solere referre, quando deficiebat quod pauperibus erogaretur. & de vasis Dominicis, propter captiuos & plurimos indigentes, frangi quædam & conflare iubebat, & egentibus dispensari. Ex his omnibus constare potest, non stultè ac sine mente existimare nos, misericordiā Dei promereri, & repositam sibi in cælo mercedem iure expectare, qui diligunt decorem domus Dei, & locum *Psalm. 25.* habitationis gloriæ eius, & pro facultatum suarum modo, Ecclesijs exornandis, magna religione & pietate incumbunt.

Solere hæreticos Ecclesiasticorum vitam & mores insectari, vt simplices abducant à fide Christiana.

C A P V T X X I.

MAgnum causæ suæ præsidium positum censet Politicus in depingendis quam potest artificiosissimè Pontificum, & sacerdotum, monachorumque vitijs: eosque crudeles, sanguinarios, dissolutos, ignauos, hypocritas, auaros, populi seductores,

August. lib. 3.
cōtr. lit. Petri.
cap. 1.

August. epist.
137.

Epist. 137.

& intemperantes appellat. His emblematis exornati nos non mouemur : hæreticis enim hoc proprium est, cum non habeant quod cum ratione pro causa dicant, deferat causa, & relicto negotio quodammodo publico, priuata quadam similitate, contumeliosis criminationibus & opprobrijs, hominum vitam insectari, quasi homo sit causa quæ inquitur. Et uellet hoc non mediocriter, ad fouendam vanorum hominum leuitatem, qui libenter audiunt lites nugantium disertorum: ut cum attendunt quàm scurriliter & eloquenter conuiciantur, simul non intueantur quàm veraciter conuincantur. Et hoc consilio sacerdotum crimina apud imperitos insectantur, partim ut quisquis Episcopus, vel sacerdos, vel monachus, vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, sed non omnes posse manifestari: partim ut vitam à doctrina non secernentes, cum eorum flagitijs simul doctrinam quoque derestentur. Et tamen etiam ipsi, cum aliqua maritata inuenitur adultera, nec projiciunt uxores suas, nec accusant matres suas. Nobis certè non vacat, nec libet maledicta maledictis reponere; sed potius veritatem defendendo, esse salubriores. Quòd si quippiam aduersarijs obijciendum est ut caueri possint, non aliud quàm schismatis crimen, & quòd Catholici non sunt, obijciendum putamus. Nihil enim, ait Augustinus, obijciatis hæreticis, nisi quia non sunt Catholici; ne similes illis sitis, qui, non habendo quod in causa suæ diuisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant, & ea ipsa plura falsissimè iactant, ut quia ipsam diuinæ Scripturæ veritatem, qua ubique diffusa Ecclesia Christi commendatur, criminari & obscurare non possunt, homines, per quos prædicatur, adducant in odium, de quibus & fingere quicquid in mentem venerit, possunt. Quod certè ad nos attinet, agnosce-

mus

mus huiusmodi esse peccatorum nostrorum sarcinam, ut regamus gloria Dei, & humiliari oporteat sub potenti manu Dei: fatemurque multam tritico paleam esse permixtam, quam tolerari iussit Christus, tantisper dum messores Angeli in mandatis habeant eam à tritico separare, & in fasciculos colligere ad comburendum. Interea de prepositis malis securam fecit Dominus plebem suam, ne propter illos doctrinæ salutaris cathedra deferatur, in qua coguntur etiam mali bona dicere. Neque enim sua sunt quæ dicunt; sed Dei, qui in cathedra vnitatis, doctrinam posuit veritatis. In cathedra Moysis, cui successit cathedra Christi, videmus, ait Augustinus, sedere bonos & malos: quare propter malos cathedram ipsam dimittitis? Si bona loquuntur, & bona faciunt, eos imitamini: Si autem non faciunt quod loquuntur, habetis consilium Domini, dicentis: Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere: tamen à Catholica cathedra nolite discedere. Aduersus istos maledicos & lacerantes mendacijs gloriam seruorum Dei: Cum scriptum sit: (inquit Cyprianus) Maledici regnum Dei non consequentur: &, Qui dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis: quomodo possunt censuram Dei vltoris euadere, qui talia ingerunt non tantum fratribus, sed & sacerdotibus, quibus honor tantus de Dei dignatione conceditur, ut quisquis sacerdoti eius, & ad tempus iudicanti, non obtemperaret, statim necaretur?

*Rom. 3.**Matth. 13.**August. epist. 166.**Contione 3. in Psal. 36.**Matth. 23.**Lib. 1. ep. 3. Matth. 5.*

H

Non

Ed. 707.

Non esse idololatriam in Ecclesia Catholica, neque in Eucharistia Sacramento, neque in sanctorum inuocatione, neque in sacrarum imaginum veneratione.

CAPVT XXXI.

Ex his quæ deinceps confutantur, facile est perspicere non hoc ex professo agere Politicum, vt politica scribar, & rebus militiæ gestis Lectorem oblectet: sed vt Ecclesiā oppugnet, fidemque Christianam subuertat, hoc perniciosius, quo occultius, externa ista impijs dogmatibus, tanquam mel veneno aipergit. Non igitur egent ista confutatione operosa, quando vel prima fronte ad apertam hæresim pertinere cognoscuntur.

A Lienā esse ab Ecclesia Catholica idololatriam, testantur Prophetæ, qui per aduentum Domini nostri Iesu Christi in carne, omnia idola & cultus honoresq. illis adhiberi solitos, delenda esse prophetauerunt. Sophonias enim, Manifestus, ait, erit Dominus super eos, & disperdet omnes deos Gentium terræ: & adorabunt singuli de loco suo. Et Zacharias, In illa die, ait, erit fons patens domui David, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum, Disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra. Qui igitur in Ecclesia Dei, in qua apertus est fons Baptismi, adhuc cultus idolorum esse dicunt, negāt impletas esse noui Testamenti promissiones, & Christi crucē euacuant, per quam toto orbe terrarum idolorum templa subuersa sunt, & subtrahēta superstitiosa sacrificia, & sacrilegi mendacij Prophetas accusant.

Papistas autem esse idololatrias, asserit Beza in sua confessione fidei Christianæ, & ex eo Politicus, quod cœnam Domini in execrādum idolum, quod ipsum altaris Sacramentum vocāt, commutauerint. Sed viderint Sacramentarij, quā rectē ita de augusto altaris

ris Sacramēto sentiant: certè Catholici verum in eo
& naturale Christi corpus & sanguinem adorant &
agnoscunt, eius verbis adducti, quibus panem & vi-
num in corpus & sanguinem suum consecratione
conuertit. Cœnantibus enim Apostolis accepit Iesus
panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis
suis, & ait: Accipite & comedite: hoc est corpus
meum. Hoc facite in meam commemorationem. Et
accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens:
Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus noui
Testamenti, qui pro multis effunderetur in remissio-
nem peccatorum. His enim verbis quid iubet Chri-
stus, per quem gratia & veritas facta est, nisi vt sacri-
ficio Melchisedech, & agno paschali, ceterisq. huius
Sacramenti prænuncijs figuris, substitutam esse cor-
poris sanguinisque sui veritatem, credamus? Quòd
si luculentis hisce verbis, figuram tantum corporis
sui voluisset intelligi, nonne sua ipse verba interpre-
tari debuisset? Chrysostom⁹ illa Domini verba enar-
rans, Vnde ememus nobis panes, vt manducent hi?
Euangelista, inquit, ne quid his verbis absurdum de
Christo suspicareris, & in magnum prolabereris er-
rorem: Ipse, inquit, sciebat quid esset factur⁹. Cate-
rùm illud maximè obseruandum est, quòd, quando
præna subest suspicio, illam protinus studiosè Euan-
gelista amolitur. Vt igitur hoc loco, ne quid tale su-
spicarentur auditores, correctionem addidit, dicens;
Ipse autè sciebat quid esset factur⁹: sic & illic, cùm
inquit, Propterea magis quærebant Iudæi illū inter-
ficere, quia patrem suum dicebat Deum, æqualem se
faciens Deo; nisi ea esset Christi operibus confirma-
ta sententia, eam quoq. correxisset suspicionē. Nam
si in Iesu verbis timeret Euangelista, ne quid perperam
suspiciemur, multo magis in aliorum sermonibus, si
nō verum id eos opinari intelligeret. Sed nihil dixit:

Matth. 26.

Luca 22.

Ioan. 6.

Norat enim eam esse Christi sententiam, quòd esset æqualis Deo, nec eos perperam opinatos. Adhibuisset igitur Christus & consecrationis corporis sui verbis aliquam interpretationem, qua sinistram opinionem amoliretur, nisi Eucharistiam verè & substantialiter corporis suum esse, certissimè credi voluisset. Id quod vsque adeo orbi persuasum est, vt iam inde ab ipsis Apostolis ad hunc vsque diem, Ecclesia Catholica vbique gentium diffusa, inter communis fidei Sacramèta, nihil ferè illustrius profiteatur, quàm corporis & sanguinis Dominici, conuersione panis & vini, in Eucharistia veritatem. Quin etiam adèd confirmata semper fuit hæc fides, quæ ante Berengarium, Sacramentarium parentem, nunquam reuocata fuit in controuersiam, vt ex hac surgentes olim hæreses, Ecclesiæ proceres cōfutarint. Irenæus enim corporum resurrectionem inde comprobauit. Hilarius naturalem Patris & Filij vnitatem euicit, ex eo quòd nos carnis Christi in Sacramento naturam adepti, per eius participationē corporaliter illi coniungamur. Prima Synodus Ephesina Iesum Christum verum Deum simul & hominem esse conuincit, propterea quòd Eucharistia nos viuificare non possit, nisi diuinitati Christi humanitas cōiungatur. Et Leo Magnus, vt assereret Incarnationis Dominicæ veritatē. hoc dixit ore sumi, quod creditur fide. Porro non aliunde ferè hæc Sacramentarium hæresis originē habet, quàm quòd suo iudicio sensibusque corporeis nimium addicti, intra notas naturæ leges, temere Deum coarctare volunt, quasi verū esse non possit, quod assequi ipsi non queunt. Caterum de rerum natura exiguam admodum cognitionem habemus, de omnipotentia verò Dei, nullam: & quæ portenta dicimus, non sunt contra naturam, sed contra quam est nota natura. Proinde apud Catholicos fidei

Lib 4. cap.

34.

Lib 8. de

Trinit.

Epist. Conc.
ad Nestor.

Serm. 6. de
seruio 7.
mensis.

August. En-
chir. cap. 9.

Lib 21. de
trinit. cap. 8.

dei simplicitas, rationalibus demonstrationibus, plus *Basili. Hom. 2.*
semper obtinuit: &, omni temeraria cura remota, *1. Hexam.*
Deo facile quiduis esse, credere debemus, neque im- *Cyrl. lib. 4.*
becillitate nostra diuinas vires metiri. *in Ioan. cap.*

Quod ad sanctorum inuocationem attinet, & in *13.*
hac parte ab idololatriæ crimine sumus alieni, vt qui *Aug. lib. 20.*
sciamus solum verum Deum esse colendum, quo so- *contr. Faust.*
lo fruens, beatus fit cultor eius: & quo solo non fruēs, *cap. 3.*
omnis mens est misera, qualibet re alia perfruatur.
Neq; alium mediatorem agnoscimus, quàm vnum,
eumque Iesum Christum; qui cùm Deus simul &
homo sit, mortis suæ sacrificio omnia ad salutem bo-
na nobis à Deo largitur, hominesque cum Deo arcto
vinculo coniungit: at sanctos in caelo iam beatos tan-
quam insignes Dei amicos veneramur, eorumque
orationes nostris adiunctas Deo offerimus, vt illæ
impetrent quod nostræ non merentur. Neque nos *Lib. 8. de ci-*
martyribus templa, sacerdotia, & sacrificia constitui- *uit. cap. 27.*
mus. Quis enim audiuit aliquādo fidelium stantem
ad altare, etiam super corpus martyris ad Dei hono-
rem cultumque cōstructum, dicere in precibus; Of-
fero tibi Petre sacrificium, vel Paule: cùm apud eo-
rum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, &
martyres fecit? Audi sextam vniuersalem Synodum, *Cap. 7.*
& ab ea Ecclesiæ doctrinam & intentionem edisce:
Solo, inquit, crea'tore adorato. inuocet Christianus
sanctos, vt pro se intercedere ad maiestatem diuinam
dignetur. Et Synodus septima: Cum Dei timore, ait, *AE. 6.*
omnia agamus, postulantes intercessionem inconta-
minatæ Deiparæ semperque virginis, dominæ nostræ
Mariæ: item sanctorum Angelorum, omniumq; san-
ctorum, saluantes ac venerantes eorum reliquias, vt
nos sanctitatis eorum fiamus participes: sunt enim
salutares fontes, multis modis beneficia fundentes, *AE. 3.*
per Christum qui in ipīs habitat. Et sanctus Leo:

Serm. 5. de
Epiphani.

Serm. 5. de
seim. 10.
mensis. Et
ser. 1. de Pe-
tro & Paulo.

Lib. Medias.
cap. 24.

Sanctorum, inquit, dſuitas concupiscite, & per bonam æmulationem ipsorum ambite suffragia. Ac ne vanè id fieri dicas: Petrus, ait, sicut experimur, pro commendatis sibi à Domino ouibus indefinenter pastorales præditi excubias, exoraturus deprecationibus suis, vt Ecclesia Dei, quæ ipsius est prædicationibus instituta, ab omni errore sit libera. Est & Augustini huiusmodi ad sanctos oratio: Orate Dominum omnia agmina sanctorum, vt vestris precibus meritisque adiuti, salua naue, integrisque mercibus, peruenire mereamur ad portum perpetuæ salutis & quietis. Postremò vulgarissimæ frequentissimæque sunt Catholicæ Ecclesiæ sanctorum inuocationes, quæ omnes, vt superstitionis & idolatriæ suspicio tollatur, per Christum Dominum nostrum finiuntur: vt sanctos quidem comprecatores nostros faciamus, at solum Christum, redemptorem agnoscamus, qui morte sua nobis peperit salutem, nosque cum Patre simul exaudit.

Supereſt nunc vt & in cultu, quem Ecclesia imaginibus defert, abesse superstitionē doceamus. Idolatriæ qui omnium stupidissimè errauerunt, imagines ipsas, adeoque opera hominum, vel res à Deo conditas deos habuerunt, Babylonij serpentē, Aegyptij Apim, Romani anserem. Alij non creaturas sensibus subiectas, sed numina in eis latentia colere se dixerunt, quæ tamen non erant nisi dæmonia. Omnes enim dij Gentium dæmonia. Alij verò phisicis interpretationibus conati sunt errorem popularem mitigare. Neque tamen illi excusant sua sacrilega sacra & simulachra, quòd eleganter interpretètur, quid quæque significant. Omnis quippe illa interpretatio ad creaturam refertur, non ad creatorem, cui vni debetur seruitus religionis illa, quæ vno nomine latria Græcè appellatur. At verò iam inde ab Apostolorum

Aug. lib. 8. de
cinit. cap.
23. & 24.

Aug. epist.
49. quæst. 3.

tempo-

tempo-
non v
cultu
signifi
ca imp
latria
bitum
exhib
signifi
quare
tudin
imag
typo
tis in
gelij
suis r
anim
dam
pressi
que s
imag
malè
N
Q
Vt
dubi
crat
clesia
ac sa
omn
hos
tres
men
esse
tis l

temporibus, Christiani sacras imagines coluerunt, non ut res quasdam, sed propter res significatas, quæ cultum & honorem mererentur: & ut rei cuiusque significatæ est dignitas & conditio, ita etiam circa imaginem congruentem ei cultum exhibuerunt, latrariam, inquam, vel duliariam, quæ cultum sanctis debitum designat. Itaque honor qui sacris imaginibus exhibetur, non propter ipsas exhibetur, sed propter res significatas, neque absolutè, sed relatè tantùm, siue quatenus ad prototypon referuntur, & cum eo habitudinem quandam habent: prototypon enim, & eius imago, habitudine sunt vnum: ac proinde ad prototypon propriè honor spectat, quod refertur honorantis intentio. Quod si etiam ipsi hæretici verba Evangelij auditu percepta, propter res nominatas, quæ à suis nominibus non diuelluntur (sunt enim voces animi conceptuum, & rerum, notæ ac imagines quædam) apertis capitibus honorant; cur hoc ipsum expressis sanctorum imaginibus non faciunt, cū vtrisque sit idem faciendi causa? Hic igitur est, in sacrarum imaginum cultu, Ecclesiæ Catholicæ sensus, non malè his versibus expressus:

Non Deus est, sed picta Deum præsentat imago:

Qua visa, tu mente colas quod cerni in illa.

Ut verò firmior sit fides nostra, nulla quæ penes nos dubietas resideat, Nicæna Synodus secunda, pro sacrarum imaginum veneratione coacta, docet eam Ecclesiæ sine Scriptura ab Apostolis esse contraditam, ac sanctos Patres commemorat, qui sacras imagines omnibus sæculis sunt venerati, ac subiicit; Sed quid hos nominatim citauimus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendacesprehenduntur, in hoc quod dicunt, non esse Patrum traditionem. Respondet etiam argumentis Iconomachorum, & doctrinam de imaginibus sic

explicat: Christi, & Deiparæ, & sanctorum imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem statuētes, sed ipsis, quorum typum imagines gestant, honorem impartimur, cum sciamus, iuxta Magni Basilij sententiam, quod imagini honor exhibitus, ad ipsum prototypum referatur. Quemadmodum enim despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, quàm si ipsum Imperatorem cōtumelia affecisset, cum tamen illa imago præter lignum & colores nihil sit: eodem modo qui typum siue figurā alicuius ignominia afficit, in illum ipsum, quem typus repræsentat, est iniurius. Denique in calce Concilij sic habetur: Sancta Synodus exclamauit, Omnes sic credimus, omnes idem sapimus. Hæc est fides Apostolorum, hæc est fides Patrum, hæc est fides Orthodoxorum. Credentes in vñum Deum, in Trinitate laudatum, venerādas imagines amplexamur. Quicunque Scripturæ sententias de idolis, contra venerandas imagines adducunt, anathema. Qui venerandas imagines idola appellant, anathema. Qui dicūt quod Christiani imagines vt deos adorant, anathema. Qui audet dicere, Ecclesiam Catholicam idola aliquādo suscepisse, anathema. Si quis ex Iconoclastarū heresi aliquem existentem defendat, anathema. Hactenus Synodus vniuersalis, imaginum vsum esse legitimum, & ex Apostolica traditione profluxisse, luculentè declarauit.

Zonas
form. 3.

Qui verò venerandas imagines contempsit, & suam authoritatem ad eas deturbādas primus interposuit, fuit Leo Imperator, propterea dictus Iconomachus: quem secutus est Constantinus Copronymus, qui & Germanum Constantinopoleos Patriarcham solio eiecit, & Oecumenicum cœnobij Constantinopolitani professorem, cum alijs sanctissimis clericis, errori suo cōstanter resistentes, crudelissimè

inter-

interf
anath
prohi
stanc
capiti
est, &
apud
imag
plerit
quib
qui a

Respo
mi
Im
tio
Pr

Q
Ita P
dit, v
ritian
Cūm
mult
præte
qui i
cent
marr
ampi
tatio
facile
Eua
cūm

interfecit. Quo nomine Gregorius secūdus, Leonem anathemate obstrinxit, ac tributo Romæ & Italiæ prohibuit: Copronymus verò, rapta ex Ecclesia Cōstantinopolitana aurea corona gemmis exornata, capitiq. suo imposita, subitò ardenti febre correptus est, & infelicem animam exhalauit, . Extant passim apud Ecclesiasticæ historiæ scriptores miracula, per imagines, vel certè ad earum venerationem edita; ac plerisque Belgij locis hodieque innumera eduntur, quibus legitimum ac sanctum esse imaginum vsum, qui non mentitur Deus palàm ostendit.

Ensb. lib. 7.
Eccles. hist.
cap. 18.
Niceph. lib.
18. cap. 4.

Respondetur Politici calumnijs quibus Pontifices grauat, nimirum, quòd sint Alchymista : Et Germaniam olim ab Imperatoribus distraxerint : Phocam, extincto Mauritio, donauerint Imperio, vt ab eo fierent totius Ecclesiæ Principes.

C A P V T XXIII.

Quemadmodum se miserè euiscerat aranea vt labore summo fragilissimam telam contexat: Ita Politicus magnum tractatum, de Alchymia edit, vt Papæ Romani potentiam & inexhaustam auaritiam, turpibus quæstibus accrescētē, criminetur. Cū enim latè demonstrasset Alchymistas omnes, multo ære, magnisque ac diuturnis sudoribus, nihil præter pauperiem retulisse, vnicum se nosse adiecit, qui in sola Gallia, quadraginta plumbi pōdo, in sexcenta coronatorum milia, quotannis conuertat, Romanamque pertrahat. Egregiam verò laudem & spolia ampla refert Politice, ex tam proluxa & graui disputatione ad hanc conclusionem destinata. Caterūm facile respondemus, Christum & Apostolos, primos Euangelij præcones, pauperes & humiles extitisse, cū vt homines ab amore mundi abducerent, tum

Tractat. 25.

ne tyrannide, terrore, & potentia orbem ad se pertraxisse viderentur: nunquam tamen iugo paupertatis Deum sacerdotes onerasse. Ac quidem cum Christi sanguis in cordibus credentium adhuc ferueret, sola humilitas, & rerum omnium contemptus, ad commendandam hominibus pietatem satis valebat: at deploratissimis hisce seculis, quibus & charitas refrixit, & abūdauit iniquitas, fragilitati nostræ, qua præfides Ecclesiæ propter carnis infirmitatem & peccata, sine quibus etiam iustorum vita non ducitur (vt sunt corrupta nostra iudicia) facile contemneremus: sapienter consuluit Deus, cum prouidit vt splendore & potentia, Ecclesiæ Catholicæ monarcha exornaretur, ad authoritatem tuendam, & comprimendam improborum audaciam, & supremæ authoritatis contemptum. Propterea Constantinus Magnus, & qui posteris temporibus secuti sunt religiosi Principes, regia dignitate sedem Apostolicam exornarunt, opibusque cumularunt, eiq. fasces suos & scepra submiserunt, ad summum Ecclesiæ & religionis Christianæ commodum & vtilitatem. Adhæc cum Pontifici incūbat, prouincias suas aduersus hostilia molimina tueri, & viros vndequeq. doctissimos, in partem sollicitudinis & ministerij sui, accersere, varijsque legationibus prouincias Christianas lustrare, fouere Academias, & omnes boni pastoris partes peragere: æquis rerum æstimatoribus absurdum nō videbitur, sedem Apostolicam potentia esse firmatam, & à subditis Ecclesijs, quarum saluti inuigilat, ea percipere, citra quorum opem suo munere commodè perfungi non potest.

Rel. 57.

Porro calumnia est, Romanos Pontifices Germaniam ab Imperatoribus distraxisse. At quemadmodum Imperatores Græcos propter Iconomachiam aliaque scelera, aliquando excommunicauerunt, &

tandem

tandem Occidentis Imperio multauerunt: ita Germanos Imperatores, Henricos, Fridericos, aliosque, suæ potestatis limites in religionis iniuriâ transgressos, & Sedis Apostolicæ contēptores, cēsuris Ecclesiasticis subiecerunt, & iisdē in sordescētes, & pœnitentiæ remedium contēnentes, Imperio deturbarūt: capotestate freti, qua rebelles excōmunicare, & Ecclesiæ perturbatoribus adimere sceptradebuerunt.

Illud quoque quod ait Politicus, coituros facile Fol. 39a. cum Pontifice Christianos Principes ad bellum facrum Turcis inferendum, si non eis cōtinuò obstreperent, eosque vrgerent ad iugulandos sibi subiectos, Pontificiæ Maiestatis contēptores, vanum est & ridiculum: ac suo more agit, vt Pontifices odio populari subijciat, & Principes extimulat, vt vel foueāt hereticos, vel certē nullo eos terrore pœnisque coercant. Pontifices enim suis diplomatibus ac mandatis Principes nō fatigant, vt plebes suas cōtrucidant, aut in cruces agant: at pro pastoralis suo munere, gregis curam gerunt, fratres in fide confirmant, errantes reuocant, & subinde Principes commouent, vt, Deo in timore seruientes, Ecclesiæ comprimant inimicos. Quod autem ad conterendos Turcas, Reges nō concurrunt, peccatis nostris ascribendū reor: dum enim ambitioni luxuique, vel vicinis vlciscēdis, vacamus, nō compatimur super contritione Sion, & religionis exitium non deflemus. Huc accedit, quod hæretici ita Christianismum perturbant, vt sollicitos nos magis esse oporteat de religione Catholica aduersus eos tuenda, quàm de infidelibus profligandis. Et hæreticorum rebellio ita Principes exagitat, vt de suis tantum limitibus tuendis, non etiam de exteris inuadendis, cogitare vacet.

Grauat iniquè & hac calumnia Pontifex, quod Fol. 219. in Mauricij necem Phocam impulerit, ei que detulerit

*Paul. Diaconus
lib. 8. in vita
Phocæ.*

*Andoennus in
Chronico
an. 604.*

rit Imperium, ut summus Ecclesiæ Pastor diceretur, qui antea non nisi Metropolitanus esset. Ceterum Sedis Apostolicæ supereminentem dignitatē, à Christo Petro esse collatam, inque Episcopatus eius heredes transfundi, hactenus satis est confirmatum. Contendit autem à Phoca Bonifacius, ut sua auctoritate, datum diuinitus Ecclesiæ Romanæ primum firmaret, quem vellicari à Græcis, & apertè à Ioanne Constantinopolitano rapi videbat. Fecit itaque hac in causa Phocas, quod sciebat edixisse ante multa secula Constantinum Magnum, ut Romanæ Ecclesiæ Sedes, omnium Ecclesiarum caput esset: quam appellationem ei quoque tribuit Opratus libro 2. & Chalcedonense Cōcilium act. 3. ante Phocæ tempora. Mauriciū verò impiè multa in Deum & homines, ipsumque Gregorium Papam admisisse constat, & veruisse milites licentiosæ vitæ pertæfos, monachos effici: Ioanni Constantinopolitano opem attulisse, ut Catholicæ Ecclesiæ primum inuaderet: ac cælesti prænuncio significatum, gladium ultimum Mauricij iniquitatem, ac Phocam percussorem designatum. Non igitur Mauriciæ cedis inuidia Pōtificem Romanum grauari oportet quam fieri nunquam imperauit: at Dei iustitia potius prædicanda venit, qui & peccatis hominum supplicia iuste rependit, & Imperia Principatūque, sapientissimo iudicio transfert & distribuit.

Refellitur blasphemia Politici, inter multas stultitiæ species quas dicit ab Ecclesia Catholica profluxisse, recensens Confessionem auricularem.

Fol. 94.

CAPVT XXIIII.

Mirum non est stultitiæ haberi loco, quæ maxime ad salutem sempiternā spectare (sciūt legitiimi Christiani, quādo verbum crucis (teste Apostolo)

solo) pereuntibus quidem stultitia est, ijs autem qui
 salui fiunt, id est, nobis, Dei virtus est. Nos prædica-
 mus Christum crucifixum, Iuda is quidem scanda-
 lum, Gēribus autem stultitiam. At quod stultum est
 Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est
 Dei, fortius est hominibus. Neque absurdum cui-
 piam videri debet, hæc à nobis ex Apostolo produci
 in eos, qui in Christo regenerati sunt, & ab eo nomi-
 nantur: nam & in Christianos professione, dicit Ioan-
 nes, omnem spiritum qui soluit Iesum, ex Deo non
 esse, sed esse Antichristum. Soluit autem Iesum, non
 tantum infidelis, & qui eius diuinitatem vel huma-
 nitatem pernegat, sed & quisquis in aliqua parte re-
 ligionem improbat Christianā. Quoniam verò mo-
 do Confessionis Sacramentalis irrisor, non se Christi
 voluntati & instituto opponit? cuius est huiusmodi
 ad Apostolos oratio: Quæcunque ligaueritis super
 terram, erunt ligata & in calis: & quæcunque solu-
 eritis super terram, erunt soluta & in calis. Et, Accipi-
 te Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata,
 remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.
 His verbis manifestè Christus Apostolis, eorumque
 successoribus, peccatorum relaxandorum facit pote-
 statem: quam si quis extra necessitatem contemnit,
 sibi ad misericordiam Dei aditum præcludit, à quo
 post lapsum à Baptismo, non aliam legimus in Euan-
 gelio viam ad indulgentiam consequendam esse con-
 stitutam. Cum igitur non sit homo qui non peccet,
 & naturæ lege quisque seipsum diligere iubeatur, ac
 proinde hoc agere, ut peccatorum suorum sarcinam
 ceruicibus suis excutiat, ne eorum vinculis pertraha-
 tor in gehennam: necesse est ut ad sacerdotum con-
 fusetur auctoritatem, quibus est relaxandorum pecca-
 torum potestas concedita: quæ nihilominus usum
 nullum habere potest, nisi peccatoris præuia confes-
 sione,

1. Cor. 1.

1. Ioan. 4.

Matth. 18.

Ioan. 20.

3. Reg. 8.

In Math.
cap. 18.

cap. 10.

Lib. 10. de
civit. cap. 9.

Lib. 1. de di
gnit. Sacerd.

3er. de apstis.
Lib. 3. ep. 18.

34

sione, & noxarum exacta enumeratione, qua quid solvere, quid ligare debeant, valeat cognoscere. Hinc Hieronymus, Sacerdos, inquit, pro officio suo cum peccatorum audierit varietates, scit quis ligandus sit, quisve soluendus: sicut tempore veteris Legis non pronunciabat quis mundus, quisve esset immundus, nisi inspecta signorum varietate. Cum enim iudex de occultis non iudicet, non potest Sacerdos vel absolvere vel ligare, nisi eum cuius gesta & merita cognovit: quod ei contingere non potest, nisi rei ipsius confessione, quia in hoc secreto, & quod remotis arbitris peragitur iudicio, reus ipse sui esse debet accusator. Hoc Sacerdotum iudicium, ne sine Scriptura asseri videatur à nobis, significat Ioannes in Apocalypsi, cum ait: Et vidi sedes: & sederunt super eas, & iudicium datum est illis. Non enim hoc putandum est, inquit Augustinus, de ultimo iudicio dici: sed sedes præpositorum, & ipsi præpositi sunt intelligendi, per quos Ecclesia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum melius accipiendum videtur, quam id quod dictum est: Quæ ligaueritis in terra, ligata erunt & in cælo: & quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Tametsi enim omne iudiciū dederit Filio Pater, dixit tamen Apostolis suis Filius: Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos. Ex quo audet hūc in modum scribere Chrysostomus: Pater omnifariam potestatem Filio dedit: ceterum video ipsam omnifariam potestatem à Filio illis traditam. Et Ambrosius, Vult, inquit, Dominus ea à seruis suis fieri, quæ ipse fecit in terris. Ac ut intelligas quanta cura enumeratio peccatorum apud Sacerdotem fieri debeat, docet Cyprianus, etiam iniquas cogitationes apud Dei Sacerdotes dolenter & simpliciter esse confitendas, & faciendam conscientiae exomologesin, animique pondus exponendum. Ac deinde: Confiteatur, ait,

quid
 re. Hinc
 suo cum
 ndus sit,
 regis non
 mundus,
 m iude
 vel ab
 ita cog
 ei ipsius
 otis ar
 et accu
 criptura
 Apoca
 eas, &
 andum
 sed se
 igendi,
 autem
 quam
 ata erit
 nt & in
 lio Pa
 isti me
 in mo
 m po
 omni
 pbro
 ri, quæ
 a enu
 ebeat,
 s apud
 ften
 nimi
 catur,
 ait,

singuli delictum suum, dum adhuc qui deliquit,
 seculo est, dum admitti confessio eius potest, dum
 satisfactio & remissio facta per Sacerdotē, apud Do
 minum grata est. Vidēne Sacerdotis censuram &
 iudicium, ratam habere Deum? Porro exomologesis
 quæ peccatorum confessionem, non cordis tantum,
 sed verbis forinsecus expressam, significat) præter
 Tertullianum (à quo præter confessionē, cæteri quo
 que actus pœnitentiæ hoc nomine aliquando com
 prehenduntur) meminit etiam Eusebius, qui refert
 Fabianum Papam non prius Philippuni Imperato
 rem Christianum ad communionem Ecclesiasticam
 admisisse, quàm se confessus fuisset, & inter eos qui
 peccatorum vinculis adhuc tenebantur astricti, lo
 cumque pœnitentiam agentibus præstitutum occu
 pabant, se sua sponte collocauisset, propter multa de
 licta, quæ ab ipso ferebantur admissa. His accedit
 Origenes, Fit, inquit, per pœnitentiam peccato
 rum remissio, cum non erubescit peccator Sacerdo
 i Domini indicare peccatum suum, & quærere me
 dicinam. Denique Cypriani tēpore ab Ecclesia pro
 scriptus, & hærescos damnatus fuit Nouatianus,
 quod pœnitentiæ Sacramentum per peccatorū co
 ram Sacerdote confessionem, & potestatem remit
 tendorum peccatorū, à Christo Sacerdotibus com
 municatam, negaret. Hinc Lactantius Firmianus,

Cum Nouatiani aut Arriani, ait, nominantur, Chri
 stiani esse desierunt, qui, Christi nomine amisso, hu
 mana & externa vocabula induerunt. Quia ergo sin
 guli quique cœtus hæreticorū se potissimū Chri
 stianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant:
 sciendum est, illam esse veram Ecclesiam, in qua est
 Confessio, & Pœnitentia, quæ peccata & vulnera,
 quibus subiecta est imbecillitas carnis, salubriter cu
 rat. Fuisse insuper Decij temporibus in Ecclesijs
 presby-

De præf. n. p.
hæretic.

Lib. de orat.

cap. 6.

De pœnit.

cap. 8. 9.

Lib. 5. Eccl.

bist. cap. 17.

In L. 1. de

hæret. 2.

Lib. 4. de exo

14. cap. 6. 30.

Lib. 5. cap.

19.

Lib. 7. cap.

16.

Epist. 69.

presbyteros pœnitentiarios, qui peccatorum confessionem audirent, nec negant qui hostes sunt pœnitentiæ, Socrates & Zozomenus, Nouatiani sectatores. Clarissimè verò Leo Magnus, soluendorum peccatorum per Sacerdotes auctoritatem exprimit epistola ad Theodorum Foroliuiensem Episcopum: Multiplex, inquit, misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam, spes vitæ reparatur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent, sic diuinę bonitatis præsidij ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus Sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus, hanc præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum, per ianuam reconciliationis admitterent. Cui vtique operi ipse Saluator interuenit; nec vnquam ab his abest, quæ ministris exequenda commisit. Nihil hîc attinet prolixè docere, peccatorum secretam coram Sacerdotibus confessionem vsu frequentissimo fuisse receptam posteris Ecclesiæ temporibus, quando iam inde ab ipsis Apostolis, toto veteris Ecclesię decursu, cùm incontaminata, etiam hæreticorum nostrorum assertione, fides & religio Christiana perstitit, eam disciplinam viguisse, neque intermissam esse in Ecclesia Catholica, certissimis documentis est demonstratum. Si ergo cum aduersarijs peccata confitendum inter stultitias cõstituemus; necesse est, sapientiæ sedem, Ecclesiam Catholicam, sapientia quouis tempore fuisse destitutam.

Non esse vanam & stultam peccatorum in mortalia & venialia diuisionem, & singulorum capitalium in multas species, ac velut membra, distributionem.

CAPVT XXV.

DIuus Augustinus diuina luce singulariter col-
lustratus, multum diuque sudauit, vt peccata
venialia (quibus æternam mortem Dei iustitia non
retribuit, quæque citra pœnitentiæ Sacramētum in-
dulgenter, ac de quibus dicit Ioannes, Si dixerimus
quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus)
à mortalibus certò internosceret: at quid consecutus
sit, ex verbis eius intellige: Quæ sint, inquit, ista pec-
cata, difficillimum est inuenire, periculosissimū de-
finire. Ego certè vsque ad hoc tempus cū inde sa-
tagerem, ad eorum indaginem peruenire non potui.
Et fortassis propterea latent, ne studium proficiendi
ad omnia peccata cauenda pigrescat. Sit igitur stulta
& ridicula hæreticis peccatorum mortalium & ve-
nialium assertio: nobis certè in ijs prudenter cogno-
scendis & dijudicandis, studium languescere non
debet. Mihi igitur mortalium & venialium discri-
men constituere videtur Christus, cū iræ parum
deliberatè surrepentis, & eius quæ pleno voluntatis
iudicio commissâ, vsque ad iaciendam in fratrem
cōtumeliam assurgit, diuersos gradus proponit, cū
ait: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio:
qui autem dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio:
qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. De-
inde blasphemiam in Spiritum sanctum asserit ho-
minibus non remitti, neque in hac vita, neque in fu-
tura. Remitti ergo oportet peccata post mortem, quæ
nos venialia nuncupamus: at non quæ cum chari-
tate pugnant, quæque periculo amittendæ amicitiaæ

1. Ioan. 1.

*Lib. 21. de
ciuit. cap. 27.*

*Aug. lib 1 de
ser. Dom in
mōte, cap. 19.
Bern de præ-
cept. & dispō.*

Matth. 5.

Matth. 11.

diuinæ, lege Decalogi prohibentur, si in ijs ad finem
 vsque vitæ perueiretur, neque laboriosę pœnitentię
 beneficio relaxentur. In inferno enim nulla est re-
 demptio, & vbi ceciderit lignum, ibi manebit. Ad
 hæc cùm fidelibus coniugatis dixisset Paulus; Noli-
 te fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tem-
 pus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in id-
 ipsum; adiecit: Ego autem dico secundùm indul-
 gentiam, non secundùm imperium. Atqui vbi venia
 est & indulgentia, ibi necessariò peccatum cogitari
 debet. De mortalibus verò, id est, quæ in mortē æter-
 nam præcipitant, sic loquitur: Neque fornicarij, ne-
 que idolis seruientes, neque adulteri, neque molles,
 neque masculorum concubitores, neque fures, ne-
 que auari, neque ebriosi, neque maledici, neque ra-
 paces, regnum Dei consequentur. Nunquam id di-
 cturus, de peccatis quæ secundùm indulgētiam per-
 mittit, & sine quibus etiam iustorum vita non transi-
 gitur, quæ quæ oratione Dominica, & largitione ele-
 mosynarum expiantur. Iam verò multos ramos ex
 vna peccati radice pendere, non negauerit, qui pec-
 cata primaria propterea capitalia dici intellexerit,
 quòd sicut à capite multa mēbra in corpore depen-
 dent, ita hæc peccata, in multa alia velut membra di-
 uiduntur, suntq. velut fontes & capita reliquorum,
 & è quibus velut è corrupta radice pestiferi planè
 fructus & omnis generis vitia & corruptele profluūt
 & nascuntur. Paulus insuper cùm loco iam citato,
 tum in epistola ad Galatas & Colossenses, cùm re-
 censet adulteros, molles, masculorum concubitores,
 fornicationem, immunditiam, impudicitiam, mani-
 festè multos vnus radiceis, luxuriæ videlicet, ramos
 ac species eiusdem generis enumerat. Aut igitur in-
 tolerabili Legis Dei ignoratione laborat Politicus,
 nesciens peccatorum discrimina & varietatem: aut
 forsitan

Eccles. 11.

1. Cor. 7.

Aug. lib. 1. de

sup. & con.

cap. 4. & lib.

3. cont. lul.

cap. 21.

2. Cor. 6.

Cap. 5.

Cap. 3.

fortitan cum Stoicis, & hæreticis, omnium peccatorum paritatem agnoscit.

*Malè inter stultitias & vanas phantasmas recenseri Purgat. Fol. 128.
torium, neque verè dici pro vno mortali peccato acerbissimas pœnas luendas esse in Purgatorio septem annorum spatium; à quibus tamen homines possint multitudinem Misericordiarum & orationum liberari.*

CAPVT XXVI.

Purgatorium inter fabulas non recenset, qui scit culpa remissa plerunque superesse temporarias pœnas post mortem luendas, de quibus in hac vita per condignam pœnitentiam, iustitiæ diuinæ non est satisfactum. Si enim nos ipsos dijudicaremus, non utique iudicaremur à Domino. Et cum peccata venialia non puniantur eterno supplicio (vti superiori capite docuimus) necesse est temporaliter puniri, siue in hac vita, siue post mortem. In Dei enim regnum in quo iustitia habitat, neque coinquinatum, neque impunitum quippiam inuehetur. Vis clariùs intueri, remisso per Dei indulgentiam æterno supplicio, superesse temporarias pœnas perferendas? Considera Lib. 2. Reg. cap. 12. mihi Dauidem, qui adulterij homicidijq. indulgentiam propter pœnitentiam à Domino consecutus, & morte filij recens nati afflictus est, & belli incommodis ad vsque vitæ exitum est diuexatus. Hinc sunt lamentabiles illæ pœnitentis voces: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Ad doctrinæ huius cōfirmationem est Apostolica traditio Catholice Ecclesiæ vsu recepta, & Patrum testimonio firmata. Nā orationibus Ecclesiæ, & sacrificio salutari, & eleemosynis, mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerant,

Serm. 32. de
verb. Apost.

*Serm. penult.
de verb.
Apost.*

*Aug. de bap.
contr. Donat.
cap. 24.*

*Lib. 6. Const.
Apost. cap.
29. lio. 8.
cap. 41. 42.*

*Decoron. mil.
cap. 3. De ex-
hort. ad cast.
& De monog.*

Lib. 1. ep. 9.

*Hom. 3. in
Iob.*

ruerunt, scribit Augustinus. Et à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi cōmunionē defuncti sunt, cūm ad ipsum sacrificium suo loco commemorātur, offertur, ac pro illis quoq. offerri commemoretur. Quod autem vniuersa tenet Ecclesia, nec Cōcilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica authoritate traditum, rectissimè creditur. Clemens Petri auditor, ex praecepto Apostolorum, iubet celebrari exequias mortuorum, hymnis & precibus, & tribui pauperibus ex bonis defuncti in memoriam ipsius, & in ceteris offerri Eucharistiam, & orari pro fratribus qui in Christo quieuerunt, vt Deus dimittat eis omne peccatum. Dionysius Arcopagita, & ipse Pauli discipulus, hac de re disserit, libro de Ecclesiastica hierarchia, toto capite, de piè defunctis, vbi inter cetera ea leguntur quæ ferè ad verbum in Officio defunctorum decantantur. Accedēs, inquit, diuinus Antistes, ipsi mortuo sanctè precatur: & precibus à diuina benignitate contendit, vt & omnia peccata quæ humana fragilitate imbecillitateq. admilla sunt, ei, qui excessit è vitā, remittat, & eum in lucem ac regionem viuorum, in sinu Abrahamæ, Isaac, & Iacob deducat, in locum à quo fugit dolor, tristitia & gemitus. Tertullianus oblationes pro defunctis docet nō nisi ex traditione prouenisse, vt per eas defuncti anima refrigerium à Deo consequatur. Pro anima mariti, inquit, oret vxor, & refrigeriū interim adpostulet ei, & in prima resurrectione consortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Cyprianus pro magno supplicio dicit à Concilio Africano constitutum, vt pro eo, qui clericum ad tutelam fratris nominaret, non offerretur, nec sacrificium pro eius dormitione celebraretur. Origenes verò, Memorias, ait, parētum facimus, vel amicorum nostrorum,

rum, in fide morietium, tam illorum refrigerio gaudentes, quam etiam nobis piam consummationem in fide postulantes. Et paulo post: Celebramus religiosos cum Sacerdotibus conuocantes, fideles vnâ cum clero, inuitantes adhuc egenos & pauperes, pupillos & viduas saturantes, vt fiat festiuitas nostra in memoriam requiei, defunctis animabus, quarû memoriam celebramus. Huc accedit quòd cùm Episcopi & Sacerdotes Afri ab Hunnerico Vādalo agerentur in exilium, Catholicus populus mœrore confectus, eis occurrens, flebili voce inclamabat: Qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquæ perennis? Qui reconciliationis indulgētia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? Qui nos solennibus orationibus sepulturi sunt morientes? A quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus? Non sunt ergo vana commenta & fabulæ ad Principum deceptionem & explēdam Sacerdotum cupiditatem excogitatæ, sed Patrum traditiones ab Apostolicis temporibus summa fide & religione conseruatæ, vt pro fidelibus defunctis oretur, & Missæ sacrificium offeratur, vt eis benignè & indulgenter remittat Deus, quicquid humana imbecillitate deliquerunt, de quo ante consummationem dignis pœnitentię fructibus diuinæ iustitiæ non satisfecerunt.

At mendacium nobis impostor iste impudenter affingit, dum ait doceri à nobis peccatum mortale acerbissimo septem annorum supplicio castigari ac vindicari. De criminibus enim siue peccatis mortalibus, sera est post mortem pœnitentia, sicuti contra Aërium docet Epiphanius. Dicebat enim ille: Si eorum qui in hac vita sunt oratio aut cultus æconomie (quam nos Missam dicimus) mortuis est utilis; ergo nemo sit pius, sed sibi potiùs paret amicos in morte, pecunia, aut amicitia conciliatione, & orent pro

*Victor Vitico.
lib. 2. de pers.
Vand.*

Hæf. 77.

*Lib. 8. Cēst.
Apost. cap.
43.*

*De Eccle.
Hierarch.*

*Aug. lib. de
cura pro mor.
cap. 1. O
Enchirid.
cap. 110.
Ioan. 9.
Oratione pro
defunctis.*

*Hmil. 7.
1. Cor. 3.*

Isa. 37.

ec. Non igitur criminosis opera viuentium suffragantur, sed iustis. Cui enim uiuo, ait Clemens, inimicus fuit Deus, haud dubium quin etiam sit defuncto. Et Arcopagita ijs prodesse docet viuorum preces post mortem, qui digni sunt sanctis precibus. Omne enim meritū hic comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret quod hanc neglexit, cum obierit, apud Deum posse promereri. Venit nox in qua nemo potest operari. Hinc ex Nisleno Damascenus: Nundinis, inquit, dissolutis, cessat negotiationis commercium. Atque aduersus eos qui impiorum damnationem aliquando finem habituram existimarunt, eruditē pro veritate disputat Augustinus lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 13. & sequentibus. Deniq. post Augustinum Cæsarius Arelatenſis doctissimus Episcopus, Falsa, ait, securitate decipiuntur, qui credunt quod supra fundamentum Christi criminalia peccata ædificata, per ignem transitorium possint purgari, & ipsi postea ad vitam æternam peruenire. Intellectus iste corrigendus est: quia ipsi se seducunt, qui sibi blandiuntur. Illo enim transitorio igne non mortalia, sed minuta peccata purgantur. De grauitate autem & acerbitate ignis illius (quia & hoc inter stultitias fabulosas refert hic noster) his verbis scribit idem Cæsarius: Ille purgatorius ignis durior erit, quàm quod potest pœnatum in hoc seculo aut uideri, aut sentiri. Et Augustinus: Grauior erit ille ignis, quàm quicquid pati potest homo in hac vita. Valeant igitur cum impietate sua hæretici, qui quæ de Dei iustitia & vindicta in hominum peccata à Scripturis sacris, sanctisque uiris asseruntur, instar fabularum eleuant & irrident,

Blasph.

*Blasphemum est asserere, bonos viros non debere iudicij Dei
& inferorum recordatione terreti: & salutis securitatem
credentibus polliceri.*

CAPVT XXVII.

Postremo loco notamus, quod tanquam impie-
tatis suæ coronidem scriptis suis inferere Politi-
cum non puduit. Boni, inquit, viri inferorum recor- Fol. 515.
datione non terrentur, certi nihil esse damnationis Roman. 8.
iis qui sunt in Christo Iesu, qui non ambulant se-
cundum carnem, id est, qui non viuunt Epicureo-
rum more. Sciunt enim infernum, & omnes eius po-
testates, captiuos & in triumphum esse abductos in
Christi resurrectione: neque posse inferos eos absor-
bere, qui victoriæ Christi beneficio participât. Hinc
non timent sibi ab inferis, sed misereantur eorum
qui pereunt.

Lutheri & Caluini dogma est à veteribus hæreti-
cis, teste Tertulliano, libro de præscriptionibus hæ-
reticorum, acceptum, non debere timeri Deum iu-
dicem, & iudiciorum Dei æternorumque supplicio-
rum meditationem, esse conscientia carnificinas &
cruces. Quo constituto & in animos hominum ad-
misso, nihil mirum homines ad omnem impietatem
grassari, & ad atheismum accedere, vt dicant etiam,
Non est Deus. Qui enim Dei timorem præ oculis Psal. 52.
non habet, neque iudiciorum eius recordatur, iam
securè, omnique fræno cernicibus excusso, in om-
nem peccati corruptelam præceps abit. At Scriptura
sacra impium hoc commentum manifestè insecta-
tur. Contendimus (ait Apostolus) siue absentes, siue 2. Cor. 5.
præsentés, placere illi. Omnes enim nos manifestari
oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque
propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue ma-
lum.

- Psal.* 113. lum. hoc metu percussus dicebat Dauid: Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui. Et
- Cap. 9.* Iob: Verebar omnia opera mea, sciens quòd nō parceres delinquenti. Si non in timore Domini teneris te instanter, citò subuertetur domus tua. Beatus homo qui semper est pavidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum. Sapiens timet, & declinat à malo. Qui sine timore est, non potest iustificari. Et
- 1. Pet. 1.* Petrus: Si Patrem inuoceris eū qui sine personarum acceptione iudicat, secundum vniuscuiusque opus; in timore incolatus vestri tempore conuersamini. Et Paulus: Noli altum sapere, sed time. Et, Cum timore & tremore vestrā salutem operamini. Et, Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo, ne fortè, cū alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar. Denique Christus Dominus, Ostendam, ait, vobis, quem timeatis: Timete eum, qui, postquā occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Valet enim plurimum Dei timor, & iudiciorum metus, ad cohibendam voluntatem ne proruat in malum, ac paulatim, adiuuante Dei gratia, assuefaciendam ad amandam iustitiam, iuxta quod ait Isaias: A facie tuā Domine concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. Rarissimè siquidem, imò nunquam accidit, vt quisquam veniat volēs fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore percussus. Sed & Hieronymus, licet in vita Christiana magnos progressus fecisset, attamen ita semper animo iudicij repræsentabat imaginem, vt siue comederet, siue biberet, siue quid aliud faceret, sibi videretur audire terrificam illam Angeli tubam, continuò suis auribus insonantem: Surge Hieronyme, veni ad iudicium. Ea propter Basilus, illa Psalmi verba interpretans; Timorem Domini docebo vos: Si, inquit, te senseris ad vnum aliquod cieri & prosilire peccatum, mihi ad
- men-

*Aug. de cate.
chiz. iud.
cap. 5.*

Psal. 33.

mentem reuoca formidabile illud iudicium. Et de-
scriptis ijs quæ meritò formidinem ingerunt, subiij-
cit: *Hæc tu time, & eiusmodi terrore eruditus, quasi*
fræno quodam ab atce animam, & inhibe ad vitio-
sam concupiscentiam proruentem. At de eo qui nul-
lo timore concutitur, ait Propheta: Dixit, siue ele-
ctione certa voluntatis, ac destinato consilio consti-
tuit in corde suo, iniustus, vt delinquat, & quocun-
que praua libido impulerit, aut etiam inuitauerit, eò
intrepidus feratur: idque propterea quòd non est ti-
mor Dei ante oculos eius, quasi non habeat Deus
humanorum actuum rationem, vel in peccata non
sit vindicaturus. Quisquis igitur Dei iudicium non
veretur, vel illud omnino non credit; si enim certa
sit fides, necesse est vt certus sit & metus: aut certè in
iustitia perseverantiam, & sempiternæ salutis veter-
nosam illam ac perniciosam hæreticorum securita-
tem, stultissimè, ac contra apertam Scripturarum fi-
dem, sibi promittit. Qualem sibi promittebant Va-
lentiniani, iactantes se perire non posse: quapropter
& omnia, quæ verantur, intimoratè operabantur.
Qualem & Eunomius, qui vsque ad eò bonis operi-
bus fuisse fertur inimicus, vt asseueraret, quòd nihil
cuiquam obesset quorumlibet perpetratio ac perse-
uerantia peccatorum, si huius, quæ ab illo doceba-
tur, fidei particeps esset. Habemus quidem Domi-
num nostrum Iesum Christum apud Patrem aduo-
catum: sed quia idem, teste Euangelista Ioanne, ius-
tus est aduocatus, propterea iniquæ causæ patroci-
nari non potest. Alioquin si iniquus est Deus, quo-
modo iudicabit hunc mundum? Atqui non est æ-
quum vt Christus, cui omne iudicium dedit Pa-
ter, hominem iustitiam studiosè proterentem, & in
peccatis ad mortem vsque perseverantem, in iudicio
suo patrocinio tueatur. Illud verò quod ex Apostolo

*Psal. 35.**Iren. li. i. c. 26.**Aug. lib. de
hæres. ha. 54.**1. Epist. 2.**Rom. 3.*

Rom. 8.

ad erroris confirmationem est productum; Nihil damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu: non conuincit, Christo per baptismum inlitos perire aliquando non posse: perseverantibus enim tantum in sincero Dei cultu, salus aeterna promittitur; & è

Matth. 11.

nuptiali conuiuio in tenebras exteriores eicitur non habens vestem nuptialem. at Apostoli locus ille docet per baptismum renouatos, & secundum carnem

Rom. 7.

non ambulantes, id est, non obtemperantes carnalibus desideriis, non effici inuoluntariis carnis motibus reos, quibus non consentiunt, sed mente seruiunt legi Dei. Falsum est & illud: Inferos & eorum potestates, à Christo resurgente esse in triumphum abductos: neque enim diabolus & angeli apostatae in caelum translati sunt; at sancti Patres dumtaxat, in limbo Saluatorem expectantes, redemptionis primitiae cum Christo in caelum ascenderunt, Christus enim in iudicio à sinistris constitutis dicturus est:

Matth. 25.

Ite maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Et de eorum in malo confortibus hominibus dicit Propheta: Qui confidunt in

Psalm. 48.

virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur: sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos.

Haecenus ex diuinæ Scripturae dogmatis hæc mihi decurrit oratio, in qua tritam Patrum viam vestigiati secutus, neutrobi declino, siue ad dextram, siue ad sinistram. Ab illorum siquidem laboribus, quasi ex prædiuite vena cuiuspiam fontis, modicus hic humor scaturiuit, & ex perenni fluitio tenuis hic defluxus exsiliuit. Tu igitur, Christiane Lector, his quoque semitis insiste, & Apostolicum depositum illæsus conserua: lachrymis verò prosequere, tantum sycophantis & nouatoribus nostris licere, ut impudentibus mendaciis incautis hominibus illudant; & dum

dum aliud agere videri volunt, à fide Catholica ad hæresim, & omnimodam diuinæ legis ignerantiam, imperitos traducant: operarij planè subdoli, se in Apostolos Christi (vt scribit Paulus) transfigurantes: verè alioqui, sicut serpens seduxit Euam astutia sua, piorum sensus corrumpentes, dum eos alducunt à simplicitate quæ est in Christo Iesu. Et hæc cum ita se habeant, adeò tamen mentis sumus emotæ, vt maioribus in deliciis habeamus rerum diuinarum histrionicè irrisores, quàm propugnatores fidei Catholicæ; & diligentius manibus terantur scurrarum impiæ nugæ, & salæ sacra quæque ingeniosè discretèque perfricantes, ac hæreticorum scripta contra sanctum Domini oblatrantium, quàm ad pietatē & Dei cultum efformantes sermones. Interim audiuntur isti, & suauiter imbibuntur, serpitiq̃ue tandem ad pios contagio, & quasi in vascula quædam laxata, influens hæresis admittitur. Hinc iure verendum existimo, vt Deus non ferens hanc contumeliam, & sacrilegum religionis contemptum, auferat à nobis regnum suum, detq̃ue illud genti facienti fructus eius: & talentum ab eo qui non habet, id est, non pro merito ducit, neque legitime vtitur, in gentem transferat, domino suo illud multo cum scœnore refusuram.

2 Cor. II.

Math. 21.

Math. 25.

APPROBATIO.

OPVS istud, pium, doctum, & Catholicum est: quod
tanquam antidotum contra nouum venenum veteris
serpentis in lucem edendum esse censeo. Datum Antuer-
piæ hac 14. Decembr. Anno Domini 1590.

Ita attestor

Michael Hetsroey Bruegelius, sacre Theolo-
gie Licentiatus, Cathedralis Ecclesie Deipa-
re Virginis Mariæ Antuerpiensis Canonicus,
Censor librorum.

S V M M A P R I V I L E G I I .

REGIS priuilegio cautum est, ne quis citra uoluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, imprimat, aut alibi impressum in suas ditio- nes importet, uenalemve habeat librum cui titulus est, *Defensio veritatis, &c. auctore PETRO CORETO, S. Theologiae Licentiate, Tornaci Canonico, & Pastore ad D. Virginem*: à die impressionis absolutæ ad decem. annos. Qui secus faxit, confiscationis librorum, & grauis multæ pœna multabitur: uti latius continetur in Litteris Datis Bruxellæ, die x x x. Ianuarij, Anno 1591.

Signat.

I. De Buschere.

PRIVILEGII CÆSAREI SVMMA.

MAXIMILIANI II. Romanorum Imperatoris semper Augusti, publico Edicto cautum & sancitum est, ne quis, cuiuscumque status gradus, ordinis, aut conditionis fuerit, quacumque sacri Romani Imperij, & ditionis eius fines patent, quacumque probatorum auctorum opera, quotquot vel hactenus nondum impressa, vel ab aliis quidem impressa, nouis autem deinceps scholiis, annotationibus, aut commentariis aucta & illustrata, Christophorus Plantinus, ciuis & typographus Antuerpiensis, primus typis procuderit, intra proximum sexennium, à prima cuiusque operis aut voluminis editione, ullo pacto eiusdem vel diuersi characteris forma excudat, aut excusa ab aliis, intra eiusdem Maximiliani & Imperij fines vendenda importet; seu quomodo distrahatur, manifestè vel occultè, sub pœna decem Marcharum auri puri, quarum dimidia fisco Imperiali fraudus vindici, residua verò pars prænominato Plantino cedat, præter librorum ad imitationem impressorum amissionem, quos idem Plantinus, ubicumque locorum nactus fuerit, per se, vel suos, adiumento Magistratus loci, vel citra, propria auctoritate sibi vindicare, inq; suam potestatem redigere poterit. In cuius rei fidem ipsi Edicto manu subscripsit, & sigillum appons iussit Cæsarea Maiestas. Datum in ciuitate Vienna Austria, die vigesima prima mensis Februarij, Anno Domini M. D. L X V.

Subfig.

Maximilianus.

Ad mandatum sacre
Cæs. M. proprium

Haller.

ANTVERPIAE,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

M. D. XCI.